बेलका नगरपालिकाको कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकास रणनीति

२०७७ - २०८२

(Belaka Municipality Agriculture, Livestock and Agri-Tourism Development Stategy)

बेलका नगरपालिका, रामपुर, उदयपुर,

प्रदेश नं. १, नेपाल

परामर्शदाता

कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय
भरतपुर, चितवन

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

कृतज्ञता

यस बेलका नगरपालिकाको कृषि, पशुपंक्षि तथा पर्यटन रणनीति (२०७७ -२०८२) निर्माणार्थ प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा आर्थिक र प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने बेलका नगरपालकिा, कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय, NASDP/ Prayas, एवं यस अध्ययनका विभिन्न चरणहरुमा सहयोग गर्नुहुने सहकारी, समूह, पालिका स्थीत सरकारी एवं गैह्र सरकारी कार्यलयका प्रमुख एवं प्रतिनिधिहरु, विभिन्न समितिका संयोजक एवं प्रतिनिधिहरु, राजनैतिक पार्टिका अध्यक्ष एवं प्रतिनिधिहरु, तथ्यांकन पुनरावलोकनमा सहयोग गर्नुहुने डा. माधव न्यौपाने एवं पुष्प बुढाथोकि प्रति यस अध्ययन टोलि हार्दिक कृतज्ञता तथा आभार व्यक्त गर्दछ । यस अध्ययनको सुरुवात देखिनै विभिन्न प्राविधिक एवं प्रशासनिक कार्यहरुमा सकृय रुपमा सहयोग गर्नुहुने बेलका नगरपालिकाका नगरप्रमुख श्री दुर्गा कुमार थापा ज्यु, नगर उपप्रमुख श्री राजकुमारी चौधरी ज्यु, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत ज्यु, वडाध्यक्षज्युहरु, पालिकाका सम्पूर्ण कर्मचारी तथा NASDP/ Prayas तर्फबाट कार्यक्रम संयोजक रामबहादुर थापा ज्यु प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौं । अन्ततः यस रणनीति तयारको लागि आवश्यक सुचना प्रदान गर्ने सम्पूर्ण कृषक, नीजि क्षेत्र, कृषि सहकारी, पत्रकारहरु र अन्य संघसंस्था एवं महानुभावहरु प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौं ।

अध्ययन टोलि

डा. शिवचन्द्र ढकाल

श्री ऋषिराम कट्टेल

प्रा. डा. नवराज देवकोटा

डा. यमबहादुर थापा

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

विषय सूची

विषय वर्णन	पृष्ठ
१.कृषि, पशुपंक्षी तथा कृषि पर्यटन विकाश रणनीतिको पृष्ठभूमी र महत्व	१
२. कृषि, पशुपंक्षी तथा कृषि पर्यटन विकाश रणनीतिको उद्देश्य	१
३. बेलका नगरपालिकाको परिचय	२
४. योजना तर्जुमा प्रक्रिया	९
४.१ आवश्यकता	९
४.२ निर्माण प्रक्रिया	१०
४.३ रणनैतिक ढाँचा (Strategic Framework)	१२
५. पालिकाको कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाश विद्यमान संभावना, अवसर, समस्या, चुनौती तथा आधार विश्लेषण	१६
५.१ संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौती (SWOT) विश्लेषण	१६
५.२ रणनैतिक योजना तयारीका लागि विविध सम्बन्धित पक्षहरु संकलन गरिएका आधार तथ्य तथा सुचनाहरु	१७
६. बेलका नगरपालिको कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाश रणनीति, २०७७ - २०८२	१९
६.१ दिर्घकालीन सोच (Vision)	१९
६.२ लक्ष्यहरु	१९
६.३ कृषि र पशु क्षेत्रका मुख्य कार्यनीतिहरु	१९
६.४ दिर्घकालिक दृष्टिकोण र लक्ष्यहरु प्राप्तिका सुचक र कार्य	२०
६.४.१ लक्ष्य १ : खाद्य सुरक्षाको लागि मुख्य कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने	२०
६.४.२ लक्ष्य २: कृषिलाई व्यवसायिक, प्रतिष्पर्धि र नाफामुलक बनाउने	२५
६.४.३ लक्ष्य ३: वातावरणमैत्री कृषि पर्यटन विकास गर्ने	२७
६.४.४ लक्ष्य ४: कृषकहरुको ज्ञान, शिप र क्षमता अभिबृद्धि गर्ने	२८
६.४.५ लक्ष्य ५: जवाफदेही, सहभागिता र पारदर्शीतावाट कृषि विकासको लागि सुशासनमा सुधार गर्ने	२९
६.४.६ लक्ष्य ६: भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाहरुलाई खालि तथा अव्यवस्थित जग्गाहरुको उच्चतम प्रयोग गराइ आत्मनिर्भर बनाउने	३१
६.४.७ लक्ष्य ७: सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरुको स्थापना तथा दिगो व्यवस्थापन	३२
६.५ रणनीतिक योजनाको लागि बजेट विश्लेषण	३३
६.६ अन्य विविध नीति, ऐन एवं रणनीतिहरु	३४
६.६.१ औद्योगिक नीति २०६७, वाणिज्य नीति २०७२, राष्ट्रिय खाद्य स्वच्छता नीति, २०७६ र राष्ट्रिय कृषि नीति	३४
६.६.२ खर्क नीति	३५
६.६.३ कर्जा, विमा, सामाजिक सूरक्षा र अनुदान कार्यनीति	३५
६.६.४ बजारिकरण कार्यनीति	३६
६.६.५ पूर्वाधार तथा संरचनागत सूधारः सूचना, सडक, विद्युत, भण्डारण र बजार कार्यनीति	३६
६.६.६ उद्यम र निर्यात प्रवर्द्धन कार्यनीति	३७
६.६.७ प्रविधिको प्रयोग, मल बिउ प्रमाणीकरण , यन्त्र उपकरण व्यवस्थित प्रयोग कार्यनीति	३७
७. रणनैतिक कार्ययोजना संचालनका लागि साझेदारी समन्वय ढाँचा र भूमिका	३७
सन्दर्भ सामग्रीहरु	३९
अनुसूचीहरु	४०

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

तालिकाको सूची

तालिका १ः खाद्यान्न उपलब्धताका आधारमा परिवार सख्याका विवरण........4

तालिका २ः गरिवीका रेखामनीका परिवार सख्या........4

तालिका ३ः निर्यात हने वस्तुहरुको नाम र परिमाण........5

तालिका ४ः निर्यात हने कृषिजन्य वस्तुहरुको नाम र परिमाण........5

तालिका ५ः वैदेशिक रोजगारी विवरण........5

तालिका ६ः भू–उपयोग विवरण........6

तालिका ७ः खेतीयोग्य जमिन सम्बन्धी विवरण........6

तालिका ८ः सार्वजनिक पोखरी तथा माछा पालन सम्बन्धी विवरण........7

तालिका ९ः सार्वजनिक तथा नीजि माछा पोखरीहरुको विवरण........7

तालिका १०ः बेलका नगरपालिकामा रहेको सिंचित जमिनको विवरण........7

तालिका ११ः नगरपालिकाको कृषि उत्पादनको क्षेत्रमा मुख्य बालीको विवरण........8

तालिका १२ः कृषि उपजहरुको संकलन केन्द्र तथा चिस्यान केन्द्रहरुको विवरण........8

तालिका १३ः नगरपालिका क्षेत्र भित्र होमस्टे सम्बन्धी विवरण........9

तालिका १४ः नगरपालिका क्षेत्र भित्र दर्ता भएका समूह सहकारी सम्बन्धी विवरण........9

तालिका १५ः वेलका नगरपालिकाको हालको घरधुरी, जनसंख्या, आय तथा क्षेत्रगत योगदान तथा पाँच वर्षको योजना........13

तालिका १६ः पालिकाको कृषि उत्पादन तथा बजारीकरणको विश्लेषण........16

तालिका १७ः पालिकाको पशुपंक्षि उत्पादन तथा बजारीकरणको विश्लेषण........17

तालिका १८ः पालिकाको कृषि पर्यटन प्रवर्द्धन सम्बन्धि विश्लेषण........17

तालिका १९ः विविध सम्बन्धित पक्षहरु संकलन गरिएका आधार तथ्य तथा सुचनाहरु........17

तालिका २०ः पाँच वर्ष भित्रमा नगरपालिकाको गरिबी रेखा मुनिको दर र लक्ष्य........21

तालिका २१ः खाद्यान्न तथा नगदे वालीको पाँच वर्षको उत्पादन लक्ष्य........21

तालिका २२ः पशुपंछी पालनको पाँच वर्षको उत्पादन लक्ष्यमा सुधार........21

तालिका २३ः कृषि र पशुपंक्षि सूचक विकासको स्तर, लक्ष्य र पालीकाको रणनीति........21

तालिका २४ः कृषि क्षेत्र सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट........24

तालिका २५ः पशुपंक्षी तथा माछा पालन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट........24

तालिका २६ः कृषिलाई व्यवसायिक, प्रतिष्पर्धि र नाफामुलक बनाउन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु........25

तालिका २७ः कृषिलाई व्यवसायिक, प्रतिष्पर्धि र नाफामुलक बनाउन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट........26

तालिका २८ वातावरणमैत्री कृषि पर्यटन विकास गन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु........27

तालिका २९ः वातावरणमैत्री कृषि पर्यटन विकास गन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट........27

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

तालिका ३०: कृषकहरुको ज्ञान, शिप र क्षमता अभिबृद्धि गर्ने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु 28

तालिका ३१: कृषकहरुको ज्ञान, शिप र क्षमता अभिबृद्धि गर्ने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट 29

तालिका ३२: जवाफदेही, सहभागिता र पारदर्शीतावाट कृषि विकासको लागि सुशासनमा सुधार गर्ने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु 29

तालिका ३३: जवाफदेही, सहभागिता र पारदर्शीतावाट कृषि विकासको लागि सुशासनमा सुधार गर्ने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट 30

तालिका ३४: रणनीतिक योजनाको अनुमगन तथा मूल्यांकन प्रक्रिया.. 30

तालिका ३५: भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाहरुलाई खालि तथा अव्यवस्थित जग्गाहरुको उच्चतम प्रयोग गराइ आत्मनिर्भर बनाउने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु 31

तालिका ३६: भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाहरुलाई खालि तथा अव्यवस्थित जग्गाहरुको उच्चतम प्रयोग गराइ आत्मनिर्भर बनाउने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट.. 31

तालिका ३७: सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरुको स्थापना तथा दिगो व्यवस्थापन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु........................ 32

संग सम्वन्धित सुचक तथा मापनहरु.. 32

तालिका ३८: पालिका वडाहरुमा कृषि, पशु तथा कृषि पर्यटन छनोट 32

तालिका ३९: पालिका वडाहरुमा एक वडा एक उत्पादनमा कृषि, पशु पंक्षी छनौट 33

तालिका ४०: बे.न. पा. विषयगत शखा र वडा कार्यालय तर्फको बजेटको क्षेत्रगत बाँडफाँड विवरण.. 33

चित्रको सूची

चित्र	वर्णन	पृष्ठ
१	बेलका नगरपालिकाको नक्शा	३
२	बेलका नगरपालिकाको रणनितिको प्रदेश तथा संघको आर्थिक समृद्धिको नारासँगको अन्तर सम्वन्ध	१०
३	योजना तर्जुमा प्रक्रिया	११
४	रणनीतिको परिणाम श्रृंखला	१२
५	बेलका नगरपालिको कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाश रणनीति (BM-ALTDS), २०७७ को रणनैतिक ढाँचा	१३
६	बेलका नगरपालिकाको ५ बर्षे कृषि रणनीति योजनाको औचित्य र परिणाम	१४
७	साझेदारी संरचनाको प्रस्तावित ढाँचा	३८

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

अनुसूचीको सूची

अनुसूची	वर्णन	पृष्ठ
१	गोष्ठिमा सहभागीहरु को उपस्थिति	४०
२	बैठकमा सहभागीहरु को उपस्थिति	४१
३	स्थानिय स्रोत व्यक्तिद्वारा संकलित आधार जानकारी	४२
४	कृषि, पशु तथा पर्यटन क्षेत्रमा आगामी आर्थिक वर्षको नीति कार्यक्रम तथा बजेटको तर्जुमा	४६
५	नगरपालिकाले संचालन गरेका कृषि, पशु तथा पर्यटन क्षेत्रमा प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु	४७
६	नगरपालिकाका कृषि र पशुपंक्षी तथा मत्स्य क्षेत्रका कार्यनीतिहरु	४७
७	खाद्यान्न वालीमा लाग्ने रोग तथा किरा	४८
८	फलफुल तथा तरकारीमा लाग्ने रोग तथा किरा	४८
९	पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा किरा	४८
१०	कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित मानव शंसाधन	४९
११	व्यवसायिक मत्स्यपालन फर्म सम्बन्धी विवरण	४९
१२	बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी विवरण	४९
१३	पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण	५०
१४	कृषि , पशु र मत्स्य क्षेत्रका वर्तमान कार्यनीतिहरु	५०

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

१.कृषि, पशुपंक्षी तथा कृषि पर्यटन विकाश रणनीतिको पृष्ठभूमी र महत्व

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले नगरपालिकाले स्थानीय स्तरको बिकासका लागि आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका विषयमा आवधिक, वार्षिक, रणनीतिक विषय क्षेत्रगत मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन बिकास योजना बनाई लागु गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ र सोही वमोजिम बेलका नगरपालिकाको कृषि, पशुपंक्षी तथा कृषि पर्यटन विकाश रणनीति योजना (२०७७ - २०८२) तर्जुमा गरिएको छ। यसै योजनाको आधारमा कृषि, पशुपंक्षी तथा कृषि पर्यटनका वार्षिक योजनाहरु तर्जुमा गर्ने र सोही अनुसार कार्यान्वयन गर्दै जाने प्रतिवद्धता छ। स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसार योजना तर्जुमा गर्दा आर्थिक बिकास, गरिबी निवारण, रोजगार, आय वृद्धि, दीगो बिकास, स्थानीय साधन श्रोत र सीपको अधिकतम उपयोग, छिट्टै प्रतिफल प्राप्त हुन सक्ने क्षेत्र र कम लागत एवं स्थानीय वासिन्दाहरुको सहभागिता जुट्न सक्ने पक्षहरुलाई प्राथमिकता दिइएको छ।

नेपालको संविधान, २०७२ बाट स्थानीय तहलाई प्रदान गरिएको अधिकारहरु एवं स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ द्वारा दिइएको काम, कर्तव्य र जिम्मेवारीहरु योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५ बाट निर्दिष्ट गरेका तौरतरिकाहरुलाई समेत अवलम्बन गरी बेलका नगरपालिकाको कृषि, पशुपंक्षी तथा कृषि पर्यटन विकाश रणनीति योजना (२०७७ - २०८२) तर्जुमा भएको छ। नगरपालिकाको समग्र रुपमा विद्यमान अवस्थाको अध्ययन, विश्लेषण गरी दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति एवं प्रमुख कार्यक्रमहरु र सोको अनुमानित लागत समेत निर्धारण गरिएको छ। यस सन्दर्भमा पहिलो पटक तयार पारिएको यो योजना (२०७७ - २०८२) बेलका नगरपालिकाको लागि एक महत्वपूर्ण दस्तावेज एवं मार्गदर्शक हुने छ। यो योजना समावेशी एवं सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट तर्जुमा गरिएको बेलका नगरपालिकाको समग्र कृषि, पशुपंक्षी तथा कृषि पर्यटन विकाश रणनीति मार्गचित्र हो, जसले वार्षिक नीति तर्जुमा गर्न र प्राथमिकता क्षेत्र निर्धारण गरी श्रोत बिनियोजन गर्ने आधार दस्तावेजको रुपमा काम गर्ने बिश्वास लिइएको छ।

यस योजनाका निम्न अनुसार आवश्यकता र महत्व छन्:

- ☞ संविधानको अनुसूचि ८ को व्यबस्था बमोजिम कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, संचालन र नियन्त्रण गर्न अनि कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य, सहकारीको विकाशको लागि तथा संविधानको अनुसूचि ९ का साझा अधिकारमा व्यबस्था भय बमोजिम कृषि विकास कार्यक्रमलाइ समन्वयात्मक रुपमा अघि बढाउन,
- ☞ स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐनमा व्यवस्था गरिएका कृषि र पशुविकास क्षेत्रका कार्यक्रमलाई दिगो, स्थानिय जनताको आवश्यकता र माग अनुसार व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गर्न,
- ☞ दिगो विकास लक्ष्यः स्थानियकरण,
- ☞ संघ तथा प्रदेश सरकारका आर्थिक समृद्धिको प्राथमिकतालाई यस नगरपालिकाको प्राथमिकतामा जोडी समग्र कृषि तथा पशुविकास क्षेत्रमा योगदान गर्न,
- ☞ यस नगरपालिकामा कामगर्ने विभिन्न विकास साझेदारहरुमा नगरपालिकाको प्राथमिकता र आवश्यकता अनुसार योगदान गर्ने वातावरणको सृजना एवं समन्वय र सहकार्यलाई प्रभावकारी रुपमा अगाडी बढाउन,
- ☞ कृषि जैविक विविधता तथा रैथाने बालिको संरक्षण र दिगो उपयोगका लागि एकीकृत खेती प्रणालीमा आधारित प्राङ्गारिक खेती, पशुपालन, घर-बगैंचा कृषि पर्यापर्यटन जस्ता कार्यक्रमहरुलाई अघि बढाउन,
- ☞ नेपाल सरकारका आवधिक योजनाहरु (१५ औं योजना) तथा रणनीति दीर्घकालीन कृषि रणनीतिको कार्यान्वयनमा टेवा पुऱ्याई दीगो विकासका लक्ष हासिल गर्न।

२. कृषि, पशुपंक्षी तथा कृषि पर्यटन विकाश रणनीतिको उद्देश्य

बेलका नगरपालिकाका कृषि, पशुपंक्षि र कृषि पर्यटन विकासलाई मार्गनिर्देशन गर्न र नगरपालिकावासीको सहभागितामा नगरपालिकाको समृद्धि र विकासका लागि योजनाबद्धरूपमा यि क्षेत्रहरुको विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न, नागरिकको दक्षता र क्षमता अभिवृद्धि गर्न, नगरपालिकामा कृषि पशुपक्षि र कृषि पर्यटनको विकासमा दिर्घकालिन सन्तुलित विकास गर्नका लागि यो दिर्घकालिन रणनीतिक योजना तयार गरी लागु गरिएको छ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

यस रणनीतिक योजनाको निम्नलिखित विशिष्ट उद्देश्य छन्-

१. यस नगरपालिकाको कृषि, पशुपंक्षि र कृषि पर्यटनको विकासका लागि दिर्घकालिन कार्ययोजनाहरु तय गर्ने

२. कृषि, पशुपंक्षि पालन र कृषि पर्यटनमा आश्रित उद्यमी, उपभोक्ता र व्यापारिहरुको आयआर्जन एवं हकाधिकार दिगो रुपमा सुनिश्चित गर्ने ।

३.यस नगरपालिकाको विकासको लागि पशुपंक्षिपालन र पर्यटन क्षेत्रमा उपलब्धिको सिमा (Target) तय गर्ने ।

४.कृषि, पशुपंक्षिपालन र पर्यटन क्षेत्रका लागि परिकल्पना, लक्ष्य, उद्देश्य र कार्यनीति तय गर्ने ।

५.कृषि, पशुपंक्षिपालन र पर्यटन क्षेत्रमा काम गर्ने सम्पूर्ण सरकारी एवं गैह्रसरकारी निकायहरुले कार्यगत एकरुपताका लागि मार्गनिर्देश गर्नसक्ने दिगो रणनैतिक योजना तयार गर्ने ।

३. बेलका नगरपालिकाको परिचय

नेपालको प्रदेश नं. १ अन्तर्गत भित्री मधेशमा पर्ने उदयपुर जिल्लाको सबैभन्दा पूर्वी भागमा सप्तकोशी नदिको किनारमा अवस्थित यस बेलका नगरपालिका जिल्ला सदरमुकाम गाईघाट देखि ४२ किलोमिटर दुरीमा रहेको छ । यो नगरपालिका यसको उत्तरी अक्षाशं २६° ४२’०९” देखि ८६° ५५’२९” सम्म र पूवी देशान्तर ८७° १०’०६” देखि सम्म फौलिएको छ । यो नगरपालिका साविकका मैनामैनी, कटुञ्जे ववला, तपेश्वरी र रामपुर ठोक्सिला गरी ४ वटा गाविसहरुको सम्मिलनबाट २०७३ सालमा स्थापना भएको हो । यस नगरपालिकामा ९ वटा वडाहरु रहेका छ । ति मध्ये ४ वटा वडाहरु विकट पहाडी भू-भागमा पर्दछन् भने बाँकी वडाहरु समथर भूभागमा पर्दछन् । यस नगरपालिकाको उत्तरी क्षेत्रका ४ वटा वडाहरु वडा नं. ५, ६, ७ र ८ पहाडी भिरालो क्षेत्र रहेका छन् यी वडाहरुमा चुरे क्षेत्र देखि महाभारतको पर्वतमाला सम्म फैलिएर रहेका छन् भने दक्षिणी भेगका वडा नं. १, २, ३, ४ र ९ समथर मदैनी भूभागमा अवस्थित रहेको छ (बेलका नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७५) । यस नगरपालिकाको सिमानामा उदयपुर वाहेक सप्तरी, सुनसरी, धनकुटा, भोजपुर गरी ४ वटा जिल्लालाई छोएको छ । यसको पूर्वमा सुनसरी जिल्लाको बराहक्षेत्र नगरपालिका र धनकुटा जिल्लाको साँगुरीगढी गाउँपालिका, उत्तरमा भोजपुर जिल्लाको हतुवागढी र आमचोक गाउँपालिका, पश्चिममा चौदण्डी नगरपालिका र सप्तरी जिल्लाको सप्तकोशी नगरपालिका त्यसैगरी दक्षिणमा सप्तरी जिल्लाको कञ्चनरुप नगरपालिका र सुनसरी जिल्लाको बराहक्षेत्र नगरपालिका र कोशी गाउँपालिका पर्दछन । यस नगरपालिकालाई पूर्वमा सप्तकोशी नदि, उत्तरमा सुनकोशी नदि, पश्चिममा देउराली डाडाँ र दक्षिणमा त्रियुगा नदिले यस नगरपालिकाको सिमाना निर्धारण गरेको छ । समुन्द्र सतह देखि १३६.२ मिटर सम्मको उचाईमा रहेको यस नगरपालिकाको क्षेत्रफल ३४४ बर्ग कि.मी. रहेको छ ।

यस नगरपालिकाको कूल क्षेत्र मध्ये १३७.८६ ब.कि.मी. भू-भाग बनजंगल तथा खुला चरण क्षेत्रले ढाकेको छ । दक्षिणमा कोशी तथा त्रियुगा नदि उकासको समथर मैदानी भाग देखि उत्तरमा चुरे क्षत्रे हुँदै महाभारत पर्वत सम्म फैलिएको यस क्षत्रेमा प्रचुर मात्रामा बनजंगल रहेको छ । यसरी चुरे, महाभारत पहाड र तराई क्षेत्रमा पाइने नदिजन्य ढगां, गिटी, वालुवा, ग्राभेल, रोडा, बनजन्तु, काठ, दाउरा, जडिबुटीहरु प्राकृतिक रुपमा उपलब्ध छ । पूर्व तथा उत्तरी सिमानामा रहेको सप्तकोशी तथा सुनकोशी नदि प्राकृतिक श्रोतको रुपमा महत्वपूर्ण रहेको छ । यस नगरपालिकामा नदिजन्य, बनजन्य, कृषिजन्य उद्यागे धन्दा सञ्चालनको प्रचूर सम्भावना रहेको छ । पहाडी भू-भागबाट बगेर आएको मलिलो माटो यस क्षेत्रको समथर भू(भागमा मिसिन गई उर्वराशक्ति बृद्धि भइर्रहेकाले महत्वपर्णू प्राकृतिक स्रोतको रुपमा रहेको छ ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn‘t add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

चित्र १ : बेलका नगरपालिकाको नक्शा

सांस्कृतिक सम्पदा

यो नगरपालिका समथर भभूाग देखि पहाडी भूभाग सम्म फौलिएको हुँदा तराई तथा पहाडी भूभागमा रहेका सास्कृतिक पक्षहरुको वाहुल्यता रहेको छ। पहाडी क्षेत्रमा हुने साकेला, (चण्डी) नाच, मारुनी, भजन, कीर्तन देखि लिएर तराई क्षेत्रमा हुने जितीया, माघी, समाचखेवा, होली, सिरुवा लगायतका सांस्कृतिक सम्पदाहरु रहेका छन्।

विकासका सम्भावनाहरु

यस नगरपालिकामा रहेको भौगोलिक विविधताको कारणले विकासको सम्भावनालाई बढाएको छ । यस नगरपालिकाको मध्य विन्दु भएर पर्वू पश्चिम निर्माण भएको मदन भण्डारी लोकमार्गले यसको आर्थिक विकासको सम्भावनालाई फराकिलो बनाएको छ । यस क्षेत्रमा रहेका विभिन्न पर्यटकीय विन्दूहरु पूर्वी क्षेत्रमा रहेको सप्तकोशी नदि र बराहक्षेत्र, मैनामैनी क्षेत्रमा भएका विभिन्न ऐतिहासिक र भौगोलिक सम्पदाहरु, कोशी टप्पु लगायत अन्य क्षेत्रका पर्यटकीय सम्पदाको कारणले यस क्षेत्रको आर्थिक विकासको सम्भावनालाई वृहत बनाएको छ।

मानव विकास सूचकाङ्क

UNDP को २०१७ को प्रतिवदेन अनुसार नेपालको मानव विकास सूचकाङ्क ०.५७४ रहेको र यसका आधारमा विश्वका १८९ देशहरु मध्ये नेपाल १४९ श्रेणीमा रहेको छ। नेपालको यो सूचकाङ्क मध्यम मानव विकास सचूकाङ्क भएका देशहरु को औसत ०.६४५ भन्दा पनि कम रहेको छ। सन् १९९० मा नेपालको यो सूचकाङ्क ०.३७८ थियो। वेलका नगरपालीकाको मानव विकास सूचकाङ्क नेपालको सन १९९० को भन्दा पनि कम ०.३७५ रहेको देखिन्छ भने तुलनात्मक रुपमा तालिकामा देखाए जस्तो वडा नं. ९ को सवै भन्दा वढी र वडा नं. ७ को सवै भन्दा कम रहेको देखिन्छ।

बस्ती र घरपरिवार विवरण

यस नगरपालिकाको भौगालिक विविधता अनुसार समथर क्षेत्रमा सघन बस्ती रहेको छ भने पहाडी क्षेत्रको बस्ती पातलो देखिन्छ। यस नगरपालिकामा जम्मा घरधुरी संख्या १०२२९ रहेको छ, भने जम्मा परिवार संख्या १०३७३ देखिएको छ। नगरपालिकाक्षेत्र भित्रको परिवारको औषत आकार ५.२ रहेको छ। यो राष्ट्रिय स्तरको परिवारको औषत आकार भन्दा बढि रहेको छ। (श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरघुरी सर्वेक्षण २०७५)

जनसंख्या वितरणको अवस्था

यस नगरपालिकाको जम्मा जनसंख्या ५४,१२२ रहेको छ। जसमध्ये महिला जनसंख्या २६,४४३ र पुरुष जनसंख्या २७,६७६ रहेको छ । यसरी हेर्दा महिला भन्दा पुरुषको जनसंख्या ४.६६ प्रतिशतले बढी छ । जबकी राष्ट्रिय जनसंख्यामा पुरुषको भन्दा बढी महिलाको जनसंख्या रहेको छ । यसगैरी लैङ्गिक अनपुात १०५ रहेको छ । तथ्यांकले देखाए अनुसार सबैभन्दा बढि जनसंख्या वडा नं. ५ मा र सबैभन्दा कम जनसंख्या वडा नं. ७ मा रहेको छ (श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरघुरी सर्वेक्षण २०७५)।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

प्राविधिक सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव सशाधनको विवरण

यस नगरपालिकामा वसोवास गर्नेहरु मध्ये विभिन्न क्षेत्रमा प्राविधिक सीपयुक्त दक्षता भएका मानव संशाधनको संख्या जम्मा ६७७ रहेको मध्ये महिलाको संख्या ३८६ र पुरुषको संख्या २९१ रहेको छ । यसरी हेर्दा बे.न.पा.ले अभियानको रुपमा सञ्चालन प्रारम्भ गरेको बेलकाबासीको समृद्धिको अभियानलाई सफल बनाउन प्राविधिक दक्षता भएका मानव संशाधन अझ वृद्धि गनर्पुर्ने देखिन्छ । कृषि र पशुपालनमा दर्ता भएका उधम व्यवसाय हरु २७० भन्दा वढी छन ।

मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा वसोवास गर्ने १८ वर्ष भन्दा माथिका व्यक्तिहरु मध्ये ६४.२९ प्रतिशत कृषि तथा पशुपालनमा संलग्न रहेको पाईएको छ भने सोही उमेर समूहका ७.४५ प्रतिशत जनसंख्या वैदेशिक रोजगारमा रहेको पाईएको छ । आंशिक वेरोजगार व्यक्तिहरुको प्रतिशत १७.३१ देखिएको छ ।

विपन्नता स्तरीकरण विवरण

यस नगरपालिकामा विपन्नता स्तरीकरण गणना गर्दा आफ्नो उत्पादनले ३ महिना पनि खान नपुग्ने अति गरिव, आफ्नो उत्पादनले ३ देखि ६ महिना खान पुग्ने गरिव, आफ्नो उत्पादनले ७ देखि ९ महिना खान पुग्ने मध्यम र आफ्नो उत्पादनले ९ देखि १२ महिना वा खाद्यान्न विक्री गर्ने लाई सम्पन्नको सूचिमा वर्गीकरण गरिएको छ । तथ्यांक अनुसार अति गरिवको जनसंख्या कुल जनसंख्याको २२.३ प्रतिशत रहेको छ । यो तथ्यांक खाद्यान्न पर्याप्तताका आधारमा स्तरिकरण गरिएको हो ।

खाद्यान्न सुरक्षाको अवस्था

यस नगरपालिकाको कुल १००५१ परिवारलाई खाद्यान्न पर्याप्तताको आधारमा वर्गीकरण गर्दा ३ महिना भन्दा कम खाद्यान्न प्राप्त गर्ने २२.३ प्रतिशत घरधुरी, ४ देखी ६ महिनाभन्दा कम खाद्यान्न प्राप्त गर्ने २५.४ प्तिशत घरधुरी, ९ महिना भन्दा कम खाद्यान्न प्राप्त गर्ने ११.० प्रतिशत घरधुरी, र वर्षभरिलाई खाद्यान्न प्राप्त गर्ने १२.१ प्रतिशत घरधुरी, र आफ्नो उत्पादनवाट खान पुगेर वचे विखन गर्ने घरपरिवार १.९ प्रतिशत रहेको देखिएको छ ।

तालिका १: खाद्यान्न उपलब्धताका आधारमा परिवार सख्याका विवरण

क.स.	खाद्यान्न उपलब्धताका आधारमा परिवार सख्याका विवरण	संख्या	प्रतिशत
१	३ महिनाभन्दा कम खान पग्न परिवार	२२४६	२२.३
२	४ – ६ महिना खान पग्न परिवार	२५५३	२५.४
३	७ – ९ महिना खान पग्न परिवार	११०८	११.०
४	१० – १२ महिना खान पग्न परिवार	३९५७	३९.४
५	आफ्नो खेतवारीको उत्पादनवाट खान पुगेर वेच विखन गर्ने परिवार	१८७	१.९
	जम्मा :	**१००५१**	**१००**

गरिबीको दर (गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या)

वार्षिक आम्दानी रु २००००० भन्दा कम भएको तथा आफ्नै उब्जनीवाट ६ महिना भन्दा कम खान पुग्ने परिवारलाई गरिवीको रेखा मुनी भएको परिवारलाई आधार मान्दा वेलका नगरपालीकामा गरिवीको दर ३५ प्रतिशत देखिएको छ । सवै भन्दा वढी गरिवी दर वडा नं. ७ मा र सवै भन्दा कम वडा नं. ५ मा रहेको देखिन्छ ।

तालिका २: गरिवीका रेखामनीका परिवार सख्या

वडा न.	गरिवीका रेखामनीका परिवार सख्या	प्रतिशत
१	२८९	२६
२	३१५	२४
३	३५९	२५
४	४२८	४३
५	३५२	२२
६	४०६	४३
७	३८९	७८
८	४३२	४२

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

वडा न.	गरिवीका रेखामनीका परिवार सख्या	प्रतिशत
९	५९३	५३
जम्मा	३५६३	३५

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण २०७५

आयात र निर्यातको अवस्था

तालिका ३: निर्यात हने वस्तुहरुको नाम र परिमाण

निर्यात हने वस्तुहरुको नाम	निर्यात हुने वार्षिक परिमाण (क्विन्टल)	जम्मा निकासी मल्य
कषि तथा वनजन्य उत्पादनको निर्यात (खाद्दन्न तथा नगदे लगायत जडिबुटि)	१२००	७०००००
औद्योगिक निर्यात (निमाण सामागी)	१०२०	२५००००
आयात हुने वस्तुहरुको नाम	**आयात हुने वार्षिक परिमाण (क्विन्टल)**	**जम्मा निकासी मूल्य**
कृषि तथा वनजन्य उत्पादनको आयात (खाद्यन्न तथा नगदे लगायत जडिबुटी)	७०००	३००००००
औद्योगिक आयात (निर्माण सामाग्री)	७२२०	२०१२५००००

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण २०७५

तर, अब पशुपालन क्षेत्रको बजार सर्भेक्षणमा न्यूनतम मूल्यमा पनि निम्न बमोजिम (७ करोड भन्दा बढी) निकासी भएको छ।

तालिका ४: निर्यात हने कृषिजन्य वस्तुहरुको नाम र परिमाण

विवरण	ईकाई	उत्पादन परिमाण	उत्पाद कत्व	प्रचलित मूल्य रु	जम्मा मूल्य	न्यूनतम निकासी मूल्य रु	कैफियत
खसीको मासु	के. जि.	३१२०००	२०	८००	२४९६०००००	६२४०००००	२५ प्रतिशत बिक्री
बङ्गुरको मास	के. जि.	७२०००	६०	३००	२१६०००००	५४०००००	२५ प्रतिशत बिक्री
भैसीको मासु	के. जि.	४३६८०	१४०	३००	१३१०४०००	०	स्थानीय वजारमा खपत
कुखुराको मासु	के. जि.	६००००	२	३५०	२१००००००	२१०००००	स्थानीय वजार, खपत अनुमान तथा निर्यात समेत
दुध	लिटर	५४०००००		५०	२७००००००	६७५००००	२५ प्रतिशत बिक्री
जम्मा					**३३२३०४०००**	**७६६५००००**	

बेरोजगार सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा वसोवास गर्ने १८ वर्ष भन्दा माथिका व्यक्तिहरु मध्ये ६४.२९ प्रतिशत कृषि तथा पशुपालनमा संलग्न रहेको पाईएको छ भने सोही उमेर समूहका ७.४५ प्रतिशत जनसंख्या वैदेशिक रोजगारमा रहेको पाईएको छ। वेरोजगार व्यक्तिहरुको प्रतिशत १७.३१ देखिएको छ भने पेशागत आधारमा जनसंख्याको विस्तृत विवरण निम्न बमोजिम रहकेो छ।

वैदेशिक रोजगारीमा गएकाको विवरण

यस नगरपालिकाबाट विभिन्न देशहरुमा रोजगारीको लागी जानेहरुको संख्या उल्लेख्य मात्रामा रहेको छ। यसरी रोजगारीका लागि जाने मख्ुय देशहरु मध्ये क्रमश मलेसिया (५२४ जना), साउदी अरेविया (४७७), भारत (३०९), कतार (२४१) आदि रहेका छन। रोजगारीमा गएका कामदारहरुको सख्ंया र नगरपालिका भित्र भित्रने विप्रेषणको रकम निम्न अनुसार रहेको छ।

तालिका ५: वैदेशिक रोजगारी विवरण

रोजगारीका लागि गएको देश	वैदेशिक रोजगारीमा अनुमानित कामदार संख्या	बर्षिक विप्रेषण रकम रु
मलेसिया	५२४	२३०८००००
साउदी अरेविया	४७७	१६२७५०००
कतार	२४१	१०३०००००
जापान	३०	८०००००
कोरिया	५९	२९५५००००

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

भारत	३०९	६५००००
ओमन	३	५४००००
कुवेत	९	२५००००
अन्य	१५	७००००००
जम्मा	**१६६७**	**८८४४५०००**

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण २०७५

यद्यपि हालको तथ्या्कका आधारमा ६३०० मध्ये ४००० आप्रवासी नेपाल फिर्ता लिन इच्छुक छन्।

सुकुम्बासी सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिका भित्र बसोबास गर्नेहरु मध्ये करिब ७० प्रतिशत ब्यक्तिहरुको आफ्नो स्वामित्वमा जग्गा नरहेको र बाँकी करिब ३० प्रतिशत ब्यक्तिहरुको आफ्नै स्वामित्वमा जग्गा रहेको छ । ७० प्रतिशत जग्गा सरकारी तथा ऐलानी पर्ति जग्गा भएकाले सबै स्थानीय बासीहरु उक्त जग्गामा बसोबास गर्ने तथा भोगचलन गर्दै आएका हुनाले विशुद्ध सुकुम्बासीको रुपमा तंथ्याक विवरण नभेटिएको अवस्था छ । व्याक्तिसंग रहेको भोगचलन गरेको जग्गाको रुपमा विश्लेषण गर्दा नगरपालिका बासीहरुले उपयोग भोगचलन गरेको जग्गाको ७०% जग्गा अनौपचारिक अर्थात जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा नभएको जग्गाहरु छन ।

वर्तमान भू–उपयोग

यस वेलका नगरपालीकाको बढि जसो भू-भाग वन तथा चरण क्षेत्रले ओगटेको देखिन्छ, भने त्यसैगरी दोश्रोमा सिमसार, भीर तथा पहराले ओगटेको पाईन्छ । औधोगिक क्षत्रेका रुपमा न.पा. भित्र भू-उपयोग भएको छैन भने कुल क्षेत्रफलको १९.४४ प्रतिशत जमिन मात्र खेति योग्य रहेको छ । भू-उपयोग सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ६: भू–उपयोग विवरण

क.स.	विवरण	क्षेत्रफल	प्रतिशत
१	खतियोग्य जमिन	६७ ब.कि.मी.	१९.४४
२	वन तथा चरण क्षेत्र	१३७.८६ ब.कि.मी.	३९.९९
३	आवास क्षेत्र	८ ब.कि.मी.	२.३२
४	नदिनालाले ओगटको क्षेत्र	३० ब.कि.मी.	८.७०
५	ताल तलैया	०.००४४२२ ब.कि.मी.	०.००
६	आधौगिक क्षेत्र	०	०.००
७	सडकले ओगटेको क्षेत्र	०.३९४ कि.मी.	०.११
८	सिमसार, भीर तथा अन्य	१०१.४७ ब.कि.मी.	२९.४३
	जम्मा	**३४४.७३ ब.कि.मी.**	

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण, २०७५

भू-स्वामित्व

यस नगरपालिकाको भू-स्वामित्वको तथ्यांक हेर्दा, ८.६ प्तिशत जनसंख्याको भू-स्वामित्व नरहेको देखिएको छ । त्यसैगरि भूस्वामित्व हुनेमध्ये ७९२ घरपरिवारमा महिलाको भूस्वामित्व रहेको देखिन्छ, भने ४३८ घरपरिवार मा महिला पुरुष दुवैको संयूक्त भू-स्वामित्व रहेको देखिएको छ ।

खेतीयोग्य जमिन सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकाको भू-स्वामित्वको तथ्यांक हर्दा, ८.६ प्रतिशत जनसंख्याको आफ्नै स्वामित्वमा भूमि नरहेका देखिएको छ । त्यसैगरि भूस्वामित्व हुनेमध्ये ७९२ घरपरिवारमा महिलाको भू-स्वामित्व रहेको देखिन्छ, भने ४३८ घरपरिवारमा महिला पुरुष दुवैको संयक्तू भू-स्वामित्व रहेको पनि देखिएको छ ।

तालिका ७: खेतीयोग्य जमिन सम्बन्धी विवरण

वडा न.	जमिनको क्षेत्रफल (विगाहा, कठ्ठा)		ऐलानी
	खेत	पाखावारी	
१	२२५६.४	६६२.४	२५२.१
२	२०९९.०	२५३.४	९८७.४
३	१५६१.३	७८९.९	२४९.७
४	२९४३.९	३५६.६	३१२.९

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

वडा न.	जमिनको क्षेत्रफल (विगाहा, कट्ठा)		ऐलानी
	खेत	पाखावारी	
५	१७६५.८	२६४१.७	२९१९.५
६	१३९९.०	३५४७.६	५३६३.३
७	४३७.३	३०२६.७	९.७
८	८७५.२	२१४१.७	४४२.१
९	१५०३.४	२५००.०	२२७३.६
जम्मा	१४८४१.३	१५९२०	१२८१०.२

वेलका नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७५

बाँझो जमिन सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकाको कुल खेतीयोग्य जमिनको ४३.७ प्रतिशतमा मात्र खेती गरिएको छ भने ५६.३ प्रतिशत जमिन बाँझो रहेको छ । अधिकांश जमिन नदि उकास भएको बनजंगल फडाँनी भएको, नयाँ बस्ती विकास भएको र पर्याप्त सिंचाई सुविधा उपलब्ध नभएको कारणले बाँझो रहेका छन् । यस्तो बाँझो जग्गा नगरपालिकाको उत्पादनको आधार बन्न सक्ने देखिन्छ । बाँझो रहेको जग्गालाई चक्लाबन्दी रुपमा सामुहिक खेती गर्न सकेमा नगर बासीहरुको आम्दानी वृद्धि हुने देखिन्छ ।

सार्वजनिक पोखरी तथा माछा पालन सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा अवस्थित विभिन्न सार्वजनिक पोखरी तथा तालतलैयाहरुको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । यस विवरण अनुसार वडा नं. १ मा सबै भन्दा बढि पोखरी रहेको देखिन्छ भने वडा न. ३,४ र ६ मा तालतलैया र प्राकृतिक पोखरी नभएको देखिन्छ ।

तालिका ८: सार्वजनिक पोखरी तथा माछा पालन सम्बन्धी विवरण

नाम	क्षेत्रफल वर्ग कि मि	प्रतिशत	वडा न.
भाडा जाल्पादेवी	०.०००३३	१८.५१८	१
पानीजरुवा पोखरी	०.०००३३	१८.५१८	१
बलका बाटिका	०.०००९९	५५.५५५	१
भुलभुले पोखरी	०.०००१३२	७.४०७	१
संसारीमाइ पोखरी	०.०००९९	२२.३८८	२
भुतिया दह	०.००६०९	१४.९२५	५
चुहाने दह	०.०००९९	२२.३८८	५
जम्मा :	**०.००४४२२**	**१००**	

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण, २०७५

तलको तालिकामा यस नगरपालिकामा भएका सार्वजनिक तथा नीजि माछा पोखरीहरुको विवरण रहेको छ ।

तालिका ९: सार्वजनिक तथा नीजि माछा पोखरीहरुको विवरण

पोखरीको विवरण	वडा नम्बर अनसार									जम्मा
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
	३०	७	३	२८	१०	९	०	१	२	९०

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण, २०७५

सिंचित क्षेत्रफलको विवरण

बेलका नगरपालिकामा रहेको सिंचित जमिनको विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १०: बेलका नगरपालिकामा रहेको सिंचित जमिनको विवरण

क्र.स.	विवरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि मी)	प्रतिशत
१	सालैभर सिंचित	४०.५८	१३.२६
२	मौसमी सिंचित	३०.२३	९.८८
३	कूल सिंचित क्षेत्रफल	९४.८२	३०.९९
४	असिंचित जमिन	४५.७२	१४.९४
५	खेतियोग्य जमिन	६५.८३	२१.५१
६	खेति गरिएको जमिन	२८.७५	९.३९
	जम्मा :	३०५.९३	१००

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

कृषि उत्पादन सम्बन्धी विवरण (वडागत मे.टनका आधारमा)

यस नगरपालिकाको कृषि उत्पादनको क्षेत्रमा मुख्य बालीको रुपमा मकै प्रति वर्ष १७४८ मे. टन, धान प्रति वर्ष १६५७ मे.टन, फलफुल २४९ मे.टन र कोदो १८६ मे.टन उत्पादन भएको पाइन्छ । त्यसैगरी दलहन, तरकारी, तेलहन रहेको पाईन्छ भने वडागत रुपमा कृषि उत्पादनलाई तलको तालिकाबाट विष्तृतीकरण गरिएको छ ।

तालिका ११: नगरपालिकाको कृषि उत्पादनको क्षेत्रमा मुख्य बालीको विवरण

वडा न.	धन	मकै	गहु	कोदो	आलु	दलहन	तेलहन	तरकारी	फलफुल
१	२१७	११२	२१	२	१८	१५	११	१७	३३
२	२७३	२५७	१६	२	३८	२३	१४	३७	३४
३	३१४	३०८	२	१	१०	३	५	२५	२७
४	१८५	१६१	८	५	५	८	१९	५	२९
५	२८०	३३१	४	४१		४८	१३	४	४१
६	१२३	१४६	६	९८	१२	२३	११	४	४२
७	१२	९४	०	२५	१	२७	१	१	२४
८	८१	१५७	०	८	२	२९	६		४९
९	१७१	१८१	४		४३	१४	८	५	१०
जम्मा	१६५७	१७४८	६१	१८६	९३	१५०	८८	१०२	२४९

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण २०७५

संकलन केन्द्र तथा चिस्यान केन्द्र

बेलका नगरपालिका क्षेत्रमा कृषि उपजहरुको संकलन केन्द्र तथा चिस्यानकेन्द्र हरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १२: कृषि उपजहरुको संकलन केन्द्र तथा चिस्यान केन्द्रहरुको विवरण

वडा नं	संकलन केन्द्रको नाम र ठेगाना	चिस्यान केन्द्रको नाम र ठेगाना
१	-	बेलका बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था बे.न.पा. १
२	बानडाडाँ संकलन केन्द्र बानडाडाँ	भागलपुर चिस्यान केन्द्र बे.न.पा. २
		भागलपुर भागलपुर दुग्ध सहकारी संस्था बे.न.पा. २
३	-	देवीखोला गौरी शंकर दुग्ध परियोजना बे.न.पा. ४
८	सोमवारे संकलन केन्द्र (निर्माणाधीन) सोमवारे	
९	-	मनकामना डेरी उद्योग बे.न.पा. ९
	-	रामपुर बजार दुग्ध डेरी चिस्यान केन्द्र बे.न.पा. ९

कृषि बजार तथा हाटबजार सम्बन्धी विवरण

बेलका नगरपालिका क्षेत्र भित्र मुख्य गरी शनिवार, आईतवार, बुधवार र विहिबार हाट बजार लाग्ने भएता पनि मुख्य रुपमा बेलका नगरको आर्थिक महत्व बोकेको हाट बजारको रुपमा शनिवारका दिन रामपुर बजारमा लाग्ने हाट बजारलाई लिन सकिन्छ । नगरपालिकामा कुल १३ हाट बजार रहेका छन ।

पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण

वेलका नगरपालिका क्षेत्रभित्र ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, भौगोलिक रुपमा महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थलहरु रहेका छन् । नगरपालिकाको पूर्वी भेग तर्फको सिमानाको रुपमा रहेको सप्तकोशी नदि, बराहक्षेत्र, मैनामैनी, कोशी टप्पु बन्यजन्तु आरक्ष क्षेत्र, विभिन्न मठ मन्दिरहरुको उपलब्धताले यस नगरपालिकाको पर्यटकीय सम्भावनालाई प्रचुर बनाएको छ । यस नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पर्यटकीय स्थलहरुको प्रचार प्रसार र उक्त स्थलहरुमा पर्यटन पूर्वाधारको विकास गर्न सकेमा दैनिक रुपमा सयौंको संख्यामा पयर्टक भित्रन सक्ने देखिन्छ । यहाँका सवै वडाहरुमा पयर्टकीय स्थल भएता पनि सवै भन्दा वढी वडा नं. ७ र ८ रहेको देखिन्छ । यस नगरपालिकामा रहेका महत्पूर्ण पर्यटकीय स्थल अनुसूची १४ मा देखाइएको छ ।

होमस्टे सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र स्थानीय संस्कृति झल्काउने गरी थारु तथा मगर समुदायहरुबाट आ.व.२०७४/०७५ देखि होमस्टे सञ्चालन प्रारम्भ गरिएको छ । उल्लेखीत समूदायहरुले सञ्चालन गरेका होमस्टे मध्ये बेलका न.पा.

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

वडा नं. ६ मा सञ्चालन भएको होमस्टे नियमित रुपमा सञ्चालनको क्रममा रहेको छ भने अन्य होमस्टेहरु सञ्चालन प्रक्रिया प्रारम्भका क्रममा रहेका छन् ।

तालिका १३: नगरपालिका क्षेत्र भित्र होमस्टे सम्बन्धी विवरण

सि. नं.	होमस्टेको नाम	ठेगाना	केन्द्रबाट दुरी कि.मी.
१	पुरन्दह होमस्टे	बे.न.पा. १ पुरन्दह	१५ कि.मी.
२	प्रगति टोल होमस्टे	बे.न.पा. १	१५ कि.मी.
३	बेलाहा होमस्टे	बे.न.पा. २	१२ कि.मी.
४	पुवाँरे थुम्का होमस्ट	बे.न.पा. ६	१६ कि.मी.

समूह सहकारी सम्बन्धी विवरण

यस बेलका नगरपालिकामा दर्ता भएका जम्मा सहकारीको संख्या ३६ वटा रहेका छन् । त्यस्तै, नगरपालिकामा किसान समूहको कुल संख्या ३२८ छन् । समूह र सहकारीहरूको विवरण तल तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका १४: नगरपालिका क्षेत्र भित्र दर्ता भएका समूह सहकारी सम्बन्धी विवरण

नाम	संख्या	किसान संख्या
समूह		
कृषि समूह	२७७	४६११
पशुधन र मत्स्य समुह	५१	८३४
कुल	**३२८**	**५४४५**
सहकारी		
कृषि सहकारी	२४	१४८४
बहुउद्देश्यीय सहकारी	५	६११
बचत र क्रेडिट सहकारी	७	३२७७
कुल	**३६**	**५३७२**

४. योजना तर्जुमा प्रक्रिया

सहभागितामूलक योजना पद्धति प्रक्रिया अवलम्बन गरी नगर पालिकाले कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय, रामपुर, चितवनको प्राविधिक सहयोग र **NASDP/Prayas** को आर्थिक सहयोगमा यस दिर्घकालिन रणनीतिक योजना तयार गरिएको हो । कृषि, पशुपंक्षिपालन र पर्यटन क्षेत्रमा प्रचुर विकास गरि नगरपालिकाको समग्र विकासमा टेवा पुऱ्याउन सक्ने देखि यस योजनाको तयार गर्ने कार्य प्रारम्भ गरिएको थियो ।

४.१ आवश्यकता

- संविधानको अनुसूचि ८ को व्यबस्था बमोजिम कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, संचालन र नियन्त्रण गर्न अनि कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य, सहकारीको विकाशको लागि तथा संविधानको अनुसूचि ९ का साझा अधिकारमा व्यबस्था भय बमोजिम कृषि विकास कार्यक्रमलाइ समन्वयात्मक रुपमा अघि बढाउन ।
- स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐनमा व्यवस्था गरिएका कृषि र पशुविकास क्षेत्रका कार्यक्रमलाई दिगो, स्थानिय जनताको आवश्यकता र माग अनुसार व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गर्न,
- दिगो विकास लक्ष्य: स्थानियकरण
- संघ तथा प्रदेश सरकारका आर्थिक समृद्धिको प्राथमिकतालाई यस नगरपालिकाको प्राथमिकतामा जोडी समग्र कृषि तथा पशुविकास क्षेत्रमा योगदान गर्न,
- यस नगरपालिकामा कामगर्ने विभिन्न विकास साझेदारहरुमा नगरपालिकाको प्राथमिकता र आवश्यकता अनुसार योगदान गर्ने वातावरणको सृजना एवं समन्वय र सहकार्यलाई प्रभावकारी रुपमा अगाडी बढाउन
- कृषि जैविक विविधता तथा रैथाने बालिको संरक्षण र दिगो उपयोगका लागि एकीकृत खेती प्रणालीमा आधारित प्राङ्गारिक खेती, पशुपालन, घर-बगैंचा कृषि पर्यापर्यटन जस्ता कार्यक्रमहरुलाई अघि बढाउन ।
- नेपाल सरकारका आवधिक योजनाहरु (१५ औं योजना) तथा रणनीति दीर्घकालीन कृषि रणनीतिको कार्यान्वयनमा टेवा पुऱ्याई दीगो विकासका लक्ष हासिल गर्न ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

४.२ निर्माण प्रक्रिया

निर्माण प्रकृयालाई वुदागत रुपमा तल प्रष्ट पारिएको छ ।

१	नगरपालिकाका विभिन्न पदाधिकारी, कर्मचारी एवं समितिसँग भर्चियुल छलफलहरु	९	स्थानिय श्रोतव्यक्तिको सहायताबाट जानकारी संकलन
२	विभिन्न प्राथमिक तथा सहायक सुचना संकलनका लागि चेक लिस्ट निर्माण गरि नगरपालिका तथा अन्य सरोकारवाला निकायका सन्दर्भ सामाग्रीहरु अध्ययन	१०	विभिन्न सरोकारवालाहरुसँग कार्यशाला गोष्ठि
३	विभिन्न प्राथमिक तथा सहायक सुचना संकलन र सन्दर्भ सामाग्रीहरु अध्ययन	११	नगरपालिकाका पधादिकारीहरुसँग बैठक र छलफल
४	सरोकारवालाहरु विचमा छलफल	१२	प्रारम्भिक प्रतिवेदन तयार
५	नगरपालिका तहमा छलफल तथा अनतरक्रिया	१३	प्रस्तुतिकरण
६	आधारभूत तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण र अध्ययन	१४	प्रारम्भिक मस्यौदा रिपोर्ट तयारी
७	सामाजिक तथा श्रोत नक्सा विश्लेषण	१५	प्रास्तुतिकरण
८	प्रश्नावली तयार	१६	अन्तिम रिपोर्ट तयारी

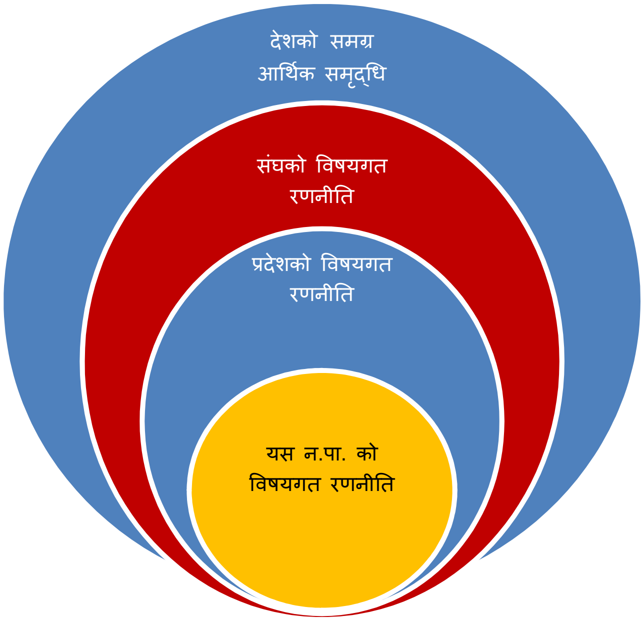

चित्र २: बेलका नगरपालिकाको रणनितिको प्रदेश तथा संघको आर्थिक समृद्धिको नारासँगको अन्तर सम्वन्ध

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn‘t add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

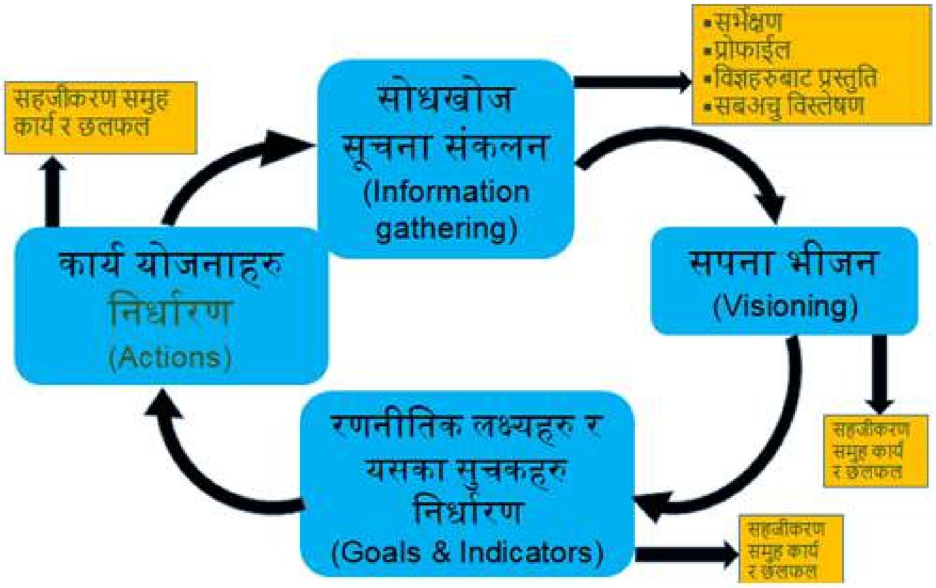

चित्र ३: योजना तर्जुमा प्रक्रिया

यस अध्ययनका क्रममा निम्न अनुसारका नीतिहरु र सामाग्रीहरुको समेत अध्ययन गरिएको थियो ।

- स्थानीय सरकार संचालन कार्यविधि, २०७४
- नेपाल कृषि प्रसार निति, २०६० : बहुपक्ष कृषि प्रसार सेवा (Pluralistic Agriculture Extension Service)
- कृषि विकाश रणनीति (ADS 2015-2035) : कृषि तथा पशु विकास समिती र आर्थिक विकास समिती : सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र (Community Agriculture Extension Service Centers/CAESC)
- कृषि तथा पशँ विमा (पाँच प्रतिशत प्रियूमको पचहत्तर प्रतिशत सरकारी अनुदान)
- सामुदायिक खेती र करार खेती
- कृषि पशुपक्षी विकासको ब्याजमा पाँच प्रतिशत अनुदान
- सामुहिक कृषि तथा पशु बजारीकरण (संकलन केन्द्र, कोल्ड स्टोर)
- मौसम मैत्रि (Climate Friendly) प्रविधि प्रवर्द्धन
- कृषि यन्त्रीकरण कार्यविधि २०७५, वेलका नगरपालिका
- कृषि यान्त्रिकरण अनुदान तथा परिचालन कार्यविधि, २०७५, वेलका नगरपालिका

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

४.३ रणनैतिक ढाँचा (Strategic Framework)

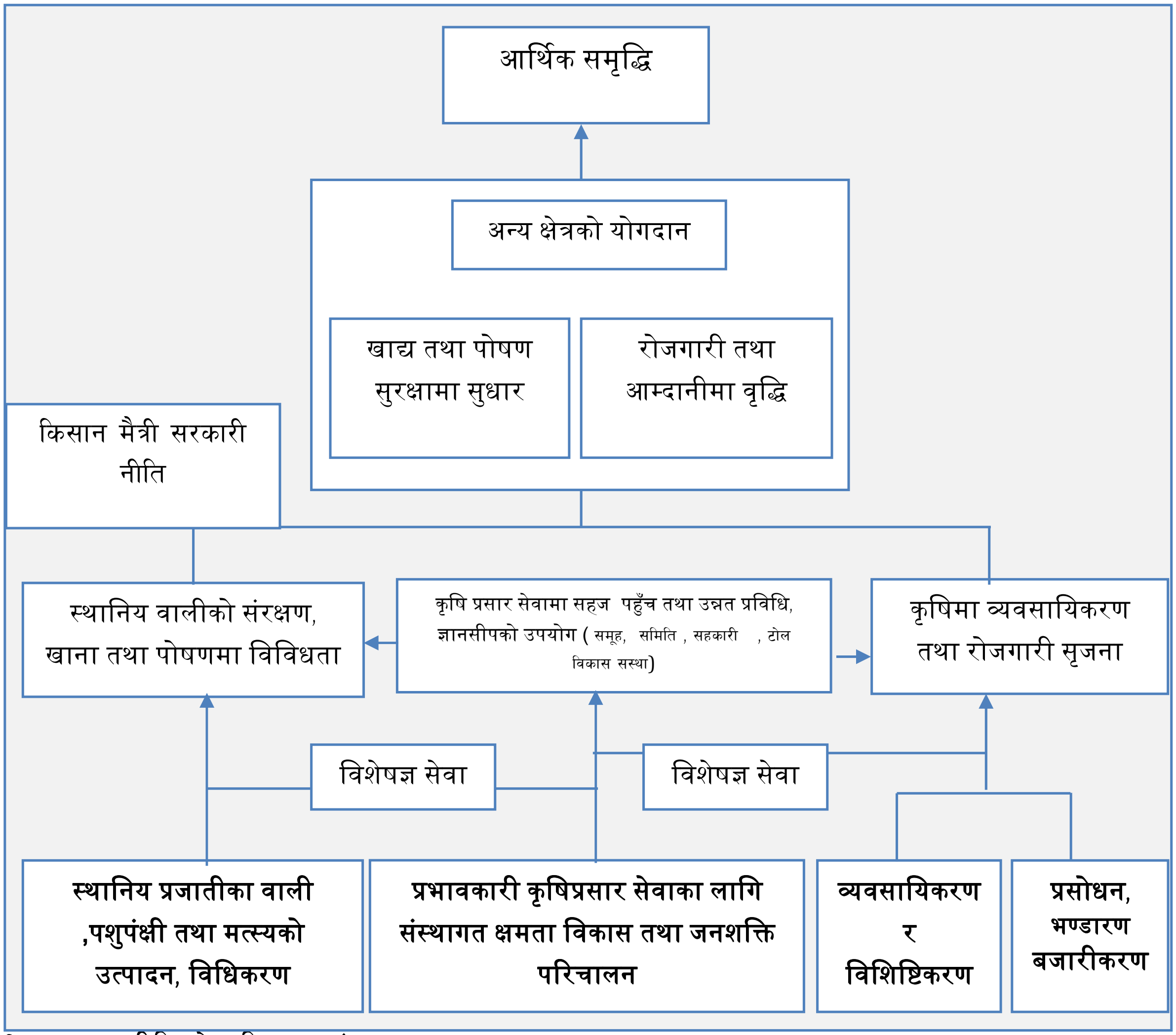

चित्र ४: रणनीतिको परिणाम श्रृंखला

बेलका नगरपालिको कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाश रणनीति २०७७ - २०८२ (Belaka Municipality-Agriculture, Livestock and Agro-Tourism Development Strategy, **BM-ALTDS**) को दिर्घकालिन सोच, लक्षहरु तथा कार्ययोजना प्राप्तिका निम्ति राष्ट्रिय कृषि विकाश रणनीति (ADS, 2015-2035) का मुलभुत विषयवस्तुहरुलाई आधार मानिएको छ। जस अन्तर्गत बेलका नगरपालिकाको कृषि क्षेत्रको विकाश गर्न निम्न पाँच रणनीतिक संभागहरु रहेका छन् : (१) उत्पादन तथा उत्पादकत्व, (२) सहभागीतामुलक बजार प्रणाली, विकास तथा मुल्य श्रखला वृद्धिद्वारा व्यवसायिकरण, (३) सुशासन अभिवृद्धि, (४) प्रतिष्पर्धात्मक क्षमताको विकाश तथा (५) शुक्ष्म-पर्यावरणिय क्षेत्र तथा क्षेत्र आधारित उपजद्वारा कृषि क्षेत्रको द्रुत विकाश गरिने छ। समावेशिकरण (समाजिक र भौगोलिक दुबै) प्रवर्द्धन, प्रष्पिर्धी क्षमता, दिगोपना (प्राकृतिक तथा आर्थिक स्रोत), निजी तथा सहकारी क्षेत्रको विकाश र प्रतिस्पर्धात्मक बजार पूर्वाधार (कृषि सडक, सङ्कलन केन्द्र, भण्डारण केन्द्र बजार केन्द्र), सुचना तथा सञ्चारका पूर्वाधार, उर्जा पूर्वाधार (जस्तै: ग्रामिण विद्युतिकरण, नविकरणिय र वैकल्पीक उर्जा) को विकाशमा विशेष ध्यान पुऱ्याइनेछ। समावेशिता, दिगोपन, बहुक्षेत्रिय र प्रतिस्पर्धामा आधारित भएर खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा वृद्धि, कृषि व्यापारमा प्रतिस्पर्धा, न्यायोचित तथा अधिक घरेलु आय मजवुत पार्ने र कृषकको अधिकार सुनिश्चित गरी नगरपालिकाको दिगो कृषि तथा पशुपालनको विकाशको अपेक्षा गरिएको छ। उल्लेखित रणनीतिगत दिर्घकालिन सोच तथा लक्षहरु प्राप्तिका लागि कार्ययोजना तय गर्दा जलवायू परिवर्तन अनुकुलन, समावेशी, महिलामैत्री र एकीकृत कृषि प्रणालीलाई समेटिएको हुनेछ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

तालिका १५: बेलका नगरपालिकाको हालको घरधुरी, जनसंख्या, आय तथा क्षेत्रगत योगदान तथा पाँच वर्षको योजना

घरधुरी : **१०२२९**	जनसंख्या : **५४१२२**	वार्षिक रिमिट्यान्स : ५%
	हाल (२०७६/७७)	**५ वर्ष पछि (२०८१/८२)**
प्रति व्यक्ति वार्षिक आय	रु. ६३०००	रु.१५००००
वार्षिक नगरपालिकाको आय	रु. १,६५,८९,६३,४८६।-	२,१५,६६,५१,२३१ ।-
क्षेत्र	**प्रतिशत**	**प्रतिशत**
पर्यटन	५	८
गैह्रकाठ पैदावार तथा वन्य उपज	२०	१५
कृषि	३५	३२
पशुपालन	२२	२०
कृषि तथा पशु व्यवसायमा आधारित उद्योग	३	१०
अन्य व्यवसाय	१०	१२
रिमिट्यान्स	५	३

स्रोत : बेलका नगरपालिकाको कार्यालयमा कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयका प्राविधिक श्रोत व्यक्तिहरुसँग पालिका स्तरका पदाधिकारी एवं प्रतिनिधिहरुसँग भएको दुइ दिनको कार्यशाला गोष्ठि (श्रावण २ -३, २०७७) अन्तर्गत भएको सहभागितात्मक समुह छलफल तथा प्रस्तुतिकरण आधारमा

४.४ उद्देश्य र औचित्य

चित्र ५ मा बेलका नगरपालिको कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाश रणनीति (BM-ALTDS), २०७७ – २०८२ को रणनैतिक ढाँचा प्रस्तुत गरीएको छ। यसको उद्देश्य र औचित्य निम्न रहेका छन्।

- ☞ खाद्य तथा पोषण सुरक्षा
- ☞ कृषि व्यापार प्रतिस्पर्धा
- ☞ न्यायोचित समावेशी आय
- ☞ किसानको अधिकार सुनिश्चित र मजवुत पार्ने
- ☞ ४ वटा खम्वाको विस्तार गर्ने

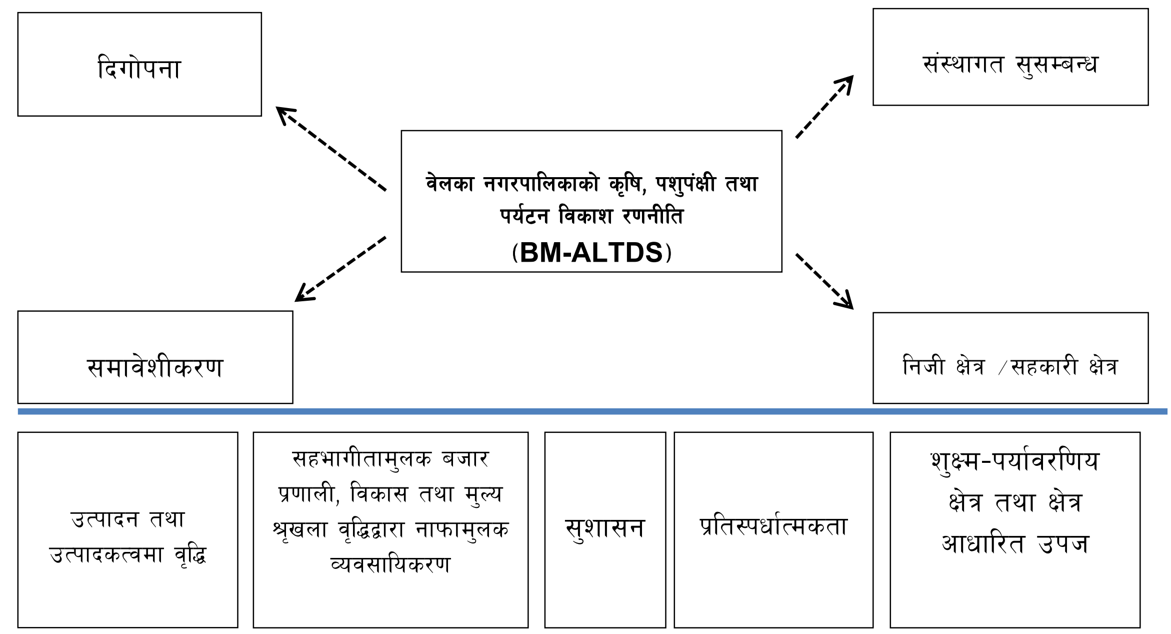

चित्र ५: बेलका नगरपालिको कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाश रणनीति (BM-ALTDS), २०७७ को रणनैतिक ढाँचा

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

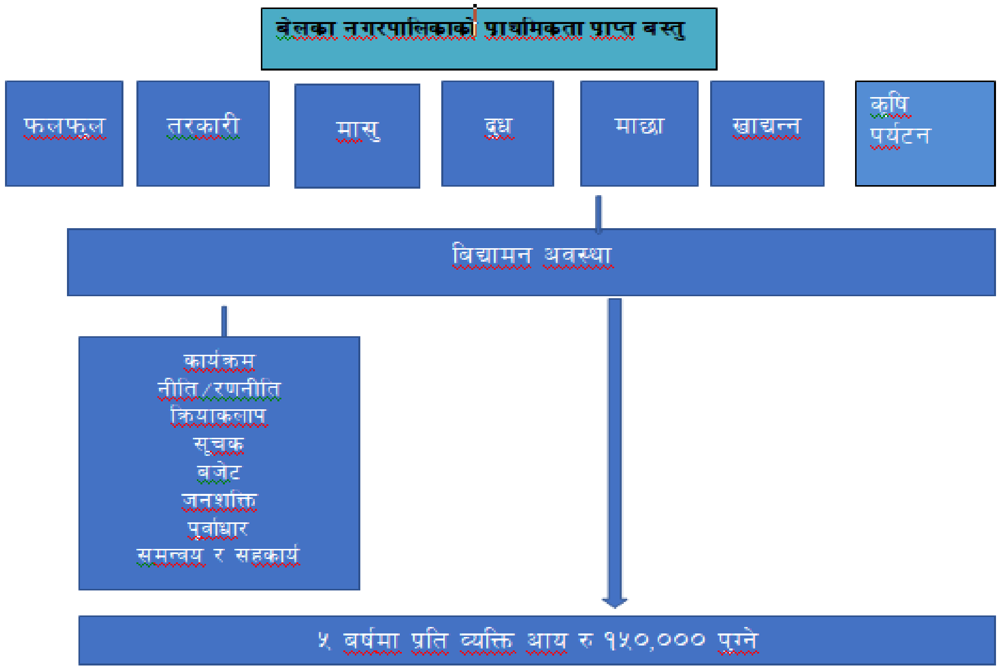

चित्र ६: बेलका नगरपालिकाको ५ बर्षे कृषि रणनीति योजनाको औचित्य र परिणाम

दिगोपन (Sustainability): सेवाग्राहीहरु तथा तिनका संगठनको आवश्यकता परिपूर्तिको लागि श्रोत साधन व्यवस्थापन गर्न सक्ने, त्यसको समुचित प्रयोग र उपयोग गरी सेवा निरन्तरता प्रवाह गर्न आन्तरीक प्रणालीको विकासमा जोड दिने पद्धतिको स्थापनले दिगोपनाको सुनिश्चिता गर्दछ। यसले प्राकतिक श्रोतसाधनको समुचित व्यवस्थापन, व्यवसाय व्यवस्थापनका ज्ञान तथा सिपको सुदृढीकरण तथा व्यवहारमा सकारात्मक परिवर्तन, वातावरण संरक्षण र उर्जाको दिगोउपयोगका तौरतरीका अपनाइएको हुनेछ। जसमा पानि, माटो/खाद्यान्य, वातावरण/वालि व्यवस्थापन, ज्ञान/सिप तथा उर्जाको दिर्घकालिन दृष्टिकोणको अवधारणालाई अपनाइएको हुनेछ ।

समावेशिकरण (Inclusiveness): वेलका नगरपालिकामा रहेका कार्यक्रममा महिला, दलित, विपन्न, सिमान्तकृत, अपांगता भएका तथा पिछडिएका वर्गहरुलाई सकरात्मक विभेदका साथ समेटिनु पर्दछ ।

संस्थागत सुसम्बन्धः कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाशका कार्ययोजनाहरुको सफल कार्यान्वयनकोलागि विभिन्न तहमा रहेका सम्वन्धित शक्ति सरचनाहरु, व्यवसायि, वित्तीय निकाय, सेवा प्रदायक वीच योजना छनौट, कार्यान्वयन, अनुगमन देखि प्रतिफल वितरणसम्म सहकार्य, कार्यगत समन्वय र हरेक प्रकृयाको पारदर्शितामा जोड दिनु पर्नेछ । यसका अतिरिक्त शक्ति सरचनाहरुको सैवा प्रवाह र किसान को भरथेग गर्ने अनुकुल बाताबरण सुदृढ गर्नु पर्दछ ।

निजी क्षेत्र /सहकारी क्षेत्र भन्नाले दिगो कृषि विकाशका लागि निजी कृषि पशुपंक्षी व्यवसाय तथा समुदायमा रहेका कृषि संबन्धि काम गर्ने गराउने सहकारी संस्थाहरुसँग समन्वय गरी व्यवसायिक तथा दिगो कृषि विकाशको लागि अवधारणा निर्माण तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको हुनेछ । निजी क्षेत्रको समावेशीकरणको लागि वेलका नगरपालिकाले नेपाल सरकारले तर्जुमा गरेको कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाश रणनीतिको निर्देशन तथा कार्यविधिलाई अपनाइएको हुनेछ ।

सुशासन (Good Governance) भन्नाले नीतिहरुको तर्जुमा गर्ने, परिमार्जन गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने सम्वन्धमा वेलका नगरपालिकाको क्षमतालाई बुझाउँछ । यस्तो क्षमताको अभावमा वेलका नगरपालिका ५ वर्षे कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाश रणनीति सफलतापूर्वक कार्यान्वयन हुन सक्ने छैन । सुशासनका प्रमुख तत्वहरु अन्तर्गत जवाफदेहिता, सहभागिता, पूर्वानुमानक्षमता उत्तरदायीतत्व, जबफदेइता र पारदर्शिता पर्दछन् । सुशासन उपलब्धि हासिल गर्नका लागि प्रभावकारी समन्वय र योजना निर्माण मुख्य प्रतिफल हुनेछन् । BM-ALTDS का समावेशी पक्षहरु (लैङ्गिक, पिछडिएका वर्गहरु तथा विपन्नहरु) लाई नगरपालिकाको उपयुक्त संयन्त्रको माध्यमबाट समावेश गरिनेछ । यसले सरोकारवालाहरुको सहभागिता सुनिश्चित गर्नेछ र कृषि विकाशको योजना निर्माण, कार्यान्वयन र अनुगमनमा नागरिक समाजलाई जवाफदेही बनाइनेछ । वेलका नगरपालिका र नागारिक समाज

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

भित्रबाट छानिएका संघसंस्थाहरु (जस्तै, किसानहरु, निजी क्षेत्र र सहकारीहरुका संघसंस्थाहरु) का मानव संशाधनको क्षमताले BM-ALTDS संचालन व्यवस्था सुदृढ गराउनमा समस्तिगत रुपमा योगदान दिइएको हुनेछ ।

उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि (Higher Production and Productivity): जमिन र श्रमको उत्पादकत्व वृद्धि नै BM-ALTDS को आधारशिला हो । कृषि उत्पादकत्व वृद्धिका लागि उपयुक्त प्रविधिहरूको अवलम्वन गर्न आवश्यक रहेको छ । साथै बजारको माग र आश्रित किसानहरूको खाद्य सुरक्षाको आवश्यकतासँग सामन्जस्य राख्दै कसरी वेलका नगरपालिकाको कृषि उत्पादनको सामर्थ्य र दिगोपन बढाउने भन्ने जान्नु आवश्यक हुन्छ । कृषिजन्य उत्पादकत्व बढाउनका लागि अपनाइने उपायहरू अन्तर्गत (क) किसानहरुको क्षमता परिचालन, प्रभावकारी कृषि अनुसन्धान र प्रसार, (ख) कृषिजन्य सामग्रीहरूको प्रभावकारी उपयोग, (ग) प्राकृतिक स्रोत-साधनहरू (जमिन, पानी, माटो, बनजंगल, वातावरण, ज्ञानसिप र उर्जा) को कुशल तथा दिगो परिचालन र उपयोग र (घ) जलवायु परिवर्तन र प्राकृतिक प्रकोपहरूबाट बचाउन सक्ने क्षमता पर्दछन्।

- ☞ माटो उपचार, रोग किरा नियन्त्रण ,भण्डारण सिंचाई र मल
- ☞ उत्पादन लागतमा कमि ल्याउने
- ☞ ब्रान्डीन्ग,गुणस्तर
- ☞ उद्धोग स्थापना
- ☞ कृषि सहकारी र कृषकको क्षमता वृद्धि

नाफामूलक व्यवसायीकरण (Profitable Commercialization): BM-ALTDS मा नाफामूलक व्यवसायिकरणबाट प्राप्त हुने उपलब्धि कृषिको रूपान्तरणबाट हासिल हुने उपलब्धिको एक हिस्साका रूपमा रहने छ । यो रूपान्तरण प्रक्रियामा, अधिकांश हिस्सा केवल जीविकाका लागि मात्र खेतीपाती गरिँदै आएको कृषि, मूलत: निर्वाहमुखी (अन्य जीविका वा घरपरिवारको खाद्य सुरक्षाको विकल्पहरू उपलब्ध नभएको) अवस्थाबाट अधिकांश हिस्सा व्यवसायीकरणको उद्देश्य लिएको कृषितर्फ उन्मुख हुनुको साथै स्थानीय, राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय बजारसँग जोडिएको हुनेछ । व्यवसायिक कृषितर्फ रूपान्तरित हुनका लागि विभिन्न उपायहरूको अवलम्बन आवश्यक रहनेछ । यसका लागि केवल किसानहरूमा मात्र नभई आधारभूत रूपमा कृषिजन्य उत्पादनहरू र सेवाहरूलाई व्यवसायीकरण गर्ने कार्यमा संलग्न कृषि-उद्यमहरू र सहकारीहरुमा पनि केन्द्रित हुनुपर्नेछ । यी उद्यमहरूमा सामाग्री प्रदायकहरू, उत्पादन कम्पनीहरू, बजारीकरण गर्ने सहकारीहरू, भण्डारण सञ्चालकहरू, मालसामानको प्रबन्ध गर्ने कम्पनीहरू, कृषि प्रशोधनकर्ताहरू, कृषिजन्य तथा खाद्य उत्पादनहरूको आयातकता र निर्यातकर्ताहरू, वितरकहरू, व्यापारीहरू, कृषि र कृषिजन्य उत्पादनमा आधारित सहकारीहरु र कृषिजन्य सेवा प्रदायकहरू (वित्तीय सेवा प्रदायकहरू, विमा प्रदायकहरू, व्यवसायिक सेवा प्रदायकहरू लगायत) पर्दछन्। वेलका नगरपालिकामा लघु, घरेलु, साना, मध्यम र ठूला हुन सक्नेछन् ।

वेलका नगरपालिकामा नाफामूलक व्यावसायीकरणका लागि विभिन्न उपायहरूको अवलम्बन तथा प्रक्रियाहरूको समायोजन हुन आवश्यक पर्छ । उदाहरणका लागि, लगानीको वातावरण अनुकूल बनाउन र दक्षतापूर्ण व्यावसायिक कृषि प्रवर्धनका लागि करारका व्यवस्थाहरू सुदृढ गराउन र वित्तीय सेवाहरूमा सुधारहरू आवश्यक पर्दछ । BM-ALTDS ले स्थानिय अर्थतन्त्रको सन्तुलनको सुनिश्चितता हासिल गरी आय र रोजगारीमा प्रभाव पार्नका लागि सीमित संख्यामा मूल्य शृंखलाहरूको प्राथमिकता तोक्नु पर्ने आवश्यकतालाई पनि जोड दिन्छ । अन्त्यमा, BM-ALTDS ले व्यावसायिक कृषिलाई प्रवर्द्धन गर्न भौतिक तथा संस्थागत पूर्वाधारहरूको (कृषि सडकहरू, बजारसम्बन्धी जानकारी र बजार अनुसन्धान प्रणालीहरू) सुधारमा पनि सहयोग गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

प्रतिस्पर्धात्मकतामा वृद्धि (Increased Competitiveness): वेलका नगरपालिकामा द्रुत गतिमा वृद्धि हुने कृषिले अझैसम्म पनि गरिबीको रेखा मुनि रहेका हजारौं जनतालाई गरिबीबाट माथि उठाउने सबैभन्दा राम्रो उपायको प्रतिनिधित्व गर्दछ । एसियाली अर्थतन्त्रको अनुभवबाट के देखिएको छ भने, कृषिको बृद्धिमा उत्प्रेरणा जगाउने उपायहरूमध्येको एउटा सबैभन्दा सफल उपाय भनेको कृषिगत उद्यमीहरूलाई लगानीका लागि अनुकूल वातावरण सिर्जना गर्नु र ज्ञान तथा उत्पादन सामग्रीमा पहुँच बढाएर उच्चतम उत्पादकत्व हासिल गर्नु हो । दिगो वृद्धिका लागि संरचनागत परिवर्तनहरू र सुधारहरू आवश्यक छन्जसलाई विश्वव्यापी मूल्यको उतार- चढावले प्रभाव पार्दैन, जुन वृद्धि एउटा खराब/प्रतिकूल मनसुनले पनि कम हुँदैन र वाह्य लगानीमा मात्र निर्भर रहँदैन । त्यसैले **BM-ALTDS** ले प्रतिस्पर्धात्मकतालाई मुख्य जोड दिएको छ । सक्षम, मेहेनती र दक्ष मानव श्रोत, राष्ट्रिय तथा विश्व बजारमा वेलका नगरपालिकालाई चिनाउन सक्ने एउटा स्पष्ट पहिचान भएको र

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

उत्पादकत्वलाई बढाउनसक्ने र प्राकृतिक अवसरहरूमा आधारित नयाँ उत्पादनहरू र प्रक्रियाहरूसँगै नवीनता ल्याउन सक्ने नेतृत्वदायी खुवी र दृढ इच्छाशक्तिमा प्रतिस्पर्धात्मकताको जग रहेको हुनेछ ।

शुक्ष्म-पर्यावरणिय क्षेत्र तथा क्षेत्र आधारित उपज भन्नाले दिगो कृषि प्रणालि (Sustainability of Production System) विकाशका लागि वातावरणमैत्रि कृषि प्रविधि (Climate Smart Agricultural Practices) भन्ने बुझिन्छ । जसमा पाँच मैत्रिपूर्ण श्रोतसाधनको विकाश प्रवर्धन तथा सुनिश्चिता गरिएको हुनेछ जुन पानी, माटो, खाद्यान्य, वातावरण/वाली व्यवस्थापन, ज्ञान/सिप, कृषि वन तथा उर्जा (Water, Soil/Nutrients, Weather/Crop Management, Knowledge/Skill, Agro-forestry, and Energy) पर्दछन् । नगदेवालिहरुको स्थानिय, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय बजार व्यवस्थापनको लागि माथि उल्लेखित उच्च प्रविधिहरुको (Smart Technologies) प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने देखिन्छ जसले गर्दा जोखिम न्युनिकरण तथा आम्दानिको श्रोतको विविधिकरणको लागि वेलका नगरपालिकाका कृषक तथा उद्यमिहरुको लागि टेवा पुऱ्याउनेछ ।

५. पालिकाको कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाश विद्यमान संभावना, अवसर, समस्या, चुनौती (SWOT) तथा आधार विश्लेषण

५.१ संभावना, अवसर, समस्या तथा चुनौती (SWOT) विश्लेषण

तालिका १६: पालिकाको कृषि उत्पादन तथा बजारीकरणको विश्लेषण

सामाग्री तथा सेवा	**वर्तमानका सबल पक्ष**	**वर्तमानका कमजोर पक्ष**
	बिउ बिजनको वितरण, उत्पादन नियन्त्रण प्रणालीको विकास, औजार उपकरणमा अनुदान, कृषि इन्जीनीयरको सेवा, कस्टम हायरिंग, टोल फ्री नम्वर	कस्टम हायरिंग को लागि सामाग्रीको अपर्याप्तता दक्ष प्राविधीकको अपर्याप्तता, कृषिको व्यवस्थित कार्यालय हुन नसकेको
उत्पादन	उर्वर भूमि, भूमिको पर्याप्तता, भूमिको बिभिधता श्रमको पर्याप्तता, यातायतको पहुँच, कानुनि आधार तयार, प्रणालीको विकास, सिंचाई व्यवस्था भईरहेको चक्लाबन्दी खेति	सिंचाईको अपर्याप्तता, भूमिको खण्डीकरण, चेतनाको अभाव, यान्त्रीकरण, व्यवसायिकरण, दक्ष प्राविधिकको अभाव, बाढी पहिरो, रोग किरा नियन्त्रण गर्ने क्षमता
प्रशोधन	मसलाबाली (बेसार), कृषि सहकारीहरु/एग्रोभेट कृषि उपजको पर्याप्त उत्पादन	व्यवसायीकरणको अभाव, सीपको अभाव (दक्ष प्राविधिक)। पूँजीको अपर्याप्तता
बजारीकरण	जन घनत्व, बजारसँगको पहुँच, यातायातको सुविधा कच्चा पदार्थको उपलब्धता, बितरण संजाल उपभोक्ता सहकारी	संगठित कृषि बजार (संकलन केन्द्र), शीत भण्डारको अभाव
	भविष्यका अवसरहरु	**भविष्यका चुनौतिहरु**
सामाग्री तथा सेवा	कृषि यन्त्रशालाको स्थापना बजेट बढ्दो, बिज्ञहरुको परामर्श	गरा सुधार चाक्लाबन्दी, कोरोना (COVID-19) लगायतका महामारी
उत्पादन	अनुकुल मौसम, कृषिको बढ्दो आकर्षण, साझेदार हरु बढ्दो आकर्षण, सडक संजालको तिब्र विकास, जैबिक विभिधता	महामारी, प्रकोप, प्राकृतिक विपत्ती, भौगोलिक बनावट (विकटता), चाक्लाबन्दी
प्रशोधन	सरकारी प्राथमिकता/आयोजना, बढ्दो नीजि लगानी	बिद्युत, कानुनी व्यवधान
बजारीकरण	बढ्दो बजार माग, बजार निर्माण, खसीबोका संकलन केन्द्र निर्माण	भौगोलिक कठिनाई, बिचौलीयाको प्रभाव

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

तालिका १७: पालिकाको पशुपंक्षि उत्पादन तथा बजारीकरणको विश्लेषण

	वर्तमानका सबल पक्ष	वर्तमानका कमजोर पक्ष
सामाग्री तथा सेवा	मेसिन औजारमा अनुदान, प्रयोगशाला सेवा उपचार सेवा	सामाग्रीको अपर्याप्तता, गुणस्तरीय दानाको/बिउ बिजनको (प्रमाणीकरणको) अभाव
उत्पादन	नगरको पहिलो प्राथमिकता, कानूनी आधार, श्रमको पर्याप्तता, घाँस तथा आहारको उपलब्धता, खोप/उपचारको प्रब्न्ध, कृत्रिम गर्भाधान	व्यवसायिकरणको अभाव (निर्वाहमुखी), दक्ष प्राविधीकको अभाव, यान्त्रीकरण, उन्नत नश्लको अपर्याप्तता, परम्परागत पशुपालन। सन्तुलीत आहाराको अभाव
प्रशोधन	साना डेरीहरु स्थापना	पुँजीको अभाव, सीप/दक्षताको अभाव
बजारीकरण	दुध संकलन केन्द्र स्थापना ६ वटा, सुधारीएको मासु पसल (७), खसीबोका संकलन केन्द्र (२००) प्रतिदिन	मात्रात्मक/संख्यात्मक उत्पादकको अभाव, उत्पादनको अनियमितता, गुणस्तरीय उत्पादनको अभाव, उपभोक्तको चाहाना अनुरुपको उत्पादन नहुनु
	भविष्यका अवसरहरु	**भविष्यका चुनौतिहरु**
सामाग्री तथा सेवा	एक वडा एक प्राविधीक, यान्त्रीकरण	विशेषज्ञताको अभाव, प्रमाणीकरणको अभाव
उत्पादन	बढ्दो बजार माग, एक वडा एक उत्पादन, श्रमको उपलब्धता, बढ्दो आकर्षण, उत्पादन विविधीकरण	महामारी, प्रकोप, प्राकृतिक विपत्ती, बढ्दो उत्पादन लागत (तुलनात्मक रुपमा)
प्रशोधन	मासुको लागी पशुको पर्याप्तता, पशुजन्य पदार्थको प्रशोधन विविधीकरण, दाना उद्योगको कच्चा पदार्थको उपलब्धता	बजार मागमा आउने परिवर्तन,उपभोग प्रबृत्ति संस्कार पुँजीको अभाव, दक्षताको अभाव
बजारीकरण	पूर्वाधारको विकास, पयाप्त माग	बिचौलियाको प्रभाव, संगठित बजारको अभाव, मूल्यको उतार चढाव, प्रतिष्पर्धात्मक बजार

तालिका १८: पालिकाको कृषि पर्यटन प्रवर्द्धन सम्बन्धि विश्लेषण

वर्तमानका सबल पक्ष	वर्तमानका कमजोर पक्ष
कृषि तथा पशुपंक्षी फर्मको स्थापना, संकलन केन्द्र, बढ्दो बजेट अनुपात, जनशक्ति व्यवस्थापन, चाक्लाबन्दी खेतीको शुरुवात यन्त्रशालाको स्थापना	परम्परागत उत्पादन प्रणाली, प्रचार प्रसारको कमी, नीतिगत व्यवस्था
भविष्यका अवसरहरु	**भविष्यका चुनौतिहरु**
नमुना फर्मको स्थापना, उत्पादन नियन्त्रण प्रणालीको प्राभाब्कारी परिचालन, बजार र ठूला शहरसँगको पहुँच, राजमार्गहरु	पूँजीको अभाव, व्यवसायिकरणको अभाव

स्रोत : बेलका नगरपालिकाको दुइ दिनको कार्यशाला गोष्ठि (श्रावण २ -३, २०७७) अन्तर्गत भएको सहभागितात्मक समुह छलफल तथा प्रस्तुतिकरण आधारमा

५.२ रणनैतिक योजना तयारीका लागि विविध सम्बन्धित पक्षहरु संकलन गरिएका आधार तथ्य तथा सुचनाहरु

तालिका १९: विविध सम्बन्धित पक्षहरुमा संकलन गरिएका आधार तथ्य तथा सुचनाहरु

विषयहरु	पालिकाको अवस्था
पालिकाको कृषि औजारिकरणको अवस्था (agri-mechanization)	ट्याक्टर/६ थान पानी ट्याङ्गी १ थान धान काट्ने ३ धान पोटेटो प्लान्टर १ थान मकै रोप्ने मेशिन १, ड्रिल मेशिन १ थान, ढुङ्गा काट्ने मेशिन/लेवलिङ्ग मेशिन १, ब्याक होलोडर १, डोजर १ था, गहुँ छर्ने १, शून्य (zero) खनजोतमा विउ छर्ने १, आलु खन्ने तावा हलो २ थान, कल्टी हलो २ थान, रोडाभेडर २ थान।
मल, बिउ तथा विषादी	अर्गानिकमल उद्योग निर्माणधिन/जैविक विषादी बनाउने तालिम संचालन भई लागू भई रहेको। विउ विजन अनुदानमा उपलब्ध भएको।
कृषिमा उपयोग हुने उर्जा	सोलार डिप बोडिङ्ग ६ स्थान, विद्युतिय मोटरबाट सिचाई २०० स्थानमा, हावा बाट बिजुली निकाल्ने सम्भव रहेको
कृषिका वस्तुहरु प्रशोधन क्षमता	अचार प्रशोधन, लेवनग्रास प्रशोधन/मसला प्रशोधन/६/७ मा भवन वनि मेशिन औजार उपलब्ध भईसकेको।
तालिम प्राप्त कृषि, पशु तथा कृषि पर्यटनका जनशक्ति	टिपोट गरिएको २०४ काम गरिरहेको २० जना, प्याराग्लाईडिङ्ग १४ जना, क्योनोनिङ्ग ४ जना/वोटिङ्ग २ जना
कृषि उपज प्रशोधन विधिहरु	सोलार डायर वितरण ३० थान।
कृषिबालिमा लाग्ने मुख्य रोग कीराहरु	अमेरिकी फौजी किरा/फड्के/गभारो/भजाहा/सलह, लाई, नेक ब्लास
पशुपंक्षिमा लाग्ने मुख्य रोगहरु	PPR/खोरोत रानीखेत
मुख्य कृषि उपजहरुको आयात	निर्यात/धान/मकै/दाल/अदुवा,वेसार/सिन्कैली/खसिबोका,

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

विषयहरु	पालिकाको अवस्था
निर्यातको अवस्था	आलु/दुध/तरकारी/अम्लिसो/खोर्सानी/कागती/वैगुर बाँस/धनिया/मह आयत: चालम/दाल/तेल/सोयाविन/तरकारी
नदी बेड खेती (बगर खेती)	बगर खेतीको कार्यविधि तयार भएको/वडा नं ३ मा शुरु गरेको
सामुदायिक खेती र करार खेती	स्थानमा करार खेती वडा नं. ५ /२, १/३ चाक्लावन्दी खेती टर्नेल खेती।
मौसम मैत्रि प्रविधि प्रवर्द्धन	मौसम अनुसारको विउ विजन वितरण/मौसम सुचना केन्द्र स्थापना/ बाली पात्रो/ किसान सल्लाहकार कार्यक्रम, बेलुका कृषि रेडियो कार्यक्रम
भूमि बैंक सञ्चालन	लागत संकलन वडा नं. १-९ सम्मको/ भूमि ऐन पास भएको /अव्यवस्थित वसोवासलाई व्यवस्थित गर्ने प्रक्रियाको शुरुवात । सार्वजनिक जमिनहरुको संरक्षण गर्ने निति तय भएको । भूमि व्यवस्थापन शाखा रहेको, कर्मधारीको व्यवस्था, समिति रहेको
श्रम बैंक सञ्चालन	रोजगारदाता सेवा कार्यलय स्थापना/वेरोजगारहरुको सुचिकरण भएको, सुचिकृत भएको मजदुरहरुवाट योजना संचालन/श्रमिहरुलाई शिप हस्तान्तरण, मजदुर हितकोष मापदण्ड वनाई कोषको स्थापना ।
१५.भू उपयोग नीति र युवामा लक्षित	भू-उपयोग निति निर्माण भएको/चाक्ला बन्दी खेती
१५. बाँझो भूमि र उपयोगको स्थिति	५०% भूमि वाझो रहेको ।
कृषि विकास समिती	कृषि विकास समिति नगर/वडामा गठन भएको/बैठकहरु नियमित भएको ।
सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र	बनाउनु पर्ने ।
सामुहिक कृषि तथा पशु बजारीकरण (संकलन केन्द्र, कोल्ड स्टोर)	बोका खसी संकलन केन्द्र तयार वडा नं. ३ मा कोल्ड स्टोरका लागी २ करोड रकम प्राप्त भएको ।
कृषिका सन्दर्भमा संघ, प्रदेश, स्थानीय, I/NGO का अवस्था, भूमिका/संघ बहुवाली जोन र मसला बाली जोन/माछाको पकटे र मकैमा ब्लक	स्थानिय-PSO गठन/आवधिक योजनामा कृषि तथा पशु विकालाई पहिलो प्राथमिकतामा राखेको/बजेट बढि छुट्टाएको, उत्पादनको पहिलो आधार वर्ष मनाई दोस्रो, तेस्रो उत्पादन वर्ष मनाई रहेको । टोल फ्रि नम्बर र कृषि एप्स तयार, मौसम सुचना केन्द्र स्थापना ।
प्रांगारिक कृषि प्रबर्धन	प्रदेश-बोका खसी तथा कोल्ड स्टोर निर्माणमा सहयोग/समय-समयमा अनुगमन तथा रोग किरा नियन्त्रणमा सहयोग।, निति निर्माण, प्राविधिक र कर्मचारीमा सहयोग अनुगमन तथा समन्वय तथा आर्थिक सहयोग/केन्द्र-बजेट श-शर्त अनुदान कर्मचारी वडाहरुमा प्रार्गरिक मल बनाउने अभियान संचालन/फोहर व्यवस्थापन सगै कम्पोष्ट मल बनाउने उध्यान निर्माण हुदै, मानव मुत्र संकलन गड्यौला मल बनाउने र भकारो सुधार कार्यक्रम संचालन ।
रैथाने बालीको अनुसन्धान	विऊ संकलन तथा अनुसन्धान
किसान क्रेडिट कार्ड	किसान क्रेडिट कार्ड कृषि ऐन २०७५मा भएको तर कार्यान्वयन नभएको
खाद्यान्न बैंक	साझा सहकारीको स्थापना भएको नगरपालिकाले आर्थिक सहयोग भएको । खाद्यान्न बैंक अनुसार कोरोना राहात वितरण गरेको ।
समर्थन मूल्य	बोका/खसीको समर्थन मुल्य तोकिएको/अन्य क्षेत्रको उत्पादनमा पनि सर्मथन मूल्य तोकि खरिद गर्ने योजना रहेको ।
युवाहरु र प्रवासीहरुको कृषिमा परिचालन	वैदेशिक रोजगारवाट फर्किएकाहरुको लागी स्वागत अभियान कार्यक्रममा सफ्टवर निर्माण/वजेड/तथ्यांक संकलन । टोलाबिकास हरु लाइ टोलबिकास कोष स्थापना गरि घुम्ती कोष को रुपमा परिचानल ।
पालिका स्तर कृषि र पशु प्रयोगशाला स्थापना	९/१/२ मा स्थानमा भएको/माटो परिक्षण प्रयोगशाला
कृषि र पशु बिकासको क्षेत्रमा पकेट क्षेत्र	गाई र भैसीको लागी पकेट क्षेत्र- १,२,३,४,९ वडा, बाखाको लागी पकेट क्षेत्र- ५,६,७,८ वडा, बंगुरको लागी पकेट क्षेत्र- १,२,३,४, ९ वडा
नगरपालिकाको लागि सबैभन्दा बढी आवश्यक सहयोग	एक वडा एक प्राविधिक, व्यावसायिक किसानहरुलाई प्रशिक्षण, कृषि पाठशालाको सट्टा कृषि गुरुचेला कार्यक्रम, घाँसको विउ स्रोत केन्द्र, सामूहिक मार्केटिंगको लागि बेयरफुट, कृषि पशु चिकित्सक (Barefoot agro-vets)

स्रोत : बेलका नगरपालिकाको दुइ दिनको कार्यशाला गोष्ठि (श्रावण २ -३, २०७७) अन्तर्गत भएको सहभागितात्मक समुह छलफल तथा प्रस्तुतिकरण आधारमा

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

६. बेलका नगरपालिको कृषि, पशुपंक्षी तथा पर्यटन विकाश रणनीति, २०७७ - २०८२

६.१ दिर्घकालीन सोच (Vision)

“बेलकाको समृद्धी: किसान मैत्री दिगो कृषि”
(Prosperous Belaka: Farmers Freindely Sustainable Agricultur)

६.२ लक्ष्यहरु (Goals)

१. खाद्य सुरक्षाको लागि मुख्य कृषि तथा पशुपंछी जन्य उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने ।
(Increase in production and productivity of major crops and livestock for food security)

२. कृषिलाई व्यवसायिक, प्रतिष्पर्धी र नाफामुलक वनाउने ।
(Increase competitiveness in agribusiness)

३. वातावरणमैत्री कृषि पर्यटन विकास गर्ने ।
(Environment-friendly agro-tourism development and promotion)

४. कृषकहरुको ज्ञान, शिप र क्षमता अभिबृद्धि साथै कृषि प्राविधिक जनशक्तिको विकास गर्ने ।
(Develop technical human resources through vocational training, education, research and extension)

५. जवाफदेही, सहभागिता र पारदर्शीतावाट कृषि विकाशको लागि सुशासनमा सुधार गर्ने ।
(Improve governance though accountability, participation, predictability, and transparency in agriculture development)

६. भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाहरुलाई खालि तथा अव्यवस्थित जग्गाहरुको उच्चतम प्रयोग गराइ आत्मनिर्भर बनाउने ।
(Self-reliant of landless, marginalized and youth by maximum use of vacant and unmanaged lands)

७. सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरुको स्थापना तथा दिगो व्यवस्थापन
(Establishment and sustainable management of community agriculture extention service centre)

माथिका लक्ष्यहरु प्राप्तिका लागि कार्ययोजना तय गर्दा जलवायू परिवर्तन अनुकुलन, समावेशी, महिलामैत्री र एकीकृत कृषि प्रणालीलाई समेटिनेछ । शुक्ष्म-पर्यावरणिय क्षेत्र तथा क्षेत्र आधारित उपजभन्नाले दिगो कृषि प्रणालि (Sustainability of Production System) विकाशका लागि वातावरणमैत्रि कृषि प्रविधि (Climate Smart Agricultural Practices) भन्ने बुझिन्छ । जसमा पाँच मैत्रिपूर्ण श्रोतसाधनको विकाश प्रवर्धन तथा सुनिश्चिता गरिएको हुनेछ जुन पानि, माटो, खाद्यान्य, वातावरण/वालि व्यवस्थापन, ज्ञान/सिप तथा उर्जा पर्दछन् ।

६.३ कृषि र पशु क्षेत्रका मुख्य कार्यनीतिहरु

- ☞ कृषकहरुको पहिचानका लागि मापदण्ड बनाई कृषक परिचय-पत्र वितरण गरिनेछ । बर्गिकृत परिचय-पत्रका आधारमा सेवा सुविधाको व्यवस्थापन गरिने ।
- ☞ नगरपालिका वासीहरुको सिप र दक्षता अभिवृद्धि गरी कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको आमुल रुपान्तरण गर्न कृषिको व्यसायीकरण, यान्त्रीकरण, सूचना तथा प्रविधीको उपयोग गरेर उद्योगधन्दा विकास तथा बजारीकरण गर्ने ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

- ☞ प्रत्येक किसानलाई व्यवसायिक योजना, वाली उत्पादन पात्रो तयार गराएर योजनावद्ध रुपमा उत्पादन गर्न लगाउने ।
- ☞ सहकारी तथा सामुदायिक खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहीत गर्ने ।
- ☞ कृषि सूचना प्रणालीको विकास गर्ने ।
- ☞ व्यवसायिक पशु पालन तथा खेती प्रणालीको विकास गर्ने ।
- ☞ कृषि पर्यटन प्रवर्धन गर्ने ।
- ☞ खसीबोका संकलन केन्द्र सञ्चालन गरी प्रभावकारी बजारीकरण गरिने ।
- ☞ नयाँ प्रजाती र उन्नत नश्लका पशुपन्छीहरुको उत्पादन र व्यवस्थापनमा जोड दिईने ।
- ☞ व्यवसायिक पशुपंक्षी पालन तथा आधुनिक खेती प्रणालीको विकास गर्ने ।
- ☞ यस नगरपालिकालाई उन्नत नश्लका बाख्राको श्रोत केन्द्र को रुपमा स्थापना गरिने छ र बाख्राको पकेट क्षेत्रहरुमा श्रोत केन्द्र अर्न्तगत बाख्रा प्रजनन केन्दको स्थापना तथा कृत्रिम गर्भाधानको सेवा उपलव्ध गराइने छ ।
- ☞ उन्नत जातका डाले तथा भूई घांस प्रर्बधनका लागी स्थानिय नर्सरीहरुको बिकास गरीने छ र घांसको बीउको श्रोत केन्द्रको बिकास गरीने छ ।
- ☞ फलफूल बिकासका लागी फलफूल नर्सरी स्थापनामा प्रोत्साहन गर्ने ।
- ☞ एक गाउं एक प्राविधिकको अबधारणाको आधारमा ग्रामिण पशु स्वास्थ कार्यकर्ता तथा कृषि कार्यकर्ताहरुको क्षमता बिकास तथा स्तरोन्नती गरी प्रभावकारी सेवा प्रवाह तथा स्थानिय तहमा तालिम संचालनका लागी परिचालन गरीने छ ।
- ☞ व्याबसायिक कार्य योजनाको बारेमा समूह, सहकारी तथा निजी संस्थाहरु लाई जानकारी गराइ आबस्यक कर्जाको लागी बित्तिय संस्थाहरु संग समन्वय गर्ने र व्याजमा ५० प्रतिशत सम्म अनुदानको व्यबस्था गर्ने ।
- ☞ दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थको उत्पादन, संकलन तथा बजारीकरणमा प्रोत्साहन स्वरुप दुध उत्पादक कृषकहरुले उत्पादन गरेको प्रति लिटर दुधको ५० पैसा देखि रु. १ सम्म (प्रस्तावित) अनुदान उपलब्ध गराईने छ ।
- ☞ आलु पकेट क्षेत्रमा आलु भण्डारणका लागी रस्टिक स्टोर र फलफुल पकेट क्षेत्रमा फलफूल भण्डारणका लागी सेलार स्टोर निर्माणमा कृषक समूह, सहकारी तथा निजी क्षेत्रलाई बस्तु अनुदान उपलब्ध गराउने र सो को लागी प्रोत्साहन गर्ने ।
- ☞ मसला बाली जस्तै अदुवा, बेसार तथा खुर्सानी आदिको उत्पादन तथा प्रशोधनका लागी साना तथा मझौला उद्योग स्थापनामा सहयोग गर्ने ।
- ☞ कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी बिमाको कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- ☞ यस नगरपालिका भित्र उत्पादित कृषि उपज तथा पशुपंक्षीको न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकिने छ र सोही अनुसार बिक्रि मूल्य कायम गरीने छ ।
- ☞ माध्यमिक तहका हरेक बिद्यालयहरुमा प्रतेक १५ /१५ दिनमा २ घन्टा आधुनिक कृषि प्रबिधी सम्बन्धी जानकारी मूलक शिक्षा दिने खालका असल अभ्यास तथा नमूना कार्यक्रमबारे बिद्यार्थीहरु संग अर्न्तक्रिया, छलफल तथा कक्षा संचालन गर्ने ।
- ☞ संभावित खाद्यान्न, तरकारी तथा घांसबालीहरुको बीउ उत्पादन व्लक छुट्टाएर सो का लागी आबस्यक पूर्वाधार र बस्तुगत अनुदानको व्यबस्था मिलाउने र उत्पादित बीउको संरक्षणका लागी बीउ बैकको स्थापना तथा प्रमाणिकरण र बजारीकरणको लागी आबस्यक व्यबस्थापन मिलाउने ।
- ☞ "अर्गानिक खेतीमा जोड, बेलका नगरपालिकाको अठोट" भन्ने नारामा आधारित खेती प्रणालीमा सहयोग गर्ने ।

६.४ दिर्घकालिक दृष्टिकोण र लक्ष्यहरु प्राप्तिका सुचक र कार्य

६.४.१ लक्ष्य १ खाद्य सुरक्षाको लागि मुख्य कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने

वाली तथा पशुपालन व्यवसाय छनौट आधारहरु

- खाद्य सुरक्षा तथा पोषण
- स्थानीय श्रोत साधान, अनुभव तथा सीपको सदुपयोग (दिगोपन)
- तुलनात्मक लाभ प्रतिष्पर्धात्मक वजार

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

- मूल्य श्रृंखलाको विकास
- आयत विस्थापन
- दिगोपना तथा जलवायुमैत्री/रेजिलेन्सी

लक्ष्य १ संग सम्वन्धित उपलव्धी :

(क) गरिबीको दर (गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या): पाँच वर्ष भित्रमा नगरपालिकाको गरिबी रेखा मुनिको दर आधार वर्ष २०७६।७७ को ३५ प्रतिशतबाट घटेर सोह्र प्रतिशत भएको हुनेछ ।

तालिका २०: पाँच वर्ष भित्रमा नगरपालिकाको गरिबी रेखा मुनिको दर र लक्ष्य

वडा न.	गरिवीका रेखामनीका परिवार सख्या	आधार वर्ष आव २०७६/७७ (प्रतिशत)	५ वर्ष लक्ष्य, आव २०८१/८२ (प्रतिशत)
१	२८९	२६	१०
२	३१५	२४	१०
३	३५९	२५	९
४	४२८	४३	१६
५	३५२	२२	१०
६	४०६	४३	२०
७	३८९	७८	३०
८	४३२	४२	२०
९	५९३	५३	२१
जम्मा	**३५६३**	**३५**	**१६**

स्रोत : बेलका नगरपालिकाको कार्यालयमा कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयका प्राविधिक श्रोत व्यक्तिहरुसँग पालिका स्तरका पदाधिकारी एवं प्रतिनिधिहरुसँग भएको दुइ दिनको कार्यशाला गोष्ठि (श्रावण २ -३, २०७७) अन्तर्गत भएको सहभागितात्मक समुह छलफल तथा प्रस्तुतिकरण आधारमा

(ख) नगरपालिका क्षेत्रमा खाद्यान्न तथा नगदे वालीको पाँच वर्षको उत्पादन लक्ष्यमा सुधार भएको हुनेछ

तालिका २१: खाद्यान्न तथा नगदे वालीको पाँच वर्षको उत्पादन लक्ष्य

विवरण	धन	मकै	गहु	कोदो	आलु	दलहन	तेलहन	तरकारी	फलफुल
आधार वर्ष को उत्पादन आ.व. २०७६/७७ (मे.टन)	१६५७	१७४८	६१	१८६	९३	१५०	८८	१०२	२४९
५ वर्ष को वृद्धि लक्ष्य (%)	५०	१००	१००	१००	१००	१००	२००	१००	१००

(ग) नगरपालिका क्षेत्रमा पशुपंछी पालनको पाँच वर्षको उत्पादन लक्ष्यमा सुधार भएको हुनेछ ।

तालिका २२: पशुपंछी पालनको पाँच वर्षको उत्पादन लक्ष्यमा सुधार

	ऊन, के.जी.	मासु, के.जी.	दुध, लिटर	मह, के.जी.	अण्डा गोटा	माछा उत्पादन
आधार वर्ष को उत्पादन आ.व. २०७६/७७	१४	५९४१२१	३६५८२६	९५२४	१६०००९	
५ वर्ष को वृद्धि लक्ष्य (%)	-	४०	४०	५००	१००	२००

स्रोत : बेलका नगरपालिकाको कार्यालयमा कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयका प्राविधिक श्रोत व्यक्तिहरुसँग पालिका स्तरका पदाधिकारी एवं प्रतिनिधिहरुसँग भएको दुइ दिनको कार्यशाला गोष्ठि (श्रावण २ -३, २०७७) अन्तर्गत भएको सहभागितात्मक समुह छलफल तथा प्रस्तुतिकरण आधारमा

तालिका २३: कृषि र पशुपंक्षि सूचक विकासको स्तर, लक्ष्य र पालीकाको रणनीति

वाली/ पशु	औषत वृद्धिदर (%)	पालीकाको हालको अवस्था			बढनु, घटनु वा उस्तै रहनुको कारण	वृद्धिदर लक्ष्य (%)	लक्ष्य गरिएका वृद्धिदरका लागी गर्नुपर्ने रणनितिहरु
		उस्तै	बढेको	घटेको			
खाद्यान्न वाली	३.८९		√				

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

वाली/ पशु	औषत वृद्विदर (%)	पालीकाको हालको अवस्था			बढनु, घटनु वा उस्तै रहनुको कारण	वृद्विदर लक्ष्य (%)	लक्ष्य गरिएका वृद्विदरका लागी गर्नुपर्ने रणनितिहरु
		उस्तै	बढेको	घटेको			
धान	४.७१		√		सिचाई उपलब्धता बृद्धि भएको उन्नत विउ विजन उपलब्ध माटो परिक्षण भई उपचारमा सहयोग	५०	यान्त्रिकरण, मल, विउको उपलब्धता हुनुपर्‍यो, गह्रासुधार चाक्लावन्दी हुनुपर्‍यो सिँचाई सर्वेतिर पुग्नुपर्‍यो
मकै	६.१०		√		मकै वजारीकरणमा प्रवर्धन भएको, चक्लावन्दी सुरु भएको उन्नत विउ प्रयोग (हाइब्रिड)	१००	मकै विशेष जमिनमा २ बाली मकै लगाउनुपर्‍यो विउ विजनमा, आत्मनिर्भरता गुणस्तर मापन गर्ने व्यवस्था वजारी करणका उचित Price based आधारित उद्योग स्थापना
गहुँ	०.६८			√	उत्पादन लागत बढी सिँचाई अभाव झन्झटीलो	१००	जिरो टिलेज प्रयोग गराउने, भण्डारण प्रविधि सुलभ बनाउने बजारको ग्यारेन्टी गर्ने, सिँचाई
कोदो	०.४८			√	गाउँले जनशक्ती अभाव झन्झटिलो, कोदो उत्पादन धान तिर स्थानान्तरण, जमिन रुखो हुने धारणा	१००	जनचेतना प्रविधिको विकास (पोषण मुल्य), रैथाने वाली संरक्षण निती
फापर	१.४३			√	विउ अभाव वास्ता हुन छोड्यो ।	१००	जनचेतना प्रविधिको विकास (पोषण मुल्य), रैथाने वाली संरक्षण निती, विउ उपलब्ध गराउनुपर्‍यो
जौ	-४.७६			√	विउ नपाईने महत्व घटेको झन्झटीलो	१००	विउ उपलब्ध गराउनु पर्छ,, चेतना बढाउने ।
दलहन	१.९९		√		राम्रो बजारीकरण हुनु	१००	व्यवसायिक दलहन प्रर्वर्द्धन गर्नुपर्छ, मिश्रित बाली प्रणालीलाई प्राथमिकता दिने ।
तेलवाली	७.७७		√		समयमा विउ नहुनु, अभ्यास नहुनु	२००	गुणस्तरीय विउ उपलब्ध प्रशोधन व्यवस्था हुनुपर्‍यो
आलु	५.०२			√	न.पा. ले विउ लगायत अन्य वस्तुमा अनुदान उपलब्ध गराइएको यान्त्रीकरण सुरुवात जोन कार्यक्रम भएको	१००	यान्त्रीकरण, मल विउ शुनिश्चितता, वजारीकरण सुरक्षण (शीत भण्डार)
तरकारी	४.६६			√	न.पा बाट सहयोग प्रविधिको प्रयोग बाँझो तरकारीखेती योग्य जमिन उपभोग सुरुवात	१००	यान्त्रीकरण, मल विउ शुनिश्चितता, वजारीकरण सुरक्षण (शीत भण्डार) बाली संरक्षण विशेष जैविक विषादी प्रांगारिक अभिवृद्धि
च्याउ	६६.२			√	न.पा. को सहयोग राम्रो भएको व्यवसायिक उत्पादन	२००	मुल्य श्रृंखलामा आधारित वस्तु उत्पादन गर्ने रणनिति च्याउ जाती प्रवर्द्धन ।
मसला	७.७४			√	न.पा को कार्यक्रम बढेको बजार मुल्य राम्रो	१५०	प्रसोधन केन्द्र स्थापना, अनुदान दिने मिश्रित बाली, व्यवसायिकरण
गर्मी मौसमको फलफुल	५.४३		√		विरुवा उपलब्धता, जनशक्तीको अभावले फलफुल लाउने चलन बजार	१००	बजार मुल्य शुनिश्चिता, Value addition गर्ने प्रविधि प्रयोग प्रचार सिंचाई व्यवस्थापन, औद्योकिकरण (जुस, जाम आदि)
जाडो मौसमको फलफुल	-१.२३		√		विरुवा उपलब्धता, जनशक्तीको अभावले फलफुल लाउने चलन बजार	१००	बजार मुल्य शुनिश्चिता, Value addition गर्ने प्रविधि प्रयोग प्रचार सिंचाई व्यवस्थापन, औद्योकिकरण (जुस, जाम आदि)
अमिलो जातको फलफुल	५.३२		√		विरुवा उपलब्धता, जनशक्तीको अभावले फलफुल लाउने चलन बजार	१००	बजार मुल्य शुनिश्चिता, Value addition गर्ने प्रविधि प्रयोग प्रचार सिंचाई व्यवस्थापन, औद्योकिकरण (जुस, जाम आदि)
चीया	४.२६	√			सिंचाई अभाव, गर्ने तरिकाको शिक्षा	३०	सिंचाईको व्यवस्था, उद्योग स्थापना

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

वाली/ पशु	औषत वृद्धिदर (%)	पालीकाको हालको अवस्था			बढनु, घटनु वा उस्तै रहनुको कारण	वृद्धिदर लक्ष्य (%)	लक्ष्य गरिएका वृद्धिदरका लागी गर्नुपर्ने रणनितिहरु
		उस्तै	बढेको	घटेको			
					नहुनु		बजार व्यवस्थापन, जनचेतना, अनुदान
कफी	३.८३		√		पालीकाको पहल	१००	अनुदान, विरुवा उपलब्धक गराउने, जनचेतना, उद्योग स्थापना
उखु	६.७४		√		घरेलुले प्रसोधनमा सहजिकरण गरेको	५०	जुस, चिनि लगायतका उद्योग स्थापना खेर गएका जमिन व्यवस्थापन, बजार मूल्य निर्धारण
मह	७.६३		√		अनुदान, जनचेतना तालिम, न.पा. ज्ञान केन्द्र आदि बाट महत्व बढ्नु	१००	चरन क्षेत्र विस्तार, आधुनिक, सुधार गरिएको धारको व्यवस्था, उपयुक्त मौरीको जात छनोट-तालिम
जुट	-९.६९			√	बजार नपाउनु, प्लास्टिकको उपयोग बढ्नु, प्रसोधन नहुनु, झन्झटिलो	२०	महत्वबारे जनचेतना, प्लास्टिकको उपयोग कम गरेर, उचित मूलय निर्धारण
कपास	-७.५४			√		२५	महत्वबारे जनचेतना, प्लास्टिकको उपयोग कम गरेर, उचित मूलय निर्धारण उद्योग स्थापना
रेशम	-०.७५	√			जन चेतना, शिक्षा सिपको कमि	२५	तालिम कृषक भ्रमण आदि बढाउने, प्रशोधन केन्द्र निर्माण, बजार निर्धारण
रवर	...	√			चेतना कमि, विरुवा उपलब्धता नहुनु, बजार थाहा नपाउनु		तालिम कृषक भ्रमण आदि बढाउने प्रशोधन केन्द्र निर्माण, बजार निर्धारण
गाईको दुध	९.३५		√		उन्नत गाई/भैसी खरीद, आहारमा सुधार, व्यवस्थापनमा सुधार	५०	बजारकार्यवयनका सहजिकरण व्यवसायीकरणमा जोड
भैसीको दुध	४.१९		√		आहार (घाँस) विकास व्यवस्थापनमा सक्षम	३०	बजारकार्यवयनका सहजिकरण व्यवसायीकरणमा जोड
भैसीको मासु	२.०३		√		उन्नत विउ वितरण, उन्नत घाँस वितरण, व्यवस्थापनमा सक्षम न.पा. को सहायोग	३०	बजार कार्यवयनका सहजिकरण, व्यवसायीकरणमा जोड
खसीको मासु	१.००		√		व्यावसायीककरण, घाँसको व्यवस्था न.पा. बाट सहयोग, नश्ल सुधार यातायातको	१००	घाँस खेतीमा बृद्धि गर्नुपर्ने, नश्ल सुधारमा जोड, दाना उद्योग स्थापना, व्यावसायीक करणमा जोड, उपचारमा आधुनिककरण, व्यावसायीक घाँस खेती
वंगुरको मासु	९.३४		√		व्यावसायीक करण, घाँसको व्यवस्था न.पा. बाट सहयोग, नश्ल सुधार यातायातको	३०	घाँस खेतीमा बृद्धि गर्नुपर्ने, नश्ल सुधारमा जोड, दाना उद्योग स्थापना, व्यावसायीक करणमा जोड, उपचारमा आधुनिककरण, व्यावसायीक घाँस खेती
कुखुराको मासु	८.५२			√	व्यवसायीक बृद्धि, न.पा. सहयोग, यातायातको सुविधा, मागमा वृद्धि	२००	दाना उद्योग स्थापना, बिमा सुविधा, उपचारको सुविधा, ह्याचरीको व्यवस्था
हाँसको मासु	११.४८		√		बजारको अभाव, चल्लाको अभाव, ह्याचरीको अभाव, मग नहुनु		व्यावसायीककरण, दाना उद्योग स्थापना, विमाको सुविधा
कुखुराको अण्डा	१५.३१	√			आयत मात्र	१००	दाना उद्योग स्थापना, ह्याचरीको व्यवस्था, व्यावसायीकरण, बिमाको सुविधा
हाँसको अण्डा	२.६०	√			बजारको माग नहुनु, बच्चाको अभाव, ह्याचरीको अभाव		व्यावसायीककरण, बिमा, दाना उद्योग, ह्याचरीको व्यवस्था, बजारको व्यवस्था
माछा	२३.४६		√		न.पा. सहयोग, विज्ञ केन्द्रको सहयोग, प्रधान मन्त्री आधुनिककरण सहयोग, प्रदेश सरकार	२००	बिमाका सुविधा, ह्याचरी, प्रसोधन, कृषि पर्यटन

स्रोत : बेलका नगरपालिकाको कार्यालयमा कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयका प्राविधिक श्रोत व्यक्तिहरुसँग पालिका स्तरका पदाधिकारी एवं प्रतिनिधिहरुसँग भएको दुइ दिनको कार्यशाला गोष्ठि (श्रावण २ -३, २०७७) अन्तर्गत भएको सहभागितात्मक समुह छलफल तथा प्रस्तुतिकरण आधारमा

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

लक्ष्य १ सम्वन्धी प्रमुख उपलव्धीका लागि गरिने कार्यहरु

(क) कृषि क्षेत्र सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु

तालिका २४: कृषि क्षेत्र सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट

क.सं	मूख्य क्रियाकलापहरू	बजेट	बेलका नगरपालिकाको प्रमुख जिम्मेवार	सहयोगी निकाय
१.	कृषिक्षेत्रको आधारभूत तथ्यांक संकलन तथा प्रतिवेदन तयार सम्भावित क्षेत्रगत कृषिजन्य व्यवसायहरुको नक्शांकन र नाफामूलक व्यवसायको छनौट, मौसम मैत्रि प्रविधि प्रवर्द्धन	५००००००	√	
२.	उन्नत विउ उत्पादनको लागि क्षेत्र छनौट , रैथाने वीउको परिक्षण र छनौट	५००००	√	
३.	सघन वाली उत्पादन प्रविधि प्रवर्द्धन	५००००	√	
४.	स्थानीयस्तरमा सामुदायिक विउ वैंक स्थापना	१८०००००	√	√
५.	दिगो खेतिकोलागि मैसममैत्री उचित कृषि अभ्यास प्रवर्धन	५००००	√	
६.	कृषकस्तरमा प्राङ्गारिक खेति प्रोत्साहन तथा प्रवर्द्धन	५००००	√	√
७.	घुम्ति बालीरोग शिविर	१००००००	√	
८.	सेमि हाइटेक तरकारी तथा फलफूलहरुको नर्सरी एवं बालि उत्पादनको प्रवर्द्धन गर्ने	५००००००		√
९.	प्रांगारिक खेतिमा व्यवसायिकरण गर्नको लागि वातावरणमैत्री विविध प्रविधिहरुको प्रवर्द्धन गर्ने जस्तैः गड्यौलीमल, हरियो मल, वायो फर्टिलाइजर तथा जैविक विषादीको प्रदर्शन तथा प्रवर्द्धन गर्ने	२७०००००	√	√
१०.	कृषि वन प्रणाली प्रवर्धन	५००००	√	
११.	व्यवसायिक तरकारी पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम ।	२००००००	√	√
१२.	व्यवसायिक अदुवा र बेसार वाली विकास कार्यक्रम ।	२००००००	√	√
१३.	बगर खेतिको प्रवर्द्धन र व्यवस्थापन ।	५००००००	√	√
१४.	सिँचाइ सुविधाको लागि उपयुक्त प्रविधिद्धारा पानी व्यवस्थापन ।	५००००००	√	√
१५.	सोलार सिँचाइ प्रणालिको प्रवर्द्धन गर्ने	१००००००००	√	√
१६.	भूमि तथा श्रम व्यांक स्थापना तथा जनस्तरिय रुपमा त्यसको व्यवस्थापन	१००००००	√	√
१७.	भूमिगत सिंचाई	२००००००	√	√
१८.	सामुदायिक कृषि बिमा	१००००००	√	√
	कुल	**३६५०००००**		

(ख) पशुपंक्षी तथा माछा पालन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु

तालिका २५: पशुपंक्षी तथा माछा पालन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट

क.सं	मूख्य क्रियाकलापहरू	बजेट	बेलका नगरपालिकाको प्रमुख जिम्मेवार	सहयोगी निकाय
१.	पशुविकाश सम्बन्धि सम्भाव्यता अध्ययन र नीति निर्माण	५००००	√	
२.	पशु आहारामा प्रवर्धन कार्यक्रम	२००००००	√	√
३.	घाँस खेति (निजि तथा सामुदायिक वन)	२००००००	√	
४.	पशु पकेट कार्यक्रम (गाई भैंसी वड – १, २, ३, ४, ९ , बाखा वडा –५, ६, ७, ८)	५००००००	√	√
५.	पशु नश्ल सुधार र स्वास्थ व्यवस्थापन	३००००००	√	
६.	व्यवसायिक तालिम	२००००००	√	√
७.	पशुजन्य उत्पादनको गुणस्तर नियन्त्रण	५००००	√	
८.	पशु उपचार सेवा (निजि तथा सरकारी)	१००००००	√	
९.	घुम्ति पशु सेवा उपचार	२००००००	√	√
१०.	भइरहेका मासु प्रशोधन केन्द्र, दुध बिक्रि / संकलन केन्द्रहरुको सुद्धृणिकरण	२००००००	√	√
११.	बथान सुधार / भकारो सुधार	१५०००००	√	
१२.	उत्पादनमा विविधता र विशिष्टता कार्य	५००००	√	
१३.	रैथाने, संक्रमक रोगहरुको (Endemic infectious) पहिचान, अनुगमन तथा नियन्त्रण	१५०००००	√	√

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

१४.	व्यवसायिक वातावरण बनाउन गुणस्तरीय सामाग्रीहरु र सेवाहरुको प्रबन्ध ।	१००००००	√	
१५.	असल पशुपालन विधि (Good Animal Husbandry Practice, GAHP) अभ्यास ।	५०००००	√	√
१६.	व्यवसायिक पशुपालनका लागि वित्तीय सेवामा सहजीकरण	१००००००	√	√
१७.	पशुजन्य उत्पादनमा नगरपालिकालाई निर्यात पदोन्नति (Export promotion) गराउने कार्यक्रम सञ्चालन	१००००००	√	
१८.	दुग्ध संकलन तथा चिस्यान केन्द्र स्थापना	२००००००	√	√
१९.	पशुजन्य वधशाला स्थापना	१५०००००	√	√
२०.	बजार प्रवर्द्धन सम्बन्धि कार्यक्रमहरु	१००००००	√	
२१.	कृषि वन कार्यक्रम	५०००००	√	
२२.	कुखुरा पकेट कार्यक्रम	२००००००	√	√
२३.	माछा उत्पादन, ह्याचरी निर्माण	३००००००	√	√
	कुल	**३५००००००**		

६.४.२ लक्ष्य २ : कृषिलाई व्यवसायिक, प्रतिष्पर्धि र नाफामुलक बनाउने

लक्ष्य २ संग सम्वन्धित उपलव्धी, सूचक र प्रमुख कार्यहरु

तालिका २६: कृषिलाई व्यवसायिक, प्रतिष्पर्धि र नाफामुलक बनाउन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु

क्रम सं	**लक्ष सम्बन्धी सुचक**	**हालको अवस्था ०७६।०७७**	**५ वर्षे लक्ष्य**	**मापन**
१	कृषि प्रयोगशाला स्थापना	नभएको	भएको	माटो, मलखाद र बिउ परिक्षण
२.	पशु प्रयोगशाला स्थापना र स्तरोन्नती	सामान्य	स्तरोन्नती भएको	गोवर, रगत र दुध परिक्षण
३	उन्नत प्रविधि प्रयोग	२०%	५०%	उत्पादन बृद्धि, गुणस्तर
४	उन्नत विउविजन प्रयोग	३०%	७०%	उत्पादन बृद्धि, गुणस्तर
५	कृषि उत्पादनमूलक पूर्वाधार (बाटो, सिँचाई, संकलन केन्द्र, भण्डारण निर्माण	१०%	३५%	कृषि सडक, संकलन केन्द्र, भण्डार घर, साना तथा मझौला सिंचाई, प्लाष्टिक पोखरी
६	आधुनिक शित भण्डारण/शुन्य उर्जा भण्डार	छैन	भएको	फलफुल, आलु
७	व्यवसायिक कृषिमा संलग्न घरधुरी	५०	३००	खाद्यन्न, तरकारी, विज उत्पादन, मकैं प्रशोधन, खाद्यन्न प्रसोधन
८	व्यवसायिक पशुपालनमा संलग्न घरधुरी	१४८	१२००	पशुजन्य व्यवसाय, मासु व्यवसाय,अन्य व्यवसाय
९	व्यवस्थित पशु वधशाला स्थापना	०	१	स्वच्छ तथा सफा मासु विक्रि
१०	प्रांगारिक कम्पोष्ट प्लांट स्थापना	प्रकृयामा गएको	भएको	कम्तिमा एउटा पालिका स्तरमा प्रति घण्टा १ मे.टन प्रांगारिक कम्पोष्ट उत्पादनको क्षमत भएको प्लान्ट निर्माण गरि दिगो रुपमा संचालनमा ल्याउने
११	उत्पादन नियन्त्रण प्रणाली, सेवा व्यवस्थापन, कृषि एम्बुलेन्स, वेलकम एप, कल सेन्टर, मोबाइल एप र किसान परिचय पत्र	आंशिक रुपमा भएको	पूर्ण रुपमा संचालन भएको	उत्पादन नियन्त्रण प्रणाली, सेवा व्यवस्थापन, कृषि एम्बुलेन्स, वेलकम एप, कल सेन्टर, मोबाइल एप र किसान परिचय पत्रको कृषि, पशुपंक्षि र मत्स्य उत्पादनलाई व्यवसायिक तथा नाफामुलक बनाउनका लागि कृषक एवं सम्बन्धित सरोकारवालाहरुसँग समन्वय गरि सन्चान गरिनेछ ।
१२	लेमन ग्रास, अदुवा र बेसारको प्रशोधन	आंशिक रुपमा भएको	पूर्ण रुपमा संचालन भएको	लेमन ग्रास, अदुवा र बेसारका लागि आधुनिक प्रशोधन केन्द्र नीजि क्षेत्रको साझेदारीमा स्थापना गरि संचालन गरिनेछ ।
१३	सामुदायिक बीमा, उपभोक्ता सहकारी, जग्गा समेकनका प्रवर्द्धन	आंशिक रुपमा भएको	पूर्ण रुपमा संचालन भएको	सामुदायिक बीमा, उपभोक्ता सहकारी, जग्गा समेकन जस्ता नगरपालिकाबाट शुरु गरिएको क्रियाकलापलाई कृषि र पशुधनको व्यावसायीकरणका लागि प्रवर्द्धन गरिनेछ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn‘t add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

१४	कृषक पेन्सन	नभएको	आंशिक रुपमा भएको	कृषक पेन्सन संचालन गरिनेछ ।
१५	बन्य जन्तुपालन	आंशिक रुपमा भएको	पूर्ण रुपमा संचालन भएको	मात्र अनुमति दिइएका बन्य जन्तुपालन पूर्ण रुपमा संचालन गरिनेछ ।
१६	वन्य जन्तुवाट मानवीय र आर्थिक नोक्सानी	भएको	पूर्ण रुपमा नियन्त्रण भएको	वन्य जन्तुवाट मानवीय र आर्थिक नोक्सानी नियन्त्रण गरिनेछ ।

लक्ष्य २ का उपलव्धीहरु प्राप्तिका लागि गरिने प्रमुख कार्यहरु

तालिका २७: कृषिलाई व्यवसायिक, प्रतिष्पर्धि र नाफामुलक बनाउन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट

क्र.सं	मूख्य क्रियाकलापहरू	बजेट	गाउँपालिका प्रमुख जिम्मेवार	सहयोगी निकाय
१.	नगरपालिकाको केन्द्रहरुमा खाद्य/कृषि/पशु बजारको व्यवस्थापन	१५००००	√	√
२.	व्यवसायिक कृषि तथा पशुपंक्षी फर्मको अभिलेखीकरण	५०००००	√	
३.	खाद्यान्न/तरकारी/पशु आदि उत्पादनका लागि संकलन केन्द्र स्थापना	२०००००००	√	√
४.	समूह/सहकारीमा आधारित सहभागितामुलक बजार प्रणाली निर्माण	५०००००	√	√
५.	बजार प्रणालीको विकास तथा मूल्य निर्धारण्	५०००००	√	
६.	वजार व्यवस्थापनका लागि व्यवसायिक निति निर्माण	२०००००	√	√
७.	उच्च महत्वका वालीहरुकालागि व्यवसायिक साक्षरता कक्षा सञ्चालन ।	३००००००		√
८.	बजारका मुख्य प्रतिनिधिहरुको संलग्नतामा व्यापार योजना र लागत तथा नाफा नोक्सान विश्लेषण ।	२५००००	√	
९.	प्रभावकारी उत्पादन तथा बजार व्यवस्थापनको लागि सम्भावित कृषिउपज उत्पादनकोगि पाकेट क्षेत्रको विकासद्धारा मुल्य श्रृखला तथा कृषि तथा पशु व्यवसायको प्रोत्साहन ।	२००००००	√	√
१०.	अनुसन्धान, प्रसार र अध्ययनका विच मजवुत सहकार्य र कृषकहरुसंगको तालमेल वढाउने ।	५०००००	√	
११.	कृषि र पशुपालन व्यवसायलाई प्रतिस्पर्धी वनाउन कृषि यान्त्रिकरणमा सहयोग ।	३००००००	√	√
१२.	कृषि व्यवसायिकरणका निम्ति विशेष अनुदान तथा ऋण उपलब्धतामा सहजीकरण गर्ने ।	५००००००	√	
१३.	पशु बधशाला, प्रमाणीकरण	२००००००		√
१४.	उत्पादनमुलक कृषि पूर्वाधारको विकाश र स्तरोन्नती गर्ने	५०००००	√	
१५.	शित भण्डारण व्यवस्थापन	२००००००	√	√
१६.	पशु रोग अन्वेषण तथा भेटेनेरी प्रयोगशालाको स्तरोन्ती	१५००००	√	√
१७.	भेटेनेरी जनस्वास्थ्यसम्वन्धी कार्यक्रम सञ्चालन्	१००००००	√	
१८.	पशुपंक्षि प्रजनन् तथा घाँसे बालिहरुको विउ उत्पादन, नर्सरी विकास श्रोत केन्द्रहरु स्थापना तथा सेवा प्रवर्द्धन	२००००००	√	√
१९.	नीजि क्षेत्रहरुसँग समन्वय गरि दाना तथा साइलेज उत्पादन गर्ने साना तथा मझौला उद्योग स्थापना तथा प्रवर्द्धन	३००००००		√
२०.	नगद भौचर प्रणालिका (Cash voucher system) प्रयोगमा जोड	५००००००	√	√
२१.	न्यूनतम समर्थन मुल्यको स्थापना तथा व्यवस्थापन	२००००००	√	√
२२.	सम्भाव्यताका आधारमा एक वडा एक उत्पादन पकेट, एक वडा विभिन्न कृषि फर्म, एक वडा एक कृषि स्रोत व्यक्ति केन्द्र स्थापना,	४५०००००		√
२३.	कृषि उद्यम संबर्द्धन कार्यक्रम (Agri Business Incubation Program)	२००००००	√	√
२४.	चुनिएका दुई नगदे बालीको उत्पादन, प्रशोधन, प्याकेजिङ, ब्रान्डिङ, बजारीकरण गर्न सहयोग	१००००००	√	√
२५.	कृषिप्रसारमा सूचना प्रविधि विकास र विस्तार	५०००००	√	
२६.	वैदेशिक रोजगारीमा गएर फर्केका युवाहरू तथा वैदेशिक रोजगारमा गएकाहरूको घर परिवार का लागि लक्ष्यित कृषिव्यावसायीकरण कार्यक्रमहरू,	३००००००	√	√
२७.	अर्ग्यानिक खेती प्रबर्द्धन र ब्रान्डिङ	१००००००	√	√
२८.	सुरक्षित, व्यवस्थित तथा इज्जतिलो कृषि पेशाको प्रवर्द्धन	५०००००	√	
२९.	फलफुल बाट जुश प्रशोधन केन्द्र संचालन	३००००००	√	√

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

३०.	कृषि एम्बुलेन्स	४००००००	√	√
३१.	उत्पादन नियन्त्रण प्रणाली	५०००००	√	√
३२.	सेवा व्यवस्थापन	५०००००	√	√
३३.	वेलकम एप, कल सेन्टर र मोबाइल एप	१००००००	√	√
३४.	किसान परिचय पत्र	५०००००	√	√
३५.	लेमन ग्रास उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र	४००००००	√	√
३६.	अदुवा र बेसारको प्रशोधन केन्द्र	१००००००	√	√
३७	निश्चित वालीको लागि पकेट (२०० रोपनी), वल्क (२०००रोपनी), जोन १०००० रोपनी) र सुपरजोन (२०००० रोपनी) अवधारण क्षेत्रगत विस्तारमा जोड दिने	२००००००	√	√
	कुल	**६५१५००००**		

६.४.३ लक्ष्य ३ : वातावरणमैत्री कृषि पर्यटन विकास गर्ने

लक्ष्य ३ संग सम्वन्धित उपलव्धी, सूचक र कार्यहरु

तालिका २८ वातावरणमैत्री कृषि पर्यटन विकास गन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु

सूचक	**उपलव्धी**	
	हालको अवस्था	**५ वर्ष पछि**
स्थानीय सम्पदा एवम सस्कृतिमा आधारित पर्यटकीय गतिविधि	आंशिक	सवै सम्पदा एवम कम्तिमा २२ वटा जातीय, साँस्कृतिक तथा स्थान विशेष पर्यटन गन्तव्यको स्थापना तथा प्रवर्द्धन भएको हुनेछ।
स्थानीय समुदायको पर्यटनसम्वन्धी क्षमतामा सुधार	सामान्य	कम्तिमा १५०० जना कृषि पर्यटन व्यवसायमा संलग्न धएका हुनेछन ।,
कृषिमा आधारित पर्यटकिय गतिविधि सञ्चालन	सामान्य	कम्तिमा २०० घरधुरी संलग्न
प्रांगारिक वस्तु उत्पादन र उपयोगमा बृद्धि	आंशिक	५०% पर्यटन व्यवसायीहरुले अवलम्वन गर्नेछन
पर्यटकीय पूर्वाधार विकास	आंशिक	वस्तु विषेश पर्यटन स्थानहरुमा पदमार्ग, होमस्टे आवास, होटल सेवा, सूचना केन्द्रको विस्तार भएको हुनेछ ।
पर्यटनमैत्री वातावरण निर्माण	आंशिक	नगरक्षेत्रमा पाहुना सत्कार तथा वातावरणीय सरसफाईमा सुधार भएको

लक्ष्य ३ संग सम्वन्धी वातावरण मैत्री कृषि पर्यटन विकास प्रमुख कार्यहरु

तालिका २९: वातावरणमैत्री कृषि पर्यटन विकास गन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट

क्र.सं	**मूख्य क्रियाकलापहरू**	**बजेट**	**गाउँपालिका प्रमुख जिम्मेवार**	**सहयोगी निकाय**
१.	नगरपालिकाकाको पर्यटन दीर्घकालीन नीति, गुरुयोजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	५०००००	√	
२.	पर्यटनमुखी जनशक्ति विकासको लागि क्षमता विकास तालिम पहिचान र सञ्चालन पर्यटकीय क्षेत्रहरुको नक्सांकन	१००००००	√	√
३.	पर्यटनमुखि व्यवसायिक कषि फर्म स्थापना	२००००००	√	√
४.	नगर क्षेत्रमा फोहर व्यवस्थापन नीति तथा कार्यक्रम सञ्चालन	५०००००	√	
५.	पर्यटकीय पूर्वाधारहरुको पहिचान, विकास र विस्तार	५०००००	√	√
६.	पर्यटन प्रवर्धन कार्यक्रम पहिचान र सञ्चालन गर्ने	५०००००	√	√
७.	वस्तु तथा स्थान विशेष होमस्टे पर्यटनका लाागि स्थान छनौट तथा प्रवर्द्धन, स्थलगत बस्तु विशेष पर्यटन प्रवर्द्धन	१००००००	√	√
८.	पर्यटनमुखी उपज पहिचान, उत्पादन, प्रसोधन र प्याकेजिङ	२००००००	√	√
९.	स्थानीयस्तरमा कोशेलिघर स्थापना, तथा सुदृढीकरण	१५०००००	√	√
१०.	पर्यटन सूचना केन्द्र स्थापना तथा पद चिन्ह निर्माण	५०००००	√	

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

११.	पर्यटन गन्तव्य प्याकेज तयारी	५०००००	√	
१२.	वातावरण तथा पर्यटन दिवस आयोजना	५०००००	√	
१३.	जिम्मेवार कृषि पर्यटन शिक्षा	८०००००	√	√
१४.	दिगो र दुरुस्त पर्यटन प्रवर्द्धनको लागि नगरपालिका र नागरिकको सहकार्यमा पर्यटन सिप विकास केन्द्रको स्थापना गर्ने	२००००००		
१५.	मनोरन्जन पर्यटन प्रवर्द्धन	५०००००	√	√
१६.	धार्मिक, साँस्कृतिक तथा पुरातात्विक स्थानको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन	१००००००	√	√
१७.	समुदायमा आधारित पर्यटन (होम स्टे संचालन तथा व्यवस्थापन) प्रवर्द्धन	२००००००	√	√
१८.	नगरपालिकाको वर्तमान र संभावित पर्यटकिय गन्तव्यको संभाव्यता अध्ययन, पहिचान तथा जानकारी मुलक प्रोफाइल निर्माण	५०००००	√	√
१९.	नगरपालिकाका पर्यटकिय गतिविधिहरुको प्रचार प्रसार	५०००००	√	
२०	वन क्षेत्रमा आधारित कृषि पर्यटन (सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको सहकार्यमा)	५०००००	√	
	कुल	**१८८०००००**		

६.४.४ लक्ष्य ४ : कृषकहरुको ज्ञान, शिप र क्षमता अभिबृद्धि गर्ने

लक्ष्य ४ संग सम्वन्धित उपलव्धी, सूचक र कार्यहरु

तालिका ३०: कृषकहरुको ज्ञान, शिप र क्षमता अभिबृद्धि गर्ने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु

क्र सं	सुचक	हालको अवस्था	५ वर्षे लक्ष्य	कार्ययोजना
१	छनौट भएका विद्यालयमा कृषि तथा पशु विषयमा अध्ययन	प्राविधिक विद्यालय नभएको	कम्तिमा १ प्राविधिक विद्यालय स्थापना भएको	सम्बन्धित निकायबाट सम्बन्धन, पूर्वाधारको विकास जनशक्ति व्यवस्थापन, छात्रवृत्तिको व्यवस्थापन आर्थिक व्यवस्थापन
२	कृषि प्राविधिक जनशक्ति व्यवस्थापन	हाल कृषितर्फ ५जना र पशुसेवामा ३ जना कार्यरत	थप १५ जना प्राविधिक जनशक्ति उपलव्ध	प्रत्येक वडामा कम्तिमा १ जना कृषि र १ जना भेटेरिनरी प्राविधिकको व्यवस्थागर्ने, हरेक वडामा एग्रोभेट स्थापना आवश्यक आर्थिक व्यवस्थापन
३	व्यवसायिक कृषि तालिम सञ्चालन	विषयगत व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालन तालिम प्राप्त गर्ने संख्या यकिन नभएको	कम्तिमा जना ५०० युवा कृषकहरुलाई व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालन तथा प्रशोधन सम्वन्धी तालिम प्राप्त	कृषि पाठशालाको स्थापना, कृषकहरुको अध्ययन अवलोकन भ्रमण, नमुना कृषि प्लट निर्माण उत्कृष्ट अगुवा कृषकको छनौट गरी पुरस्कृत गर्ने
४	कृषक पाठशाला सञ्चालन	आंशिक	हरेक वडामा वर्षिक कम्तिमा २ वटा कृषि तथा व्यासायिक पाठशाला संचालन	कृषि व्यवसायिक पाठशाला संचालनको लागि सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरि प्रवर्द्धन गर्ने
५	कृषि, तथा पशुपंक्षि श्रोतकेन्द्र स्थापना	आंशिक	हरेक वडामा १ वटा श्रोतकेन्द्र सञ्चालन	हरेक वडामा कम्तिमा एकवटा सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र स्थापना गरि नाफामुलक कृषि श्रोत केन्द्रका रुपमा संचालन गर्ने
६	घाँसेबालिहरुको बिऊ तथा बिरुवा श्रोत केन्द्र स्थापना	नभएको	कम्तिमा नगरपालिका भरि पाँचवटा घाँसे वालि, विऊ उत्पादन, प्रवर्द्धन तथा वितरण श्रोत केन्द्र स्थापना	नगरपालिकाले कृषि तथा पशु शाखा मार्फत सम्बन्धित कृषि ज्ञान केन्द्र र प्रादेशिक कृषि सरोकारवालाहरुसँग समन्वय गरि व्यवस्थापन गर्ने

मुख्य उपलव्धी एवम् कार्यहरु

- छानिएका युवाहरुलाई उद्यमशिलता एवम् व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालन तालिम सञ्चालन तथा व्यावसायिक योजना निर्माण
- विद्यमान कृषि तथा पशु प्राविधिकहरुको स्तरबृद्धिको लागि अल्पकालिन विषयगत तालिम
- कृषकहरुको सहभागितामा नमूना कृषि तथा पशु श्रोतकेन्द्र स्थापना

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

- एग्रोभेट सेवाको प्रवर्धन
- कृषि तथा व्यवसायिक पाठशाला सञ्चालन
- कृषकहरुको लागि तालिम तथा अध्ययन अवलोकन भ्रमण
- उत्कृष्ट अगुवा कृषक तथा प्राविधिकहरुलाई पुरस्कृत
- समूह गठन तथा सुदृढिकरण कार्यक्रम
- कृषि तथा पशुपंक्षि श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम
- घाँसेबालिहरुको बिऊ तथा बिरुवा श्रोत केन्द्र स्थापना

लक्ष्य ४ का उपलव्धीहरु प्राप्तिका लागि गरिने प्रमुख कार्यहरु

तालिका ३१: कृषकहरुको ज्ञान, शिप र क्षमता अभिबृद्धि गर्ने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट

क.सं	मूख्य क्रियाकलापहरू	बजेट	गाउँपालिका प्रमुख जिम्मेवार	सहयोगी निकाय
१.	१ प्राविधिक विद्यालय स्थापना	१५०००००		√
२.	छानिएका युवाहरुलाई उद्यमशिलता एवम् व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालन तालिम सञ्चालन तथा व्यावसायिक योजना निर्माण	५००००००	√	√
३.	विद्यमान कृषि तथा पशु प्राविधिकहरुको स्तरबृद्धिको लागि अल्पकालिन विषयगत तालिम	२००००००	√	√
४.	कृषकहरुको सहभागितामा नमूना कृषि तथा पशुपंक्षि श्रोतकेन्द्र स्थापना	२५०००००	√	√
५.	एग्रोभेट सेवाको प्रवर्धन	१००००००	√	√
६.	कृषि तथा व्यवसायिक पाठशाला सञ्चालन	३००००००	√	√
७.	कृषकहरको लागि तालिम तथा अध्ययन अवलोकन भ्रमण	४००००००	√	√
८.	उत्कृष्ट अगुवा कृषक तथा प्राविधिकहरुलाई पुरस्कृत	५०००००	√	
९.	समूह गठन तथा सुदृढिकरण कार्यक्रम	५०००००	√	
११.	घाँसेबालिहरुको बिऊ तथा बिरुवा श्रोत केन्द्र स्थापना	२००००००	√	√
	कुल	**३५५००००**		

कार्यान्वयन नीति तथा रणनीति

१. प्राविधिक जनशक्ति व्यवस्थापनको लागि सि.टि.इ.भि.टी, कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय र त्रि.वी.मा समन्वय गर्ने साथै सम्वन्धन प्राप्त गर्न सम्वन्धित निकायमा सिफारिसका साथ पहल गर्ने

२. एग्रोभेट सेवा विस्तारको लागि नीजिस्तरमा प्रोत्साहन तथा क्षमता विकास गर्ने

३. भईरहेका समूहहरु तथा सहकारीहरुलाई सक्रिय वनाई कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने

४. श्रोतकेन्द्र सञ्चालनको लागि नीति बनाई अनुदान दिने

५. कृषि तथा पशुपंक्षि श्रोत केन्द्रहरुको स्थापना गर्नका लागि कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयको निरन्तर शिक्षा निर्देशनालयसँग सहकार्य गर्दै तालिम तथा अन्य क्षमता अभिवृद्धिका क्रियाकलापहरु संचालन गर्ने गराउने ।

६.४. ५ लक्ष्य ५ : जवाफदेही, सहभागिता र पारदर्शीतावाट कृषि विकासको लागि सुशासनमा सुधार गर्ने

लक्ष्य ५ संग सम्वन्धित सुचक तथा मापनहरु

तालिका ३२: जवाफदेही, सहभागिता र पारदर्शीतावाट कृषि विकासको लागि सुशासनमा सुधार गर्ने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु

क.सं	सुचकहरु	मापन
१	नगरपालिकाका योजना, निर्णयहरु एवम सुचना सार्वजनिकरण	कार्यालयका निर्णयहरु नियमितरुपमा सामाजिक मेडियामार्फत प्रशारण
२	बजेट विनियोजन	वार्षिक योजना
३	समावेशी कृषि, पशुपंक्षि तथा पर्यटन विकास समितिहरु गठन	कम्तिमा नगरस्तरमा विषयगत समावेशी समिति क्रियाशिल
४	अनुगमन तथा समिक्षा वैठक	वर्षमा कम्तिमा २ पटक संयुक्त अनुगमन तथा २ पटक समिक्षा वैठक सम्पन्न

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

५	दिगो पर्यटन प्रवर्धन तथा वातावरणमैत्री योजना	आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटनको संख्यामा बृद्धि
६	पालिका स्तरिय कृषि विकास समिति गठन	प्रत्यक वडा प्रतिनिधिहरु समेटिने गरि एउटा पालिका स्तरिय कृषि विकास समिति गठन भएको
७.	सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र स्थापना	आवश्यक वडाहरु वा क्षेत्र समेटिने गरि सामुदायिक कृषि प्रसार सेवाकेन्द्र स्थापना गरि श्रोत केन्द्रको रुपमा संचालन तथा प्रवर्द्धन गर्ने तथा गराउने
८.	सार्वजनिक सुनुवाई ,प्रगति प्रतिबेदन, सफलताको कथा सार्वजनिक ,टोल फ्री नम्बर, उत्पादन नियन्त्रणप्रणाली	सार्वजनिक सुनुवाई ,प्रगति प्रतिबेदन, सफलताको कथा सार्वजनिक ,टोल फ्री नम्बर, उत्पादन नियन्त्रणप्रणाली विकास

लक्ष्य ५ का उपलव्धीहरु प्राप्तिका लागि गरिने प्रमुख कार्यहरु

तालिका ३३: जवाफदेही, सहभागिता र पारदर्शीतावाट कृषि विकासको लागि सुशासनमा सुधार गर्ने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट

क.सं	मुख्य क्रियाकलापहरू	बजेट	गाउँपालिका प्रमुख जिम्मेवार	सहयोगी निकाय
१.	नगरपालिकामा कृषि, पशू तथा पर्यटन विकास समितिहरु गठन र परिचालन ।	५०००००	√	
२.	पालिका स्तरिय कृषि विकास समिति गठन ।	५०००००	√	
३.	सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र स्थापना ।	४५००००००	√	√
४.	नगरपालिका क्षेत्रमा कृषि, पशु तथा क्षेत्रको नक्सांकन गरी सोही अनुरुप खेती प्रणाली विकास ।	५०००००	√	√
५.	सशर्त वा निशर्त प्राप्त अनुदानलाई कृषिमा निश्चित मापदण्डका आधारमा रकम / वजेट विनियोजन ।		√	
६.	नगरपालिकाको वार्षिक योजनामा लक्षित वर्ग केन्द्रित कृषि, पशु तथा पर्यटन सम्वन्धी कार्यक्रम समावेश र सञ्चालन ।		√	
७.	कृषि उपजबाट नगरपालिकालाई प्राप्त कर रकम कृषि क्षेत्रमा लगानी ।		√	
८.	नयरपालिकाको कार्यक्रममा पारदर्शीता अभिबृद्धि ।		√	
९.	सहभागितामूलक अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणालीको विकास ।	१००००००	√	√
१०.	सार्वजनिक सुनुवाई , प्रगति प्रतिबेदन, सफलताको कथा सार्वजनिक, टोल फ्री नम्बर, उत्पादन नियन्त्रणप्रणाली ।	२००००००	√	√
	कुल	९००००००		

अनुगमन तथा समिक्षा

स्थानीय तह ऐन तथा नियमावलीमा .(स्थानीय सरकार संचालन कार्यविधि, २०७४) तोकिएको कार्यविधि वमोजिम सहभागितामूलक अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणालीलाई नगरपालिकामा गठित आर्थिक विकास समिति र पालिका कृषि विकास समितिले कार्यान्वयन गर्नेछ । यसको लागि आधारभुत सर्भेक्षण, प्रगति प्रतिवेदनको समिक्षा, फोटोग्राफस्, केस स्टडीका औजारहरुको प्रयोग गरिनेछ । कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्दा सञ्चालन प्रकृया, लागत उपलव्धी र कार्यक्रमले ल्याएको सामाजिक तथा आर्थिक परिवर्तनलाई मापनको आधार वनाइनेछ ।

तालिका ३४: रणनीतिक योजनाको अनुमगन तथा मूल्यांकन प्रक्रिया

के अनुगमन गर्ने ?	कसले अनुगमन गर्ने ?	कहिले अनुगमन गर्ने ?	कसरी अनुगमन गर्ने?
कार्यक्रम वा प्रक्रिया अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति, वडा समिति, सरकारी र गैसस, परियोजना	पटके, मासिक, चौमासिक र बार्षिक	स्थलगत अनुगमन गर्ने, चौमासिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति, विवरणको तुलना गर्ने,
प्रतिफल अनुगमन	गाउँकार्यपालिका, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति	चौमासिक, अर्धवार्षिक, बार्षिक र मध्यावधि	स्थलगत अनुगमन गर्ने, बार्षिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति, विवरणको तुलना गर्ने, नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने
असर तह अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	बार्षिक, मध्यावधि र अन्तिम बर्ष	सहभागितामूलक छलफल गर्ने, नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, नमूना सर्वेक्षण गर्ने
प्रभाव तह अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	मध्यावधि र अन्तिम बर्ष	नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, सहभागितामूलक छलफल गर्ने, अध्ययन तथा सर्वेक्षण गर्ने

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn‘t add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

६.४.६ लक्ष्य ६ : भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाहरुलाई खालि तथा अव्यवस्थित जग्गाहरुको उच्चतम प्रयोग गराइ आत्मनिर्भर बनाउने

लक्ष्य ६ संग सम्वन्धित सुचक तथा मापनहरु

तालिका ३५: भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाहरुलाई खालि तथा अव्यवस्थित जग्गाहरुको उच्चतम प्रयोग गराइ आत्मनिर्भर बनाउने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु

क्र.सं	सुचकहरु	मापन
१	सरकारी तथा खेति योग्य बाझो रहने गएका कृषि जग्गाहरुको विवरण संकलन	जिपिएस ट्रयाकिंग प्रविधिबाट सरकारी तथा खेति योग्य बाझो रहने गएका कृषि जग्गाहरुको विवरण संकलन गरि एक वर्ष भित्रमा प्रतिवेदन तयार गरि सरोकार वालाहरुसँग छलफल गर्ने
२	भूमीको चक्लाबन्दी कार्यविधि निर्माण तथा संचालन	पालिका स्तरिय भूमिको चक्लाबन्दी कार्यविधि बनाइ २ वर्ष भित्रमा संचालनमा ल्याउने
३	भूमी तथा श्रम ब्यांक स्थापना	मापन गरिएका सरकारी तथा नीजि कृषि जग्गाको साथै श्रम शक्तिको ब्यांक स्थापनाको लागि ब्यांकहरुसँग समन्वय गरि संचालन गर्ने
४	भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाको पहिचान गर्दै व्यवसायिक कृषि प्रवर्द्धनको लागि अभिमुखिकरण सिप तथा क्षमताको विकास साथै वित्तिय तथा भूमी ब्यांकको पहुँचमा सहयोग	व्यवसायि मुलक तालिम कम्तिमा ९०० भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाहरुलाइ परिचालन गर्दै क्षमताको विकास तथा व्यवसायिक कृषि पेशामा आवद्ध गराउने
५	सशर्त तथा स्मार्ट अनुदानको व्यवस्थापन	भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाहरु सशर्त तथा स्मार्थ अनुदानको पालिका स्तरमा व्यवस्थापन गर्ने
६	वित्तिय पहुचको विकास	अनुदान युक्त (५ प्रतिशत व्याज अनुदान) कृषि ऋण सुलभ र सरल तरिकाले लक्षित वर्गहरुमा पुग्ने गरि पालिकाले सम्बन्धित ब्यांकहरु तथा वित्तिय सेवा प्रदायकहरुसँग समन्वय र सहकार्य गर्दै व्यवसायिक कृषिको लागि सुलभ तथा सरल कर्जा प्रवाहमा समन्वयकारी भूमिका खेल्ने

लक्ष्य ६ संग सम्वन्धित मुख्य उपलव्धी एवम कार्यहरु

तालिका ३६: भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाहरुलाई खालि तथा अव्यवस्थित जग्गाहरुको उच्चतम प्रयोग गराइ आत्मनिर्भर बनाउने सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु र बजेट

क्र.सं	मूख्य क्रियाकलापहरू	बजेट	गाउँपालिका प्रमुख जिम्मेवार	सहयोगी निकाय
१.	सरकारी तथा खेति योग्य बाझो रहने गएका कृषि जग्गाहरुको विवरण संकलन	५०००००	√	√
२.	भूमीको चक्लाबन्दी कार्यविधि निर्माण तथा संचालन कोशीटप्पुमा, ५०० हेक्टर जमिनमा घेराबेरा गरी १०० हेक्टरमा चक्लाबन्दी खेती शुरुवात गरिएको	९०००००००		√
३.	कोशी रिवरबेसिन क्षेत्रमा फलफूल खेती	५००००००	√	√
४.	भूमी तथा श्रम बैंक स्थापना	५००००००	√	√
५.	भूमीहिन, सिमान्तकृत र युवाको पहिचान गर्दै व्यवसायिक कृषि प्रवर्द्धनको लागि अभिमुखिकरण सिप तथा क्षमताको विकास साथै वित्तिय तथा भूमी बैंकको पहुँचमा सहयोग	१००००००	√	√
६.	सशर्त तथा स्मार्ट अनुदानको व्यवस्थापन	३००००००	√	√
७.	वित्तिय पहुचको विकास		√	√
८.	विपन्न, सिमान्तकृत तथा युवा लक्षित व्यवसायी मुलक कृषि तथा पशु व्यवसाय संचालन, भूमि तथा श्रम बैंक स्थापना र ढाँचा प्रवर्द्धन गर्नका लागि कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय, रामपुर, चितवनसँग सहजिकरण गर्दै श्रोत व्यक्तिहरुको परिचालन गर्ने गराउने	५००००००	√	√
	कुल	**१०४५०००००**		

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

६.४.७ लक्ष्य ७: सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरुको स्थापना तथा दिगो व्यवस्थापन

कृषि प्रसार नीति २०६०, कृषि विकास रणनीति २०७२ र स्थानीय सरकार संचालन कार्यविधि, २०७४ ले मार्गनिर्देश गरे अनुसार नयाँ संघिय संरचनालाई मध्यनजर राख्दै स्थानीय तहहरुले भूगोल सुहाउँदो आवश्यकताको सिद्धान्तको आधारमा सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरु स्थापना गरी व्यवसायिक र दिगो कृषिलाई अगाडि बढाउन सक्दछन् । बेलका नगरपालिकामा ९ वडाहरु मध्ये केही वडाहरुलाई समेट्दै नाफा मुलक सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरु स्थापना गरी श्रोतकेन्द्रको रुपमा विकास गर्न सक्ने देखिएको छ, जसमा नीजि एग्रोभेट, अगुवा कृषकहरु, स्थानीय प्राविधिक, स्थानीय तहका समूह सहकारीहरु आवद्ध हुनसक्ने छन् । यसरी स्थापना गरिएको कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरुको अनुगमन, मुल्यांकन तथा सेवाको विस्तार नगरपालिकाको आर्थिक विकास समिति र पालिका कृषि विकास समितिले गर्नेछन् ।

तालिका ३७: सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरुको स्थापना तथा दिगो व्यवस्थापन सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु संग सम्वन्धित सुचक तथा मापनहरु

क.सं	सुचकहरु	मापन
१	पालिका कृषि विकास समिति निर्माण तथा संचालन	एक वटा पालिका कृषि विकास समिति आर्थिक विकास समितिको मातहतमा निर्माण भई संचालन भएको हुनेछ जसमा एक संयोजक र वडाहरु र स्थानीय कृषि व्यवसायीहरुलाई समेटिएर आवश्यकता अनुसार सदस्यहरु आवद्ध हुनेछन्
२	सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र निर्माण	वडा नं १ र २ लाई समेटेर एक केन्द्र, तीन र ९ लाइ समेटेर एक केन्द्र, ४ र ५ लाई समेटेर एक केन्द्र, वडा नं ६ लाई अर्को केन्द्र र वडा नं ७ र ८ लाई समेटेर अर्को केन्द्र गरेर जम्मा पाँच वटा सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र स्थापना भएको हुनेछ ।
३	सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रको निर्माण संरचना	सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र नाफा मुलक हुनुपर्दछ जसले पालिकासँग समन्वय गरी क्यास भौचर प्रणाली मार्फत अनुदानमा आधारित वा सेवाको लागि शुल्क लिइ कृषकहरुलाई छिटो छरितो र दिगो रुपमा सेवा प्रदान गर्नेछ । कृषि प्रसार सेवा केन्द्रमा स्थानीय समूह सहकारी वा एग्रोभेट वा व्यवसायिक अगुवा कृषक वा स्थानिय कृषि तथा पशुपंक्षि सम्बन्धित प्राविधिकहरु आवद्ध हुनसक्नेछन् ।

लक्ष्य ७ संग सम्वन्धित मुख्य उपलव्धी एवम कार्यहरु :

१. पालिका कृषि विकास समिति गठन तथा संचालन

२. स्थानीय सरकार संचालन कार्यविधि, २०७४ र अन्य नीति र रणनीतिहरुमा आधारित रहि पालिकाको वडाहरुमा सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरुको स्थापना तथा संचालन

३. चक्लाबन्दि खेति, नयाँ प्रविधिहरुको प्रदर्शन, भूमि तथा श्रम बैंकको दिगो व्यवस्थापन, भौचर प्रणालीको दिगो प्रयोग तथा कृषि, पशुपंक्षि एवं कृषि पर्यटन सम्बन्धि ज्ञान, सिप र प्राविधिक सेवाको विस्तार सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र मार्फत हुनेछ जुन श्रोत केन्द्रको रुपमा विस्तार हुनेछ ।

तालिका ३८: पालिका वडाहरुमा कृषि, पशु तथा कृषि पर्यटन छनोट

वडा नं.	मुख्य कृषि वालि	मुख्य पशु पंक्षी	कृषि पर्यटनको वर्तमान अवस्था	कृषि पर्यटनको संभाव्यता	सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द आवश्यक
१	धान,मकै	गाई भैंसी पालन	छ	छ	छ
२	धान, मकै	गाई भैंसी पालन	छ	छ	छ
३	धान, मकै, तोरी	गाई भैंसी, खसी, बाखा पालन	छ	छ	छ
४	धान, मकै, तोरी	बाखा पालन	छ	छ	छ
५	धान, मकै, बेसार, अदुवा	गाई भैंसी, बाखा पालन	छ	छ	छ
६	बेसार, अदुवा, मकै, कोदो	बाखा	छ	छ	छ
७	बेसार, अदुवा, मकै, कोदो	बाखा	छ	छ	छ
८	धान, मकै, बेसार, अदुवा	गाई, भैंसी, बाखा	छ	छ	छ
९	धान, मकै	गाई, भैंसी, बाखा	छ	छ	छ

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

स्रोत : बेलका नगरपालिकाको कार्यालयमा कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयका प्राविधिक श्रोत व्यक्तिहरुसँग पालिका स्तरका पदाधिकारी एवं प्रतिनिधिहरुसँग भएको दुइ दिनको कार्यशाला गोष्ठि (श्रावण २ -३, २०७७) अन्तर्गत भएको सहभागितात्मक समुह छलफल तथा प्रस्तुतिकरण आधारमा

तालिका ३९: पालिका वडाहरुमा एक वडा एक उत्पादनमा कृषि, पशु पंक्षी छनौट

वडा नं.	एक वडा एक उत्पादनमा कृषि वालि छनौट	एक वडा एक उत्पादनमा पशु पंक्षी छनौट
१	धान	गाई भैंसी पालन
२	मकै	गाई भैंसी पालन
३	धान	गाई भैंसी
४	धान	गाई भैसी
५	बेसार	बाखा
६	अदुवा र बेसार	बाखा
७	मौरी	बाखा
८	धान	बाखा
९	धान	गाई, भैंसी

कुल रूपमा कृषिमा धान, मकै, तरकारी, फलफूल, मसला (अदुवा र हल्दी) र पशुधनका उत्पादनमा बाखा, भैंसी, गाई, कुखुरा र माछा नगरपालिकामा प्राथमिकतामा छन्।

६.५ रणनीतिक योजनाको लागि बजेट विश्लेषण

चालू आ.व.२०७५/७६ मा केन्द्रबाट यस नगरपालिकालाई वित्तीय समानीकरण अनुदान रु.१३ करोड ९ लाख सशर्त अनुदान रु.१८ करोड ९ लाख, समपुरक अनुदान रु.१ करोड, राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त अनुदान रु. १० करोड १९ लाख ७६ हजार र स्थानीय पूर्वाधार साझेदारी कार्यक्रम तर्फ रु.९८ लाख गरी जम्मा ४३ करोड ३५ लाख ७६ हजार रुपैया मात्र प्राप्त भएको छ । भने आगामी आ.व.०७६/०७७ मा केन्द्रबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान तर्फ १३ करोड ३९ लाख, सशर्त अनुदान तर्फ १८ करोड ८६ लाख, राजश्व बाँडफाँड तर्फ १२ करोड १ लाख, समपुरक अनुदान तर्फ रु.१ करोड, विशेष अनुदान तर्फ रु.९० लाख र स्थानीय पूर्वाधार साझेदारी कार्यक्रम तर्फ रु.१ करोड ५० लाख गरी जम्मा रु. ४७ करोड ६६ लाख रुपैया मात्र हुने र प्राप्त हुने सम्पूर्ण रकम खर्च हुने समेत अनुमान गरिएको छ। त्यसैगरी चालु आ.व.मा प्रदेश सरकारबाट यस न.पा.मा प्राप्त भएको वित्तीय समानीकरण अनुदान तर्फ रु.३७ लाख ६३ हजार, सवारी साधन करबाट रु.५० लाख, शसर्त अनुदान तर्फ रु.१ करोड ३५ लाख र प्रदेश निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रम तर्फ रु.१ करोड गरी जम्मा रु.३ करोड २२ लाख ६३ हजार रुपैया मात्र प्राप्त भएको छ। आगामी आ.व.२०७६/०७७ मा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने वित्तीय समानीकरण अनुदान ७४ लाख १७ हजार, सवारी साधन करबाट प्राप्त ७६ लाख ५० हजार र निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रमबाट रु.१ करोड २० लाख गरी जम्मा रु.२ करोड ६९ लाख ६७ हजार रुपैंया मात्र प्राप्त हुने छ र सम्पूर्ण रकम खर्च हुने अनुमान गरिएको छ। त्यसैगरी, चालु आ.व.मा आन्तरिक आय तर्फ रु.१ करोड ६३ लाख ८० हजार र आन्तरिक राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय तर्फ रु.४७ लाख गरी जम्मा रु.२ करोड १० लाख ८० हजार प्राप्त भएको छ। आगामी आ.व.मा आन्तरिक आय तर्फ रु.२ करोड ८८ लाख ६० हजार र आन्तरिक राजश्व बाडफाँडबाट प्राप्त हुने आय तर्फ रु.१ करोड १२ लाख ५० हजार गरी जम्मा रु.४ करोड १ लाख १० हजार मात्र प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ । साथै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय विकास साझेदार गै.स.स.हरुको बजेट समेत गरी आगामी आ.व.मा कूल जम्मा रु.५७ करोड ६० लाख ९८ हजार रुपैंया विनियोजन गरिएको छ । उक्त विनियोजित सबै बजेटहरु सोही आ.व.मा खर्च हुने अनुमान गरिएको । यी बजेटहरू मध्ये निम्नलिखित कृषि, पशुधन, मत्स्यपालन र सम्बद्ध गतिविधिहरूको लागि छुट्याइएको छ

तालिका ४०: बे.न. पा. विषयगत तर्फको बजेटको क्षेत्रगत बाँडफाँड विवरण र रणनीति योजनामा प्रस्तावित बजेट

शीर्षक	बजेट ७६/७७	रणनीति योजनामा प्रस्तावित
कृषि	४५१००	२४५८१००००
पशु	१००८४	
पर्यटन	९४५०	
सहकारी	१३००	
सिंचाई	१६६०८	

नगरपालिकामा निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरुको बहाली पश्चात भएको प्रथम ऐतिहासिक नगरसभाबाट आ.व.२०७४/०७५ का लागि वार्षिक बजेट, नीति तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरी यस न.पा.ले नियमित गतिबिधीहरु सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ । न.पा. क्षेत्रको

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

द्रुततर विकास गर्ने लक्ष लिई अगाडि बढेको यस नगरपालिकाले ०७५/०७६ मा सञ्चालन गरको प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

योजनाको नाम	ठेगाना	विनियोजित रु.
एक वडा १ प्रमुख आयोजना (प्रति वडा १ आयोजनाको रु. ४० लाखका दरले)	बे. न. पा. १ देखि ९	३६०,००,०००।-
समृद्धिका लागि उत्पादन वर्ष सम्बन्धि कार्यक्रम (कृषि तथा पशु)	बे. न. पा. भरी	२५०,००,०००।-
कृषि यान्त्रिकिकरण कार्यक्रम	बे. न. पा. भरी	२,००,००,०००।-

बेलका नगरपालिका, रामपुर, उदयपुर बजेट, नीति तथा कार्यक्रम आ.व. २०७६/०७७

६.६ अन्य विविध नीति, ऐन एवं रणनीतिहरु

बेलका नगरपालिकाको कृषि, पशुपंक्षि तथा कृषि पर्यटन विकास रणनीति तथा योजना कार्यान्वयनका लागि राष्ट्रिय स्तरमा रहेका निम्न नीतिहरु, ऐन र रणनीतिहरु अपरिहार्य देखिन्छन्, जुन यस प्रकारका रहेका छन् ।

- ☞ राष्ट्रिय खाद्य स्वच्छता नीति, २०७६
- ☞ एक स्वस्थ रणनीति, २०७६
- ☞ राष्ट्रिय कृषि - वन नीति, २०७६
- ☞ राष्ट्रिय मल नीति, २०५८
- ☞ दुग्ध विकास नीति, २०६४
- ☞ खाद्य नियमावलि, २०२७
- ☞ कृषि जैविक विविधता नीति, २०७१
- ☞ सिँचाइ नीति, २०७०
- ☞ औद्योगिक नीति, २०६७
- ☞ जलवायु परिवर्तन नीति, २०६७
- ☞ राष्ट्रिय भू-उपयोग नीति, २०६९
- ☞ वन नीति, २०७१
- ☞ वाणिज्य नीति, २०७२
- ☞ विज्ञान तथा प्रविधि नीति, २०६१
- ☞ कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन नीति, २०७१
- ☞ खर्क नीति, २०६८
- ☞ पंक्षि पालन नीति, २०६८
- ☞ कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नीति, २०६३
- ☞ राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१
- ☞ कृषि विकास रणनीति, २०७२

६.६.१ औद्योगिक नीति २०६७, वाणिज्य नीति २०७२, राष्ट्रिय खाद्य स्वच्छता नीति, २०७६ र राष्ट्रिय कृषि नीति

औद्योगिक नीति २०६७, वाणिज्य नीति २०७२, राष्ट्रिय खाद्य स्वच्छता नीति, २०७६ र राष्ट्रिय कृषि नीतिका आधारमा बेलका नगरपालिकाको उद्यम र निर्यात प्रवर्द्धन तथा खाद्य स्वच्छता निम्न लिखित विशिष्ट उद्देश्य तय गरिएका छन् ।

- ☞ साना र मध्यम स्तरका कृषिजन्य उद्यम गर्न चाहनेहरुको लागी व्यवसाय पहिचान, मागमा आधारित सीप विकास, लगानीको व्यवस्था, उद्यम सञ्चालन तथा उद्यम सञ्चालन गर्दै जांदा देखा पर्न सक्ने समस्याहरुको निश्चित समयसम्म समाधान गर्ने सीप प्रवर्द्धनका संस्थागत संरचना, कानुन, मापदण्ड तथा विधि प्रकृयाहरु निर्माण गरी उद्यम प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- ☞ युवा जनशक्तिलाई कृषि मूल्य श्रृंखला र सम्बन्धित कृयाकलापहरु (जस्तैः यन्त्र उपकरण मर्मत सम्भार, जैविक मल उत्पादन, प्याकेजिङ्ग, भण्डारण, बजारिकरण, कृषि पर्यटन र प्राविधिक तथा परामर्श सेवा प्रवाह जस्ता क्षेत्र) मा उद्यम तथा रोजगारीका लागी अवसर प्रदान गरिनेछ ।
- ☞ कृषि उद्यम स्टार्ट अप र कृषि व्यवसाय इन्कुबेसन जस्ता उपायहरु मार्फत यूवाहरुलाई आधुनिक कृषिमा आकर्षण गरिनेछ । यस्ता कार्य बेलका नगरपालिकाले संघ र प्रदेशस्तरका निकायहरुसंग समन्वय गरी सरकारी, सहकारी र नीजि क्षेत्रको समेत सहकार्यमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- ☞ कृषिजन्य उत्पादनमा स्वच्छता तथा गुणस्तरको विश्वसनीयता कायम गरी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार प्रवर्द्धन सहजीकरण कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । आयात निर्यात निरीक्षण एवं प्रमाणीकरण पद्धति विकास गरी लागु गरिनेछ ।
- ☞ अन्तर्राष्ट्रिय बजार पहुंचको आवश्यकता अनुसार आयात गर्ने देशका मापदण्डहरु समेतलाई दृष्टिगत गरी सो पुरा गर्ने आवश्यक व्यवस्था र पद्धतिको विकास गरिनेछ ।
- ☞ खाद्य उद्योग, व्यवसाय र अन्य सरोकारवालाहरुको प्रकृतिको आधारमा विभिन्न नियमनकारी निकायहरुबाट विकास गरिएका कोडेक्स मापदण्ड, असल सरसफाइ अभ्यास, गुड म्यानुफ्याचरिङ्ग प्राक्टिस, हजार्ड एनालाइसिस एण्ड क्रिटिकल कण्ट्रोल प्वाइण्ट पद्दतिको उपयोग गर्न क्षमता अभिवृद्धि, प्रोत्साहन र प्रवर्द्धधन गर्दै क्रमिक रुपले उपयुक्त व्यवस्थापन प्रणालिहरु अनिवार्य रुपमा लागु गरिनेछ ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

६.६.२ खर्क नीति :

यस बेलका नगरपालिका भित्र रहेका सरकारी तथा आवाधिक जग्गाहरु जस्तै कोशि नदिको किनारामा रहेका ऐलनि जग्गाहरु, खहरेका छेउछाउमा रहेका जग्गाहरु र अन्य सामुदायिक एवं सरकारी खर्क एवं चरण क्षेत्रहरुलाई निम्न अनुसारका कार्यनीतिहरु अपनाई व्यवस्थित गरिनेछ ।

- ☞ खर्कहरुको संरक्षण, संवर्द्धन तथा उपयोगको अधिकार एवं जिम्मेवारी स्थानीय समुदायलाई प्रदान गर्न आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्ने ।
- ☞ खर्कको गुणस्तरमा ह्रास आउन नदिन उत्पादन स्तर एवं क्षमता अनुसार चरिचरन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- ☞ संरक्षित क्षेत्रहरु लगायतका सरोकारवाला निकायहरुसंग समन्वय गरी चरन विकास तथा खर्क व्यवस्थापन कार्य व्यवस्थित गर्ने ।
- ☞ कृषि, पशुपालन, बन र सम्वन्धित अन्य उपभोक्ता समुहहरुको सहभागितामा खर्कहरुको पूर्वाधार विकास गर्ने ।
- ☞ हिउँद तथा सुख्खा याममा हुने पशु आहाराको अभाव न्यूनिकरण गर्न बर्षातको समयमा उपलब्ध हरियो घाँसको संकलन र संरक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- ☞ घाँसको बीउ, पशुजन्य पदार्थहरु, जडीबुटी र गैरकाष्ठ वन पैदावार आदिको उत्पादन, संकलन र प्रशोधन बारे उत्पादक तथा उपभोक्ता लगायत अन्य सरोकारवालाहरुको चेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- ☞ भिरालो सतहमा रहेका खर्कहरुमा हुने गरेको भू-क्षय नियन्त्रण गर्न उपयुक्त प्रविधि अवलम्वन गर्ने ।
- ☞ खर्कहरुमा विद्यमान सिमसारहरुको संरक्षण गरी दिगो उपयोगको व्यवस्था मिलाउने ।
- ☞ संरक्षित क्षेत्र आसपासका समुदायहरुलाई आय आर्जनका वैकल्पिक उपायहरु अवलम्वन गर्न सहयोग पुऱ्याई सो क्षेत्रमा भूमि माथि हुने चापलाई कम गर्ने ।
- ☞ वन्यजन्तु एवं घरपालुवा जनावरहरुको साझा र परम्परागत चरिचरनका कारण चरनमा हुने प्रतिस्पर्धालाई न्यून गर्न खर्कहरुको क्षमताको आधारमा पशु घनत्व निर्धारण गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- ☞ स्थानीय स्तरमा उपलब्ध पोषिलो घाँसपातहरुको विज वृद्धि एवं नर्सरी स्थापनामा सहयोग पुऱ्याई पुनःरोपण तथा ब्यवस्थापन गर्ने व्यवस्था मिलाउने । साथै चरिचरन एवं घाँस उत्पादनमा सहयोग पुऱ्याउन घाँसको विउ उत्पादन, संरक्षण, संकलन, भण्डारण, वितरण र पुनःरोपण गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- ☞ पशु चरिचरणलाई व्यवस्थित गरी (घुम्ती प्रणाली, वढुवा प्रणली र मिश्रित पशुपालन प्रणाली) खर्कको उत्पादकत्वमा ह्रास आउन नदिने ।
- ☞ खर्कको प्रयोग वापत शुल्क लगाउने ।
- ☞ खर्कमा आश्रित अनुत्पादक पशुहरुको संख्या क्रमशः कम गरी उत्पादनशिल पशुपालनमा जोड दिने ।

६.६.३ कर्जा, विमा, सामाजिक सूरक्षा र अनुदान कार्यनीति

यस बेलका नेगरपालिकामा कृषि, पशुपंक्षि तथा कृषि पर्यटन विकास रणनीतिको दिगो संचालनका लागि निम्न कर्जा, विमा, सामाजिक सुरक्षा र अनुदान कार्यनीति संचालन तथा लागु गरिनेछ ।

- ☞ कृषि ऋण प्रवाहलाई सरल र सुलभ गराई कृषिमा लगानी बढाउन र विमा सेवाको विस्तार र प्रभावकारितामा वृद्धि गर्न उपयुक्त पद्धति निर्माण र संरचनागत सूधार गरिनेछ ।
- ☞ कृषिजन्य उत्पादन तथा व्यवसायमा पुँजीको उपलब्धता सुनिश्चित गर्न परेका कठिनाइ हल गरी हरेक किसानलाई आवश्यक परेको वखत ५ प्रतिशत भन्दा व्याज नबढ्ने गरी सुलभ ऋणको प्रत्याभूति गरिनेछ । किसानको वर्ग र ऋणको परिमाण अनुसार फरक फरक ब्याज दरको सुविधा उपलब्ध गराइनेछ । सीमान्तकृत, साना कृषक तथा लघु कृषि उद्यमीहरुलाई बिना धितो सरल ढंगले ३ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी सुलभ ऋणको व्यवस्थाका लागि वित्तिय संघ संस्थाहरुसँग समन्वय गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ☞ बाली, पशुपंक्षी तथा मत्स्य बीमा सेवामा सबैको पहुँच सुनिश्चित लागि पालिकाको सकृयतामा पालिका स्तरिय विमा कार्यान्वय इकाइ खडा गरि सामुहिक रुपमा अगाडि बढाइने छ ।
- ☞ भौतिक तथा सूचना पूर्वाधार निर्माण, उत्पादनका सामाग्री उत्पादन, बितरण र नियमन, व्यवसायको लागी आवश्यक जनशक्ति विकास र ऋण तथा विमा सेवाको सहज उपलब्धता जस्ता विषयमा नीजि क्षेत्रको आवश्यकता सम्बोधन गरिनेछ ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

- ☞ व्यावसायिक कृषि क्षेत्रलाई सक्षम बनाउन निश्चित अवधिसम्म व्यावसायिक कृषि क्षेत्र सहयोगी कर तथा अनुदान नीति तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ । स्थानिय कृषि, पशुपंक्षि तथा माछा जन्य वस्तुहरूको प्रयोग गर्ने कृषिजन्य उद्योगहरूलाइ सहुलियत ब्याजदरको ऋण र कर छुटको व्यवस्था गरिनेछ ।

६.६.४ बजारिकरण कार्यनीत

यस बेलका नेगरपालिकामा कृषि, पशुपंक्षि तथा कृषि पर्यटन विकास रणनीतिको दिगो संचालनका लागि निम्न बजारिकरण कार्यनीति संचालन तथा लागु गरिनेछ ।

- ☞ कृषकहरूले उत्पादन गर्ने मूख्य मूख्य बालीहरू, पशुपंक्षि तथा मत्स्य उत्पादन लागतको मूल्यांकन गरेर उचित बचतको ग्यारेन्टी हुने गरी न्यूनतम समर्थन मूल्य उत्पादन पूर्व नै तय गरिनेछ ।
- ☞ तोकिएको मूल्यमा कृषि उपज बिक्री नहुने अवस्थामा स्थानिय सरकारले खरीद गर्ने व्यवस्था गर्नेछ यसको लागी भण्डारण गर्ने क्षमता र वितरण प्रणालीलाइ ब्यबस्थित गरिनेछ ।
- ☞ लामो समय भण्डारण गर्न नसकिने वाली वस्तुहरुको लागी उपयुक्त संयन्त्र मार्फत परिचालन हुने गरी बधशाला तथा कोल्ड स्टोरहरुको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ☞ उत्पादन सहकारीहरुको वजार प्रबर्द्धनका सीप तथा क्षमता वृद्धि गरी सम्भव भएका ठाउंमा सार्वजनिक नीजि साझेदारी कम्पनि मोडल मार्फत उत्पादित वाली तथा वस्तुहरुको बजार तथा मूल्य सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- ☞ जीविकोपार्जन, साना, मझौला तथा ठुला सबै स्तरका कृषि, पशुपंक्षि तथा मत्स्यजन्य उत्पादनलाई स्थानीय, प्रादेशिक तथा राष्ट्रिय मूल्य वा आपूर्ति श्रृंखलामा जोड्न सहकारीलाई प्रमुख माध्यम बनाइनेछ । सम्भाव्य स्थानमा सहकारीहरुलाई कम्पनीमा आबद्ध गरी आपूर्ति श्रृंखलामा सूधार गरिनेछ । उत्पादक सहकारीहरुको व्यावसायिक सीप बढाइनेछ ।
- ☞ बाली वस्तुहरूको उत्पादन उपरान्त क्षति न्यूनीकरणका लागि आबश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ☞ व्यवस्थापनको क्षेत्रमा अनुसन्धान, प्रविधि र पद्धति विकास तथा प्रसार
- ☞ एकीकृत बाली संरक्षण पद्धति, असल कृषि अभ्यास, असल पशुपालन अभ्यास, एकीकृत माटो व्यवस्थापन पध्दति, एकीकृत बाली पोषण पद्धति र असल म्यानुफ्याक्चरिंग अभ्यास पद्धति जस्ता दीगो व्यवस्थापनका पद्धतिहरूको प्रवर्द्धन तथा विस्तार गरिनेछ ।
- ☞ वातावरणमैत्री तथा जलवायु अनुकुलित कृषि, पशुपंक्षि तथा मत्स्यजन्य प्रविधिको विकास, प्रवर्द्धन र विस्तार गरिनेछ ।
- ☞ साना फार्महरुमा एकीकृत कृषि प्रणाली (जस्तैः वाली, पशुपन्छीपालन र रुख विरुवा), कृषि वन तथा सिल्भी पास्चर जस्ता प्रविधिहरुको प्रसार गरिनेछ ।

६.६.५ पूर्वाधार तथा संरचनागत सूधारः सूचना, सडक, विद्युत, भण्डारण र बजार कार्यनीति

यस बेलका नेगरपालिकामा कृषि, पशुपंक्षि तथा कृषि पर्यटन विकास रणनीतिको दिगो संचालनका लागि निम्न पूर्वाधार तथा संरचनागत सूधारः सूचना, सडक, विद्युत, भण्डारण र बजार कार्यनीति संचालन तथा लागु गरिनेछ ।

- ☞ कृषि उत्पादन हुने ग्रामीण तथा पहाडि भेकलाई बजारसंग जोड्ने गरी बाह्रै महिना चल्ने रणनैतिक ग्रामीण कृषि सडक निर्माण गरिनेछ ।
- ☞ कृषि उद्योग व्यवसाय प्रबर्द्धनका लागि उत्पादन स्थल नजिक संकलन केन्द्र, शहरी क्षेत्रमा थोक तथा खुद्रा बजारको व्यवस्था गरिनेछ । यसका लागि नीजि तथा सहकारी क्षेत्र समेतको सहकार्यमा कृषि बजारहरूको विकास, विस्तार तथा व्यवस्थापन गरिनेछ । उत्पादन क्षेत्र नजिकका स्थानमा कृषिजन्य उद्योग स्थापना गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ☞ बजार विकासका लागी रणनितिक स्थानहरु पहिचान गरी सरकारी लगानी, निजी र सहकारी क्षेत्रको लगानी, सरकारी निजी साझेदारी र समुदायको सहभागिता मार्फत मूल्य श्रृंखलाहरुको विकास स्थानिय स्तरको केन्द्रिकृत बजार पूर्वाधारको विकासलाई प्रबर्द्धन गरिनेछ । हाटबजार, थोक तथा खुद्रा बजारहरूलाइ कारोबारको परिमाण र क्षमताको आधारमा बर्गीकरण गरिनेछ ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

६.६.६ उद्यम र निर्यात प्रवर्द्धन कार्यनीति

यस बेलका नेगरपालिकामा कृषि, पशुपंक्षि तथा कृषि पर्यटन विकास रणनीतिको दिगो संचालनका लागि निम्न उद्यम र निर्यात प्रवर्द्धन कार्यनीति संचालन तथा लागु गरिनेछ ।

- ☞ साना र मध्यम स्तरका कृषिजन्य उद्यम गर्न चाहनेहरुको लागी व्यवसाय पहिचान, मागमा आधारित सीप विकास, लगानीको व्यवस्था, उद्यम सञ्चालन तथा उद्यम सञ्चालन गर्दै जांदा देखा पर्न सक्ने समस्याहरुको निश्चित समयसम्म समाधान गर्ने सीप प्रबर्द्धनका संस्थागत विधि प्रकृयाहरु निर्माण गरी उद्यम प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- ☞ यूवा तथा वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका जनशक्तिलाई कृषि मूल्य श्रृंखला र सम्बन्धित कृयाकलापहरु (जस्तैः यन्त्र उपकरण मर्मत सम्भार, जैविक मल उत्पादन, प्याकेजिङ्ग, भण्डारण, बजारिकरण, कृषि पर्यटन र प्राविधिक तथा परामर्श सेवा प्रवाह जस्ता क्षेत्र) मा उद्यम तथा रोजगारीका लागी अवसर प्रदान गरिनेछ ।
- ☞ कृषि उद्यम स्टार्ट अप र कृषि व्यवसाय इन्कुबेशन जस्ता उपायहरु मार्फत यूवाहरुलाई आधुनिक कृषिमा आकर्षण गरिनेछ ।
- ☞ निर्यातजन्य वाली वस्तुहरुको उत्पादन पकेट पहिचान, तिनको उत्पादकत्व वृद्धि, प्रतिस्पर्द्धी क्षमता विकास, निर्यात सहजीकरण तथा प्रोत्साहनका नीति लागू गरिनेछ ।
- ☞ अन्तर्राष्ट्रिय बजार पहुंचको आवश्यकता अनुसार आयात गर्ने देशका मापदण्डहरु समेतलाई दृष्टिगत गरी सो पुरा गर्ने आवश्यक व्यवस्था र पद्दतिको विकास गरिनेछ ।

६.६.७ प्रविधिको प्रयोग, मल बिउ प्रमाणीकरण , यन्त्र उपकरण व्यवस्थित प्रयोग कार्यनीति

- ☞ कृषकका बीउ र प्रबिधिमाथिको अधिकार सुनिश्चित गरिने छ, रैथाने बीउ र जातहरूलाइ अनुसन्धानमा प्राथमिकता दिइने छ।
- ☞ कृषि वालीका वीउ, घांसका वीउ, फलफुल तथा डालेघांसका विरुवा वेर्ना उत्पादन गर्ने सरकारी फार्म, किसान, सहकारी र नीजि क्षेत्रलाई प्राविधिक सेवा तथा सहुलियत प्रदान गरी पर्याप्त मात्रामा वीउ बेर्ना उपलब्ध हुने व्यवस्था गरिनेछ । वीउ क्षेत्रलाई प्रभावकारी नियमनको दायराभित्र ल्याउने पद्धतिको विकास गरिनेछ। वीउ उपयोग गर्ने किसानलाई निश्चित मापदण्डको आधारमा वीउ खरिदमा अनुदान दिने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ☞ कृत्रिम गर्भाधान तथा प्राकृतिक गर्भाधान सेवालाई समुदाय र सहकारी मार्फत विस्तार गरिनेछ ।
- ☞ उन्नत नश्लको गाईभैंसी, बाखा, भेंडा, बंगुर र माछाको माग स्थानीय पालिकास्तर प्रक्षेपण गरी अनुसन्धान र प्रजननका सरकारी निकाय र सहकारीको संयुक्त प्रयासबाट प्रजनन श्रोत केन्द्रहरुको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ☞ माग अनुसार विभिन्न कृषि वाली तथा घांसेवालीहरुको वीउ तथा पशुका नश्ल उत्पादन तथा आपूर्ति हुने गरी अनुसन्धान तथा संघीय प्रादेशिक र स्थानीय तहका कृषि तथा पशुविकासका निकायहरुको दक्षता वृद्धि गरिनेछ ।

७. रणनैतिक कार्ययोजना संचालनका लागि साझेदारी समन्वय ढाँचा र भूमिका

यस बेलका नगरपालिकाको कृषि, पशुपंक्षि तथा कृषि पर्यटन विकासका लागि आवश्यक श्रोत, साधनको व्यवस्थापनका लागि निम्न सरकारी तथा गैह्र सरकारी संघसंस्थाहरुसँग सहकार्य गरिनेछ । जसका लागि साझेदारहरुको भूमिका, आवश्यकता र योगदानका लागि बृहत छलफल गर्दै प्रविद्वता गरिने तथा गराइने छ ।

- ☞ संघिय सरकार कृषि तथा पशु विकास मन्त्रालय, भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवि निवारण मन्त्रालय, संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग, कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय र अन्य सरकारी निकायहरु ।
- ☞ प्रादेशिक सरकार तथा निकायहरु जस्तै भूमि व्यवस्थापन, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय- प्रदेश १, कृषि विकास निर्देशनालय- प्रदेश १, पशु पंक्षि तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय - प्रदेश १, कृषि ज्ञान केन्द्र, भेटेनरि अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र, सहकारी विभाग, आदि ।
- ☞ निजि क्षेत्र जस्तै उद्योग वाणिज्य संघ, कृषि तथा पशुपंक्षि जन्य बस्तुमा आधारित संघ, सञ्जाल, किसान सम्बन्धि संघ संगठन, निजि कृषि तथा पशुपंक्षि जन्य फार्म तथा श्रोत केन्द्रहरु आदी ।
- ☞ गैह्र सरकारी संघसंस्थाहरु जस्तै एसडिसि, हेल्बिटास, केयर नेपाल, प्रयास, युएनडिपि, तथा विभिन्न दातृ निकायहरु जस्तै विश्व बैंक, एशियालि विकास बैंक, आइफ्याड, आदि ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

- ☞ उल्लेखित साझेदार संस्था एवं निकायहरुले यस रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको सिलसिलामा समूह एवं सहकारी गठन, आर्थिक श्रोतको पहिचान, बचत तथा परिचालन, प्राविधिक सहयोग, सीप तथा क्षमता विकास आदीमा सहयोग गर्नेछन् ।
- ☞ पालिकाको सम्बन्धित वडाहरु तथा क्लष्टरमा स्थापना हुने सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्रहरुले नाफा मुलक ढाँचामा विभिन्न निकायहरुसँग समन्वय गरि प्रविधिहरुको प्रचार प्रसार गर्दै कृषकहरु समक्ष दिगो रुपमा पुऱ्याउनेछन् । प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने सम्बन्धमा यस केन्द्रको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुनेछ । जसलाई अनुगमन तथा व्यवस्थापन बेलका नगरपालिकामा स्थापित आर्थिक विकास समिति र पालिका कृषि विकास समिति मार्फत भएको हुनेछ ।
- ☞ जनताको लागत साझेदारी कार्यक्रम (पूर्वाधारमा १० प्रतिशत र कृषि कार्यक्रममा ५० प्रतिशत) कायम नै राखि उक्त कार्यक्रमको क्षेत्रहरु पहिचान गरि विस्तार गरिनेछ ।
- ☞ पहाडि भिरालो क्षेत्रहरुमा पर्ने वडाहरु ५, ६, ७ र ८ मा व्यवसायिक बाखा पालन र प्रांगारिक खेतिमा वस्तुगत साझेदारीमा जोड दिइनेछ भने समथर मैदानमा पर्ने वडाहरु १, २, ३, ४ र ९ मा व्यवसायिक पशुपालन, मत्स्यपालन, तरकारी तथा खाद्यान्न बालिहरुको प्रवर्द्धनको लागि मुलतः साझेदारीमा जोड दिइनेछ ।

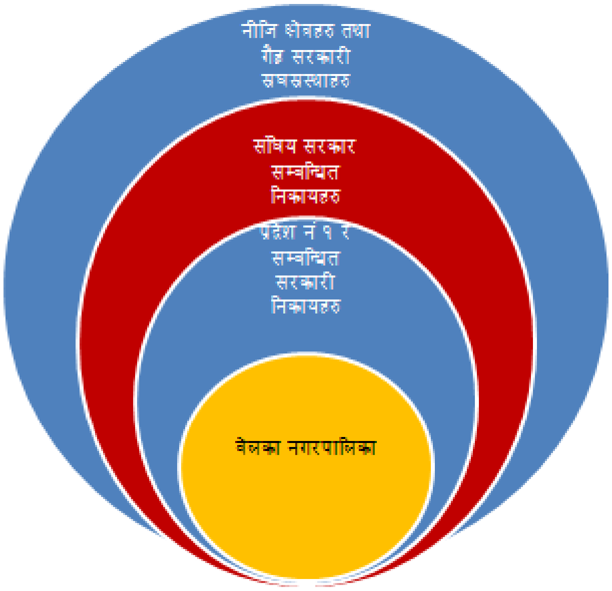

चित्र ७: साझेदारी संरचनाको प्रस्तावित ढाँचा

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

सन्दर्भ सामग्रीहरु

१. बेलका नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७५
२. बेलका नगरपालिका, रामपुर, उदयपुर बजेट, नीति तथा कार्यक्रम आ.व. २०७६/०७७
३. नगरपालिका स्तरीय घरघुरी सर्वेक्षण २०७५
४. बेलका नगरपालिकाको भूमि ऐन २०७५
५. राष्ट्रिय कृषि नीति
६. बेलका नगरपालिकाको कृषि ऐन (शंसोधित) २०७५
७. स्थानीय सरकार संचालन कार्यविधि, २०७४

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn‘t add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ : गोष्ठिमा सहभागीहरु को उपस्थिति

आज मिति २०७७ साल श्रावण ३ गते का दिन बेलका [illegible] नगर प्रमुख [illegible] अध्यक्षतामा उपस्थितिमा बेलका नगर पालिकाको कृषिको [illegible] गोष्ठीका सहभागि ज्यूहरुको उपस्थिति

तपशिल:

क स	सहभागीको नाम	पद	आवद्ध संस्था	सम्पर्क नं	दस्तखत
१	दुर्गा कुमार थापा	नगर प्रमुख	बेलका नगरपालिका	९८५२८३५३८३	[illegible]
२	राजकुमारी चौधरी	नगर उपप्रमुख	बेलका नगरपालिका	९८५२८२९०१८	[illegible]
३	धर्मानन्द जोशी	प्र प्र अ	"	९८५२८३५४७९	[illegible]
४	विनेश्वर चौधरी	१ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८३५११०	[illegible]
५	मिथिलाल चौधरी	२ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८२९००२	[illegible]
६	भरतकुमार दर्लामीमगर	३ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८२९००३	[illegible]
७	दीपक दहाल	४ न वडाध्यक्ष	"	९८१४७११२५०	
८	गोविन्द कुमार खड्का	५ न वडाध्यक्ष	"	९८१९११९२२५	[illegible]
९	बसन्तकुमार मगर	६ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८२९००६	[illegible]
१०	सुरेन्द्र राई	७ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८२९००७	[illegible]
११	नवकुमार राई	८ न वडाध्यक्ष	"	९८१९३३६६६०	[illegible]
१२	मोहन प्रसाद घिमिरे	९ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८२९००९	[illegible]
१३	ललित राई	स- सदस्य	नेकपा	[illegible]	[illegible]
१४	[illegible]	[illegible]	नेपाली काङ्ग्रेस	9851016495?	[illegible]
१५	—	—	जनता समाजवादी पार्टी	—	[illegible]
१६	[illegible]	[illegible]	नेकपा १४ सेप्टेम्बर	[illegible]	[illegible]
१७	[illegible]	[illegible]	रा प्र पा	9805925538?	[illegible]
१८	[illegible]	कृषि [illegible]	कृषक समूह महासंघ	[illegible]	[illegible]
१९	[illegible]	कृषि [illegible]	[illegible]		[illegible]
२०	[illegible]	[illegible]	कृषि [illegible]		[illegible]
२१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२२	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२३	[illegible]	[illegible]	कृषि [illegible]	[illegible]	[illegible]
२४	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

क स	सहभागीको नाम	पद	आवद्ध संस्था	सम्पर्क नं	दस्तखत
२५	[illegible]	[illegible]	[illegible]	9811745607?	[illegible]
२६	[illegible]	[illegible]	[illegible]	9807718966?	[illegible]
२७	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२८	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२९	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
३०	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
३१	[illegible]	[illegible]	PABSON	[illegible]	[illegible]
३२	[illegible]	[illegible]	AKC	[illegible]	[illegible]
३३	[illegible]	Team Leader	[illegible]	[illegible]	[illegible]
३४	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
३५	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
३६	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
३७	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

अनुसूची २: बैठकमा सहभागीहरु को उपस्थिति

आज मिति २०७७ साल श्रावण [illegible] गते का दिन बेलका नगरपालिकाका नगर प्रमुख [illegible] अध्यक्षतामा उपस्थितिमा बेलका नगर पालिकाको कृषिको [illegible] तपशिलको सहभागितामा सम्पन्न गरियो ।

तपशिल:

क्र स	सहभागीको नाम	पद	आवद्द संस्था	सम्पर्क न	हस्ताक्षर
१	दुर्गा कुमार थापा	नगर प्रमुख	बेलका नगरपालिका	९८५२८८३५३८३	
२	राजकुमारी चौधरी	नगर उपप्रमुख	बेलका नगरपालिका	९८५२८२९०१८	
३	धर्मनन्द जोशी	प्र प्र अ	"	९८५२८३५४७९	
४	विनेश्वर चौधरी	१ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८३५११०	
५	मिश्रीलाल चौधरी	२ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८२९००२	
६	भरतकुमार दर्लामीमगर	३ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८२९००३	
७	दीपक दङाल	४ न वडाध्यक्ष	"	९८१४७११२५०	
८	गोविन्द कुमार खड्का	५ न वडाध्यक्ष	"	९८११११९२२५	
९	बसन्तकुमार मगर	६ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८२९००६	
१०	सुरेन्द्र राई	७ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८२९००७	
११	नगकुमार राई	८ न वडाध्यक्ष	"	९८१९३३६६६०	
१२	मोहन प्रसाद घिमिरे	९ न वडाध्यक्ष	"	९८५२८२९००९	
१३	नारद निरौला	कृषि सल्लाहकार	कृषक समुह महासङ्घ	[illegible]	
१४	[illegible] चौधरी	कृषि विज्ञ	सेवा निवृत	[illegible]	
१५	दमन [illegible]	सदस्य	कृषि समिति	[illegible]	
१६	[illegible]	शाखा प्रमुख	कृषि शाखा बेलका	[illegible]	
१७	[illegible]	[illegible]	एफोमेंट	9852835173	
१८	[illegible]	शाखा प्रमुख	पशु सेवा शाखा	[illegible]	
१९	[illegible]	[illegible]	[illegible]		
२०	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
२१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
२२	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
२३	[illegible]	[illegible]	[illegible]	9851016465	
२४	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
२५	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	

तपशिल:

क्र स	सहभागीको नाम	पद	आवद्द संस्था	सम्पर्क न	हस्ताक्षर
२६	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
२७	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
२८	[illegible] राई	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
२९	डा. प्रेम बहादुर [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
३०	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
३१	[illegible]	[illegible]	बेलका न.पा. [illegible]	[illegible]	
३२	[illegible]	[illegible]	बेलका न.पा	[illegible]	

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

अनुसूची ३: स्थानिय स्रोत व्यक्तिद्वारा संकलित आधार जानकारी

जिल्ला : उदयपुर **पालिकाको नाम : बेलका** **सूचना संकलनकर्ताको नाम : पुष्पबहादुर बुढाथोकी**

समष्टिगत क्षेत्र

सूचकहरु	**इकाइ**	**आधार वर्ष आव २०७६/७७**
पालिकाको जनसंख्या	संख्या	५४१२२
जनसंख्या वृद्धिदर (%)		०.५
जनसंख्या घनत्व (संख्या प्रति वर्ग किलोमिटर) बेलका न.पा. क्षेत्रफल ३४४.४३ वर्ग किमी		१५७.१३
निरपेक्ष गरिवी	प्रतिशत	३५
प्रतिव्यक्ति वार्षिक आय	रु.	६३०००
आफ्नो उत्पादन र आम्दानीले वर्षभरी खान पुग्ने जनसंख्या	प्रतिशत	३९.९
न्यूनतम भौतिक पूर्वाधार (खानेपानी, विजुली, यातायात) सेवावाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	७०
साक्षरता दर	प्रतिशत	९८.५
अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	वर्ष	६९
वेरोजगारी दर : (अर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या १५ देखि ६० वर्ष उमेरको आधारमा)	प्रतिशत	६३.९
विदेश गएका जनसंख्या (%)	प्रतिशत	७.५
रोजगारीमा गैरकृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१०.९
आयात-निर्यातको वार्षिक औषत अनुपात	अनुपात	१:०१
आधारभूत तहको खुद भर्नादर	प्रतिशत	८९.९
५ वर्ष मुनीको वाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	संख्या	३९
मातृमुत्यु दर (प्रत्येक १ लाख जीवित जन्ममा)	संख्या	२८३.३
१२ है महिना यातायात नियमित रुपमा सुचारु हुने सडक लम्वाई	किमि	७२
इण्टरनेट सेवामा पहुँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	६०
वन जंगलले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत	३९.९९
विकास तथा पूँजीगत क्षेत्रमा लगानी	प्रतिशत	४०.१
पालिकाको सेवा प्रवाहवाट सन्तुष्ट अनुभूति गर्ने सेवाग्राहीहरु	प्रतिशत	८०

आर्थिक विकास

सूचकहरु	**इकाइ**	**आधार वर्ष आव २०७६/७७**
प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (वार्षिक)	केजी	६६.३५
व्यवसायिक एवं आधुनिक तरिकाको खेतीले ओगटेको भूभाग	हेक्टर	३०.०
कृषि उपजहरुको वार्षिक उत्पादन मूल्य (एकमुष्ट)	रु.	५८,००,९२,९७०
कृषि पेशामा संलग्न जनसंख्या	प्रतिशत	६४.२९
पशुपंक्षी र सोजन्य उत्पादन मूल्य (बार्षिक)	रु.	३३,२३,०४,०००
उच्च स्तरको नगदे र वेमौसमी वालिको वार्षिक उत्पादन	मेट्रिक टन	
गैरकृषि पेशा (उद्यम, व्यापार र जागिर) मा निर्भर जनसंख्या	प्रतिशत	३५.७१
सिंचाइयोग्य भूमिमा १२ है महिना सिंचित क्षेत्र	वर्ग किमि	४०.५८ (१३ प्रतिशत)
होमस्टे लगायत पर्यटन व्यवसायवाट प्राप्त वार्षिक आय	रु.	
जडीवुटीमा आधारित वस्तुहरुको निकासी मूल्य	रु.	७,००,०००
चिया एवं अमरीसोको वार्षिक निकासी	रु.	२,५०,०००
उद्योग, व्यापार व्यवसायमा वित्तीय संस्थाहरुको लगानी	रु.	
कृषि क्षेत्रमा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा प्रवाह	रु.	
उत्पादन र बजारीकरण सहकारीमा आवद्ध सदस्य	संख्या	६९८८
उत्पादनमूलक क्षेत्रमा विप्रेषण आय लगानी (अभिलेख नभएको)	रु.	
कृषिजन्य वस्तुको प्रशोधन उद्योग	संख्या	१७
होम स्टे	संख्या	१३
व्यवशायीक फर्म,पशु कृषि	संख्या	१६०
कृषि स्रोत व्यक्ति	संख्या	१२७
एग्रोभेट	संख्या	१२
सहकारी	संख्या	३६
वित्तियसंस्था,वैंक	संख्या	११
कृषि व्यापारी	संख्या	१४

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

संकलन केन्द्र	संख्या	३
सिंचाइ,कुलो	संख्या	४३
सिंचाइ पोखरी	संख्या	७

पालिकाको हालको घरधुरी, जनसंख्या, आय तथा क्षेत्रगत योगदान तथा पाँच वर्षको योजना

घरधुरी :	जनसंख्या : ५४१२२	वार्षिक रिमिट्यान्स : %
	हाल, आधार वर्ष आव २०७६/७७	५ वर्षको लक्ष्य परिमाण, २०८१/८२
प्रति व्यक्ति वार्षिक आय	रु ६३,०००	
वार्षिक नगरपालिकाको आय	रु. १,६५,७८,०८,४८६	
क्षेत्र	प्रतिशत	
पर्यटन	३ प्रतिशत	
गैह्रकाठ पैदावार तथा वन्य उपज	२० प्रतिशत	
कृषि	३७ प्रतिशत	
पशुपालन	२५ प्रतिशत	
कृषि तथा पशु व्यवसायमा आधारित उद्योग	१० प्रतिशत	
अन्य व्यवसाय तथा रिमिट्यान्स	५ प्रतिशत	

परिवारको खाद्य आत्मनिर्भर स्तर अवस्था :

खाद्यान्न उपलब्धता अवस्था	**आधार वर्ष आव २०७६/७७**	
	घरपरिवार सख्या	प्रतिशत
३ महिना कम खान पुग्ने	२२४६	२२.६
६ महिनासम्म खान पुग्ने	२५५३	२५.४
९ महिनासम्म खान पुग्ने	११०८	११ प्रतिशत
१ बर्षसम्म खान पुग्ने	३९५७	३९.४ प्रतिशत
आफ्नो खेतको उत्पादनबाट खान पुगेर बेचबिखन गर्ने परिवार	१८७	१.९ प्रतिशत
जम्मा	१०,०५१	१००

कृषि विकास

सूचक	**इकाई**	**आधार वर्ष आव २०७६/७७**
अगुवा वा व्यवसायिक कृषक	संख्या	१६०
सक्रिय व्यवसायिक कृषक समूह	संख्या	३३४
क्रियाशिल ग्रामीण कृषि कार्यकर्ता	संख्या	१९
स्थानीय व्यवसायिक कृषि फार्म	संख्या	२२
तरकारी व्यवसायिक उत्पादन क्षेत्र	हेक्टर	११५
तरकारी उत्पादन	मे.टन	३०१.६८
फलफुल उत्पादन	मे.टन	२४९
चिया तथा अमरीसो खेतीले ओगटेको भूभाग	हेक्टर	७
कम्पोष्ट र जैविक मल उत्पादन	मे.टन	
व्यवसायिक कृषि नर्सरी	संख्या	२
कृषि उपज संकलन तथा बजार प्रवर्द्धन केन्द्र	संख्या	(१+१) २
कृषि सहकारी संस्था	संख्या	२४
कृषि सहकारीमा आवद्ध कृषक	संख्या	६९८८
कोल्ड स्टोर तथा रष्टिक स्टोर क्षमता	संख्या/मे.टन	...
उन्नत विउ, जैविक मल र विषादी प्रयोग गर्ने, आधुनिक कृषि प्रविधि प्रयोग गर्ने	परिवार	३० प्रतिशत
प्रधानमन्त्री तथा कृषि आधुनिकीकरण परियोजनावाट लाभान्वित किसान	संख्या	२२५०
कृषि व्यवसायमा सहुलियत ऋण, कृषि सामानमा अनुदान तथा यान्त्रीकीकरणमा पूँजीगत अनुदानवाट लाभान्वित कृषिक	संख्या	३५००
वित्तीय संस्थाहरुवाट परियोजना नै धितोमा सहुलियतपूर्ण कृषि कर्जा प्रवाह रकम	रु.	अभिलेख नभएको
कृषि वीमा सेवावाट लाभान्वित कृषक	संख्या	७६
संचालनमा रहेको कृषिवजार, हाटवजार तथा कृषि थोकवजार	संख्या	१२
कृषि सूचना तथा वजार मूल्य जानकारीका लागि वनाइएको मोवाइल एप्सवाट लाभान्वित कृषिक	संख्या	३०००
संचालनमा रहेको कृषि व्लक, पकेट, जोन तथा सुपरजोन	संख्या	४

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

कृषिक्षेत्रका मूख्य मूख्य सूचक

सूचक	**इकाई**	**आधार वर्ष आव २०७६/७७**
धान		
क्षेत्रफल	हेक्टर	९४०६६.९
उत्पादन	मे.टन	९७२६.९
उत्पादकत्व	मे.टन / हेक्टर	
मकै		
क्षेत्रफल	हेक्टर	८८३१७.८
उत्पादन	मे.टन	३९४६.६
उत्पादकत्व	मे.टन / हेक्टर	
कोदो		
क्षेत्रफल	हेक्टर	४५१२.५
उत्पादन	मे.टन	१०३.२
उत्पादकत्व	मे.टन / हेक्टर	
गहूँ		
क्षेत्रफल	हेक्टर	२०२.९
उत्पादन	मे.टन	१४०.४
उत्पादकत्व	मे.टन / हेक्टर	
तेलहन		
क्षेत्रफल	हेक्टर	११९.८
उत्पादन	मे.टन	८५.२
उत्पादकत्व	मे.टन / हेक्टर	
द्यलहन		
क्षेत्रफल	हेक्टर	१०८२६.४
उत्पादन	मे.टन	१२०.९
उत्पादकत्व	मे.टन / हेक्टर	
तरकारी		
क्षेत्रफल	हेक्टर	१३५२.३
उत्पादन	मे.टन	३०१.७
उत्पादकत्व	मे.टन / हेक्टर	
मसला		
क्षेत्रफल	हेक्टर	१५६.८
उत्पादन	मे.टन	३६.२
उत्पादकत्व	मे.टन / हेक्टर	
फलफुल		
क्षेत्रफल	हेक्टर	
उत्पादन	मे.टन	२४९
उत्पादकत्व	मे.टन / हेक्टर	
अम्रीसो		
क्षेत्रफल	हेक्टर	७
उत्पादन	मे.टन	१०.५
उत्पादकत्व	मे.टन / हेक्टर	
बिउ प्रतिष्थापन दर (एस.आर.आर)		

पशुपंक्षीपालन

सूचक	**इकाई**	**आधार वर्ष आव २०७६/७७**
व्यवसायिक पशुपंक्षीपालनमा संलग्न परिवार	संख्या	१४८
खसी, बोका, भेडा कुखुरा आदिको बार्षिक विक्री	संख्या	१५६००
व्यवसायिक पशुपंक्षीपालन फर्म	संख्या	१४८
दुध तथा दुधजन्य उत्पादन	मे.टन	५४०
वाखा, भेडाको मास	मे.टन	३१२
बंगुरको मास	मे.टन	१४४
कुखुराको मासु	मे.टन	८०

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn‘t add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

भैंसिको मासु	मे.टन	४३६.८
कुखुराको अण्डा	मे.टन	२६
भुइघाँसको व्यवसायिक उत्पादन क्षेत्र	हेक्टर	११३९
सक्रिय पशुपंक्षीपालन समूह	संख्या	५३
व्यवस्थित चरन क्षेत्र	संख्या	....
नश्ल सुधार तथा प्राथमिक उपचार केन्द्र	संख्या	१
पशुपंक्षी वीमा सेवावाट लाभान्वित कृषक	संख्या	७१
क्रियाशिल ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता	संख्या	३७
पशुपंक्षीपालन सम्बन्धी उपलब्ध प्रविधि (खोप, कृत्रिम प्रजनन, क्यासट्रेसन....) उपयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	७०
सुचारु कृत्रिम गर्भाधान केन्द्र	संख्या	१
दुग्ध चिस्यान केन्द्र/संकलन केन्द्र	संख्या	६

पशुपंक्षी संख्या

सूचक	इकाई	आधार वर्ष आव २०७६/७७
गाई गोरु	संख्या	१५१९७
भैसी रागा	संख्या	५४४५
बोका खसी	संख्या	३६२८९
सुँगुर वगुर	संख्या	५२३७
कुखुरा	संख्या	२८६८९
हाँस	संख्या	७५०१
मौरी घार	संख्या	२८६३
परेवा जोडी	संख्या	१२००
उन्नत जातका गाइवस्तु	संख्या	१३६
उन्नत जातका भैंसी (मुर्रा)	संख्या	४९००५
उन्नत जातका बाखा	संख्या	२१६
उन्नत जातका बंगुर	संख्या	४९७७

पर्यटन विकास

सूचक	इकाई	आधार वर्ष आव २०७६/७७
व्यवस्थित, आकर्षक, सुरक्षित, मनोरम पर्यटकीय गन्तव्य	संख्या	३०
व्यवस्थित होमस्टे र ग्रामीण पर्यटकीय गाउँ	संख्या	४
उपलब्ध पर्यटकीय सेवा र सुविधाको प्रकार	संख्या	७
पर्यटकीय स्तरको होटेल तथा रेष्टुरेण्ट	संख्या	८
कृषि पर्यटन संचालन स्थान	संख्या	१३
धार्मिक पर्यटन संचालन स्थान	संख्या	२१
तालिम प्राप्त टुर गाइड	संख्या	...
व्यवस्थित वनभोज तथा पार्क	संख्या	६
स्तरोन्नति गरिएका पर्यटकीय सम्पदा	संस्था	६
तालिम प्राप्त कुक तथा वेटर	संख्या	१८
संचालित तथा व्यवस्थित पदमार्गको लम्बाई	कि.मि.	१०
सालभरी भ्रमण गर्ने आन्तरिक पर्यटकको संख्या	संख्या	१,५०,०००
सालभरी भ्रमण गर्ने वाह्य पर्यटकको	संख्या	३०,०००
भ्रमण गर्ने पर्यटकहरुको औषत वसाई	दिन	×

वैंक तथा वित्तीय संस्था, सहकारी र कृषि विमा

सूचक	इकाई	आधार वर्ष आव २०७६/७७
सुचारु वैंक तथा वित्तीय संस्था। विकास बैंक। वाणिज्य बैंक	संख्या	९
वित्तीय संस्थाहरुमा संकलित निक्षेप रकम	रु.	प्राप्त नभएको
वित्तीय संस्थाहरुवाट भएको कर्जा प्रवाह	रु.	प्राप्त नभएको
वित्तीय संस्थाहरुवाट उपलब्ध सेवा तथा कारोबारको प्रकार (बचत र लगानी/रेमिट/मुद्रा सटही/व्यवसायिक परामर्श)	संख्या	९
वचत तथा ऋण लगायतको सहकारी संस्था	संख्या	७

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

महिलाद्वारा संचालिन सहकारी संख्या	संख्या	२
उत्पादन र कृषि सहकारी संस्था	संख्या	२४
सहकारी संस्थामा आवद्ध सदस्यहरु	संख्या	६९८८
सहकारी संस्थाको ऋणकर्जावाट व्यापार व्यवसाय गर्नेहरु	संख्या	५०
सहकारी संस्थावाट भएको कुल लगानी	रु.	प्राप्त नभएको
कृषि तथा पशु विमा कम्पनि (निर्जीवन)	संख्या	१
कृषि तथा पशु विमा कम्पनिले आगटेको कृषक संख्या	संख्या	१०५
कृषि तथा पशु विमा कम्पनिले समटेको वस्तु / क्षेत्रहरु	नाम	पशु तथा च्याउ
समेट्नुपर्ने क्षेत्रहरु	नाम	पन्छी तथा अन्नवाली, माछा, तरकारी, फलफूल

सिंचाइ सेवा

सूचक	**इकाई**	**आधार वर्ष आव २०७६/७७**
कृषियोग्य भूमिको १२ है महिना सिंचाइ भएको भूमि	हेक्टर	४०५८० (४०.५८ वर्ग कि मि)
वर्षाको आकाशे पानीवाट मात्रै सिंचाइ हुने भूमि	हेक्टर	४५७२० (४५.७२ वर्ग कि मि.)
खोलाहरुवाट आंशिक रुपमा सिंचाइ हुने भूमि	हेक्टर	३०२३० (३०.२३ वर्ग कि मी.)
प्रयोगमा आएका सिंचाइ प्रविधि (सतह, पोखरी, ड्रिप, लिफ्ट, आकासे पानी संकलन, प्लाष्टिक पोखरी)	संख्या	२०६
सिंचाइका आधुनिक पूर्वाधार निर्माणवाट सिंचाइ क्षेत्र विस्तार	हेक्टर	१०३०

वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

सूचक	**इकाई**	**आधार वर्ष आव २०७६/७७**
संरक्षित तथा व्यवस्थित वन क्षेत्र	प्रतिशत	३९.८
समुदायवाट व्यवस्थापन भएको वनको क्षेत्रफल	हेक्टर	१०५१४
भू-क्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्र	संख्या	३०३०
जलाधार संरक्षण	संख्या	...
उच्च मूल्यका जडीवुटी र गैरकाष्ठ वन पैदावर उत्पादन	मे. टन	३२०
वन/जडीवुटीमा आधारित उद्योग,व्यवसायवाट रोजगारी	संख्या	....
विपदवाट क्षति भएको सम्पत्ति	रु.	.....
जलवायु परिवर्तन सम्वन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति	संख्या	५

अनुसूची ४: कृषि, पशु तथा पर्यटन क्षेत्रमा आगामी आर्थिक वर्षको नीति कार्यक्रम तथा बजेटको तर्जुमा

यस नगरपालिकामा नेपालको संविधान, संयुक्त राष्ट्रसंघद्धारा जारी दीगो विकासका लक्षहरु (SDGs) को अवधारणा, स्थानीय स्तरमा उपलब्ध साधन र स्रोतको अधिकतम उपयोग गर्दै नागरिकलाई प्रत्यक्ष फाईदा पुग्ने तथा बेलका नगरपालिकाले लिएको **"कृषि र पशुमा लगानी ल्याउँछ सुनौलो विहानी"** भन्ने मूल नारा सहित चालु आ.व.लाई उत्पादनको आधार वर्षको रुपमा लिई सोही अनुरुप उत्पादन तर्फ उन्मुख हुने खालका गतिविधीहरु सञ्चालन गर्दै आएकोमा आगामी आ.व.लाई उत्पादनको पहिलो वर्षको रुपमा लिई हरेक बेलका बासीहरुको तन, मन र भावनाबाट **"उत्पादनमा हाम्रो साथ बस्दिन म खाली हात"** भन्ने नारालाई संस्थागत गरी उत्पादन वृद्धि हुने खालका कार्यक्रमहरु समावेश गरीएका छन् । चालु आ.व.मा नगरपालिका मार्फत सञ्चालन भएका गतिविधीहरु मध्ये केहि महत्वपूर्ण गतिविधीहरुको जानकारी यसप्रकार रहेको छ ।

- कोशीटप्पुमा ५०० हेक्टर जमिनमा घेराबेरा गरी १०० हेक्टरमा चक्लाबन्दी खेती शुरुवात गरिएको ।
- नगरपालिकाको विशेष पहलमा कृषि क्षेत्रमा संघीय सरकार लगायत बिभिन्न दात्री संस्थाहरुबाट गरि करिब रु.९ करोड अनुदान प्राप्त हुने एक्किन भएको ।
- २ वर्षमा ८० वटा व्यवशायिक फर्महरु दर्ता गरी सफल ब्यशायीहरुलाई अनुदान उपलब्ध गराइएको
- अव्यवस्थित बसोबासलाई व्यवस्थित गर्ने र अनौपचारिक भू-स्वामित्वलाई औपचारिक बनाउनको लागि १ वटा वडाबाट तथ्याङ्क संकलन विश्लेषण कार्य प्रारम्भ भई थप ५ वटा वडाहरुमा उक्त कार्यक्रम विस्तार गर्ने निर्णय गरिएको ।
- कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण गर्नको लागि आवश्यक कृषि यन्त्रहरुको ब्यवस्थापन गरिएको ।
- हेभी इक्यूपमेन्ट खरिद गरी सडक सुधार तथा विपद् ब्यवस्थापन क्षेत्रमा उपयोग गरिएको ।
- वडा कार्यालय, प्रहरी चौकी तथा स्वास्थ्य संस्था भवन स्थापनाका लागि वडा नं. ८, ४ र २ का स्थानीयहरुबाट मुल्यवान जग्गा निशुल्क प्राप्त गरी भवन निर्माण प्रक्रिया सञ्चालनमा रहेको ।
- बे.न.पा. १ आम्बासीमा चिस्यान केन्द्र (Cold Store) निर्माणको लागि प्रदेश सरकारसँग सम्झौता हुने क्रममा रहेको ।
- बेलका नगरपालिकालाई प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत **बहुबालि जोन** घोषणा भएको ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

कृषिको आधुनिकरण तथा व्यवसायिकरण, गुणस्तरीय तथा प्राविधीक शिक्षा, स्वास्थ्य, सरसफाई, पोषण तथा खाद्य सुरक्षा, भु उपयोग तथा भुमि व्यवस्थापन, जलश्रोत तथा उर्जा विकास, सूचना, प्रविधी तथा सञ्चार, कला, साहित्य, सँस्कृति, पर्यटन प्रवर्धन तथा उद्यम विकास, जलवायु परिवर्तन, वातावरणीय सन्तुलन तथा जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण, आन्तरीक राजश्व वृद्धि, पूँजी निर्माण तथा वित्तिय सुशासन, भौतिक पूर्वाधार, यातायात व्यवस्थपनमा सहयोग पुग्ने र कम लागत र छोटो समयमा सम्पन्न भई बढी प्रतिफल प्राप्त हुने, अधिकतम जनसहभागीता जुट्ने योजना र कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकता दिएको छ । नगर क्षेत्रमा क्रियाशील राष्ट्रिय तथाअन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संघ संस्थाहरु, दातृ निकायहरुबाट लगानी हुने साधन र श्रोतको सूनिश्चितता सहितको नीति तथा कार्यक्रम तयार गरी सरोकारवाला सबैको समन्वय र सहकार्यमा वार्षिक नगर विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ । (बेलका नगरपालिका, रामपुर, उदयपुर बजेट, नीति तथा कार्यक्रम आ.व. २०७६/०७७)

बेलका नगरपालिकाको प्रथम पञ्चवर्षीय आवद्यिक नगर विकास योजनाको दुरदृष्टिको रुपमा रहेको **“सम्मानित जिबन, समाबेशी पूर्वाधार ,समाज बाद उन्मुख बेलका नगर”** भन्ने दुरदृष्टिलाई मार्गदर्शनको रुपमा लिई आगामी आ.व.को नीति, कार्यक्रम तथा बजेट निर्माणको लागि देहाय बमोजिमका प्रथमिकता तथा क्षेत्रगत कार्यनीतिहरु

प्राथमिकता :

१. कृषिको आधुनिकरण तथा व्यवसायिकरण
२. गुणस्तरीय तथा प्राविधीक शिक्षा
३. स्वास्थ्य, सरसफाई, पोषण तथा खाद्य सुरक्षा
४. भु उपयोग तथा भुमि व्यवस्थापन
५. जलश्रोत तथा उर्जा विकास
६. सूचना, प्रविधी तथा सञ्चार
७. खेलकूद, कला, साहित्य, सँस्कृति, पर्यटन प्रवर्धन तथा उद्यम विकास
८. जलवायु परिवर्तन, वातावरणीय सन्तुलन तथा जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण
९. आन्तरीक राजश्व वृद्धि, पूँजी निर्माण तथा वित्तिय सुशासन
१०.भौतिक पूर्वाधार, यातायात व्यवस्थपन

अनुसूची ५: नगरपालिकाले संचालन गरेका कृषि, पशु तथा पर्यटन क्षेत्रमा प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

यस बेलका नगरपालिका २०७३ सालमा स्थापना भएको नयाँ नगरपालिका हो । नगरपालिकामा निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरुको बहाली पश्चात भएको प्रथम ऐतिहासिक नगरसभाबाट आ.व.२०७४/०७५ का लागि वार्षिक बजेट, नीति तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरी यस न.पा.ले नियमित गतिबिधीहरु सञ्चालन गर्दै आइर्रहेको छ । न.पा. क्षेत्रको द्रुततर विकास गर्ने लक्ष लिई अगाडि बढेको यस नगरपालिकाले आ.व. २०७४/०७५ र ०७५/०७६ मा सञ्चालन गरको प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

सि. नं	योजनाको नाम	ठेगाना	विनियोजित रु.
१	एक वडा १ प्रमुख आयोजना (प्रति वडा १ आयोजनाको रु. ४० लाखका दरले)	बे. न. पा. १ देखि ९	३६०,००,०००।-
२	समृद्धिका लागि उत्पादन वर्ष सम्बन्धि कार्यक्रम (कृषि तथा पशु)	बे. न. पा. भरी	२५०,००,०००।-
३	कृषि यान्त्रिकिकरण कार्यक्रम	बे. न. पा. भरी	२,००,००,०००।-

बेलका नगरपालिका, रामपुर, उदयपुर बजेट, नीति तथा कार्यक्रम आ.व. २०७६/०७७

अनुसूची ६: नगरपालिकाका कृषि र पशुपंक्षी तथा मत्स्य क्षेत्रका कार्यनीतिहरु

- कृषि र पशुपंक्षी तथा मत्स्य क्षेत्रको आधुनिकिकरण तथा व्यवसायिकरण
- आगामी आ.व.लाई बेलका नगरपालिकाले समृद्धिको लागी उत्पादनको प्रथम वर्षको रुपमा लिइने भएकाले कृषि क्षेत्रमा ठोस लगानी गरी आर्थिक समृद्धि हाँसिलको लागी गरिएको प्रयासलाई निरन्तरता दिइने ।
- नमूना कृषि फर्म सञ्चालन गरी चक्लाबन्दी खेतिको माध्यमबाट कृषिलाई आधूनिकीरण र व्यवशायिकरण गरिने
- कृषि यन्त्रहरुको अधिकतम उपयोग गर्दै कृषिलाई यान्त्रिकीकरण गरिने ।
- खाली पर्ति जग्गाहरुमा जग्गाधनीलाई केहि शुल्क दिएर जग्गा विहीनहरुका लागी एकीकृत खेती प्रणाली सञ्चालन गराईनेछ । साथै खेती नगरी जग्गा बाँझो राख्नेलाई क्षतिपूर्ति गराई जोतकोर गर्न लगाईने ।
- खेतीयोग्य जमिनमा बाह्रै महिना सिंचाई सुविधा पुर्‍याउन अभियानकै रुपमा डिप वोरिङ, सोलार पम्प, कुलो मर्मत, तथा निर्माण, वाटर लिफ्टिङ्ग, स्प्रिङ्कल सिंचांई योजना र प्लाष्टिक पोखरी आदिको माध्यमबाट सिंचाई सुविधाको व्यवस्थापन गरिने ।
- खेतीयोग्य जमिनमा मल विउको अभाव हुन नदिने, जसको लागी रसायनिक मल तथा विषादिको प्रयोगले मानव स्वास्थ्य लगायत वातावरणलाइ समेत असर पुग्ने भएकोले त्यसको सट्टामा प्राङगरिक मल बिषादिको प्रयोग गर्न प्रोत्साहित गर्ने नीति अबलम्बन गरिने ।
- कृषि प्रणालीमा हुनसक्ने जोखिमलाई बहन गर्न कृषि वीमा कार्यक्रमहरुलाई सघन बनाईने ।
- सम्भाव्य कृषि क्षेत्रहरुको अध्ययन गरी १ वडा १ उत्पादनको माध्यमबाट चक्लाबन्दी खेतिलाई प्रबर्द्धन गरिने ।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

- कृषकहरुको पहिचानका लागि मापदण्ड बनाई कृषक परिचय-पत्र वितरण गरिनेछ । बर्गिकृत परिचय-पत्रका आधारमा सेवा सुविधाको व्यवस्थापन गरिने ।
- नगरपालिका वासीहरुको सिप र दक्षता अभिवृद्धि गरी कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको आमुल रुपान्तरण गर्न कृषिको व्यसायीकरण, यान्त्रीकरण, सूचना तथा प्रविधीको उपयोग गरेर उद्योगधन्दा विकास तथा बजारीकरण गर्ने ।
- प्रत्येक किसानलाई व्यवसायिक योजना, वाली उत्पादन पात्रो तयार गराएर योजनावद्ध रुपमा उत्पादन गर्न लगाउने ।
- सहकारी तथा सामुदायिक खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहीत गर्ने ।
- कृषि सूचना प्रणालीको विकास गर्ने ।
- व्यवसायिक पशु पालन तथा खेती प्रणालीको विकास गर्ने ।
- कृषि पर्यटन प्रवर्धन गर्ने ।
- यस नगरपालिकालाई बाख्राको श्रोतकेन्द्रको रुपमा स्थापना गरिने ।
- खसीबोका संकलन केन्द्र सञ्चालन गरी प्रभावकारी बजारीकरण गरिने ।
- नयाँ प्रजाती र उन्नत नश्लका पशुपन्छीहरुको उत्पादन र व्यवस्थापनमा जोड दिईने ।
- कृषि तथा पशु उद्यमीहरुलाई उद्यमको आधारमा ऋण प्रदान गरी व्यवशायलाई प्रबर्द्धन गरिने ।
- फोहोरमैला व्यवस्थापन गरि प्रांगारिक मल निर्माण गरिने ।

अनुसूची ७: खाद्यान्न वालीमा लाग्ने रोग तथा किरा

बेलका नगरपालिका क्षेत्रमा खाद्यान्न वालीको प्रवल सम्भावना देखिएको भएता पनि समय समयमा विभिन्न रोग तथा किराहरुको संक्रमणबाट बालीनालीमा समस्या हुने गरेको यस क्षेत्रमा खाद्यान्न वालीमा लाग्ने प्रमुख रोगको रुपमा मरुवा र डाँठ कुहिने रोगको विशेष संक्रमण हुने गरेको छ भने मुख्य किराको रुपमा गबारो र “लाई” देखा पर्ने गरेको छ । खाद्यान्न वालीमा लाग्ने रोग तथा किराहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

खाद्यान्न वालीमा लाग्ने रोग	**खाद्यान्न वालीमा लाग्ने किरा**
अगौटे	फड्के
पछौटे	खुम्रे
डढुवा	फेद कटवा
डाँठ कुहिने	लाई
पाउडरी मिल्ड्यू	फौजी किरा
सिथ ब्लाईट	गबारो
मरुवा	पात बेरुवा

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण २०७५

अनुसूची ८: फलफुल तथा तरकारीमा लाग्ने रोग तथा किरा

यस नगरपालिका क्षेत्रमा फलफुल तथा तरकारीमा लाग्ने रोगहरु मध्ये विशेष गरी पाउडरी मिल्ड्यू, क्याङ्कर र गोमोसिस मुख्य रोगको रुपमा रहेको छ भने फलफुल तथा तरकारीमा लाग्ने मुख्य किराको फ्रुट फ्लाही तथा फेद कटुवा पर्ने गर्दछन् । फलफुल तथा तरकारीमा लाग्ने रोग तथा किराहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

फलफुल तथा तरकारीमा लाग्ने रोग	**फलफुल तथा तरकारीमा लाग्ने किरा**
क्याङ्कर, गोमेसिस,	फ्रुट फ्लाही
पछौटे,	डाठमा प्वाल पार्ने
डढुवा,	गवारो
डाँठ कुहिने,	पात खाने झुसिल्किरा
पाउडरी मिल्ड्यू	फेद कटुवा
डाउनी मिल्ड्यू	खुम्रे
बेर्ना ओइल्याउने	खबटे किरा
नेमाटोड	लाई

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण २०७५

अनुसूची ९: पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा किरा

यस नगरपालिका क्षेत्रमापशपुन्छीमा लाग्ने रोगहरु मध्ये विशेष गरी नाम्ले जुका, फिभर, पिपिआर र थुनेलो मुख्य रोगको रुपमा रहेको छ भने पशुपन्छीमा लाग्ने मुख्य किराहरुमा नाम्ले जुका, जुम्रा, भाइरल र ब्याक्टेरियल पर्दछन् । पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा किराहरुको विष्तत् विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ।

सि.न.	**पशुपन्छीमा लाग्ने मूख्य रोगहरु**	**पशुपन्छीमा लाग्ने किरा**
	विषाणु जन्य	जुम्रा, किर्ना, उपियाँ, लुतो
१	खोरत	नाम्ले जुका
२	पिपिआर	गोलो जुका

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

३	रानीखेत	फित्ते जुका
४	गम्बटो	
५	फाउल फक्स	
६	रेविज	
	जिवाणुबाट लाग्ने रोगहरु	
७	भ्यागुते	
८	चरचरे	
९	थॅनिलो	

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण २०७५

अनुसूची १०: कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित मानव शंसाधन

यस नगरपालिकामा जम्मा ३५१४ जना व्यवसायिक/अगुवा कृषक रहेका छन् । जे.टि.ए संख्या ३ रहेको छ । साथै सक्रिय ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता संख्या १६ रहेको छ भने जम्मा नर्सरी संख्या १ वटा मात्र रहकौ छ । कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित मानव शंसाधन सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

वडा नं.	व्यावसायिक/अगुवा कृषक संख्या	सक्रिय ग्रामीण कृषी कार्यकर्ता (जेटीए) संख्या	सक्रिय ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता संख्या	व्यावसायिक नर्सरी संचालक संख्या
१	५२०	१	२	
२	३०६		१	
३	६६९		२	१
४	२६४		४	
५	३५६		०	
६	५२८	१	०	
७	३८३	१	०	
८	२३२		१	
९	२५६		६	
जम्मा	३५१४	३	१६	१

अनुसूची ११: ब्यवसायिक मत्स्यपालन फर्म सम्बन्धी विवरण

यस बेलका नगरपालिकामा हालसम्म जम्मा ५ वटा मत्स्यपालन फर्महरु दर्ता भई ब्यवसायीक रुपमा सञ्चालनमा आएको देखिन्छ ।

व्यवसायको नाम	प्रोपाईटरको नाम	ठेगाना	रोजगारी संख्या
मत्स्यपालन फर्म	सिंहराज दाहाल	बेलका- ५	३
सुनार मत्स्य फम	जय कुमार सुनार	बेलका- ५	१
लामा माछापालन केन्द्र	उमेश कुमार तामाङ्ग	बेलका- २	२
भाबना माछा फम	भुवनसिंह राइ	बेलका- ४	२
कटारखोला माछा फर्म	देव कुमारी दर्लामी	बेलका- ४	१

श्रोत : नगरपालिका स्तरीय घरधूरी सर्वेक्षण २०७५

अनुसूची १२: बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी विवरण

यस बेलका नगरपालिकामा जम्मा १ वटा बकै रहेको छ, भने लघुवित्तको संख्या जम्मा छ रहेकोमा जिवन विकास लघुवित्तको सदस्य संख्या र कारोवार रकम बढी देखिएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी विस्तृत विवरण तलको तालिकामा दिइएको ।

वडा न.	**लघुवित्त संस्थाको नाम**	**सदस्य संख्या**
९	कुमारी बैंक	
८	सपोट लघुवित्त	१५०
९	समिट लघुवित्त	१८२
९	सिर्जना लघुवित्त	१३००
९	जीबन विकास लघुवित्त	२२५०
९	महुली लघुवित्त	१६००
९	फरवार्ड लघुवित्त	९९८
९	ग्लोबल लघुवित्त	१२०
९	साहारा नेपाल	१२९२
	जम्मा	**७८९२**

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm

अनुसूची १३: पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण

सि. नं.	पर्यटकीय स्थलको नाम	ठेगाना	मूल सडकबाट दुरी (कि.मी.)	औसतमा आउने पर्यटक (दैनिक)	विशेषता/महत्व
१	भवरी देवी मन्दिर	वडा नं. १ भालमन्ती	२	५००	धार्मिक
२	बाटिका चिल्ड्रेन पार्क	वडा न. १ आम्वासी	०.५	१०	मनोरञ्जन
३	कोशिटप्पु बन्यजन्तु आरक्षण	वडा नं. १,२,३	१३	१००	दुर्लब बन्यजन्तु तथा चराचुरुङ्गी
४	सूनखानी बेलका राजा रानी	वडा न. ३	५	१००	पुरातात्विक महत्व
५	भुतिया दह	वडा न. ५	४	१००	जलक्रिडा तथा अवलोकन
६	बेलका देउराली मन्दिर	वडा न. ५	०	१००	धार्मिक
७	टंकेला गुफा	वडा न. ६	२०	५०	पुरातात्वीक
८	सीता रानी भीर	वडा न. ६	१७	४०	दुश्यावलोकन
९	रानी छागाँ झरना	वडा न. ६	१७	३०	अवलोकन
१०	प्रिति चौतारी	वडा न. ६	२	५०	मनोरञ्जन
११	जाल्पादेवी मन्दिर	वडा न. ७	११	५	धार्मिक
१२	बाखाबुवा चण्डिथान	वडा न. ७	१२	१०	सांस्कृतिक
१३	दोर्जे गुम्बा	वडा न. ७	१४	५	सांस्कृतिक
१४	मनाराजा, मनारानी मन्दिर	वडा न. ७	१३	२०	ऐतिहासिक
१५	माङतेन	वडा न. ७	११	५	धार्मिक
१६	कोलुङ झरना	वडा नं. ७	१०	१०	मनोरंजन ,क्यानोनिंग
१७	पित्लाङ झरना(गुफा)	वडा नं. ७	१३	१०	मनोरंजन
१८	सुनाकोम्वी	वडा नं. ७	१३	१०	मनोरंजन
१९	पावाला बान्दाने	वडा नं. ७	१४	५	द्रिस्य अवलोकन
२०	वँशुकोट डाडाँ	वडा नं. ७	१२	५	द्रिस्य अवलोकन
२१	कोलोहोङ चण्डिथान	वडा नं. ७	१०	१०	मनोरंजन -धार्मिक
२२	रानी कुवा	वडा नं. ७	१२	११०	ऐतिहासिक
२३	मांकाली थान मन्दिर	वडा नं. ८	०.२	१००	धार्मिक
२४	कोठू पूल	वडा नं. ८	०	३००	बोटिंग
२५	सप्तकोशी नदि किनार	वडा नं. ७ र ८		१००	बोटिंग
२६	सुगांचरी आहाले भीर	वडा नं. ८	८	१०	गिद्ध संरक्षण
२७	बोक्ताङ	वडा नं. ८	३.७	२०	प्यारा ग्लाइडिन्ग
२८	कोसोपा झरना	वडा नं. ८	३	८	मनोरंजन
२९	साकेन्वा थान	वडा नं. ८	२	२०	धार्मिक
३०	चिडियाखाना	वडा नं. ९ पानीट्यांकि	१	२०	मनोरंजन ,बन्यजन्तु संरक्षण
३१	भौडीदेवी मन्दिर	बेलका (१	२	५०	धार्मिक
३२	सुनखानी	बेलका ३	२	१०	ऐतिहासिक

अनुसूची १४: कृषि , पशु र मत्स्य क्षेत्रका वर्तमान कार्यनीतिहरु

कृषकहरुको पहिचानका लागि मापदण्ड बनाई कृषक परिचय-पत्र वितरण गरिनेछ। बर्गिकृत परिचय-पत्रका आधारमा सेवा सुविधाको व्यवस्थापन गरिने।

- नगरपालिका वासीहरुको सिप र दक्षता अभिवृद्धि गरी कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको आमुल रुपान्तरण गर्न कृषिको व्यसायीकरण, यान्त्रीकरण, सूचना तथा प्रविधीको उपयोग गरेर उद्योगधन्दा विकास तथा बजारीकरण गर्ने।
- प्रत्येक किसानलाई व्यवसायिक योजना, वाली उत्पादन पात्रो तयार गराएर योजनावद्ध रुपमा उत्पादन गर्न लगाउने।
- सहकारी तथा सामुदायिक खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहीत गर्ने।
- कृषि सूचना प्रणालीको विकास गर्ने।
- व्यवसायिक पशु पालन तथा खेती प्रणालीको विकास गर्ने।
- कृषि पर्यटन प्रवर्धन गर्ने।
- यस नगरपालिकालाई बाखाको श्रोतकेन्द्रको रुपमा स्थापना गरिने।
- खसीबोका संकलन केन्द्र सञ्चालन गरी प्रभावकारी बजारीकरण गरिने।
- नयाँ प्रजाती र उन्नत नश्लका पशुपन्छीहरुको उत्पादन र व्यवस्थापनमा जोड दिईने।
- मत्स्य क्षेत्रको आधुनिकिकरण तथा व्यवसायिकरण।

This document is created by GIRDAC PDF Converter Ultimate trial version
GIRDAC PDF Converter Ultimate full version doesn't add this green footer
Full version can be ordered from http://www.girdac.com/Products/Buy.htm